

การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก
ของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร

นางคนิสริน เย็นไทย

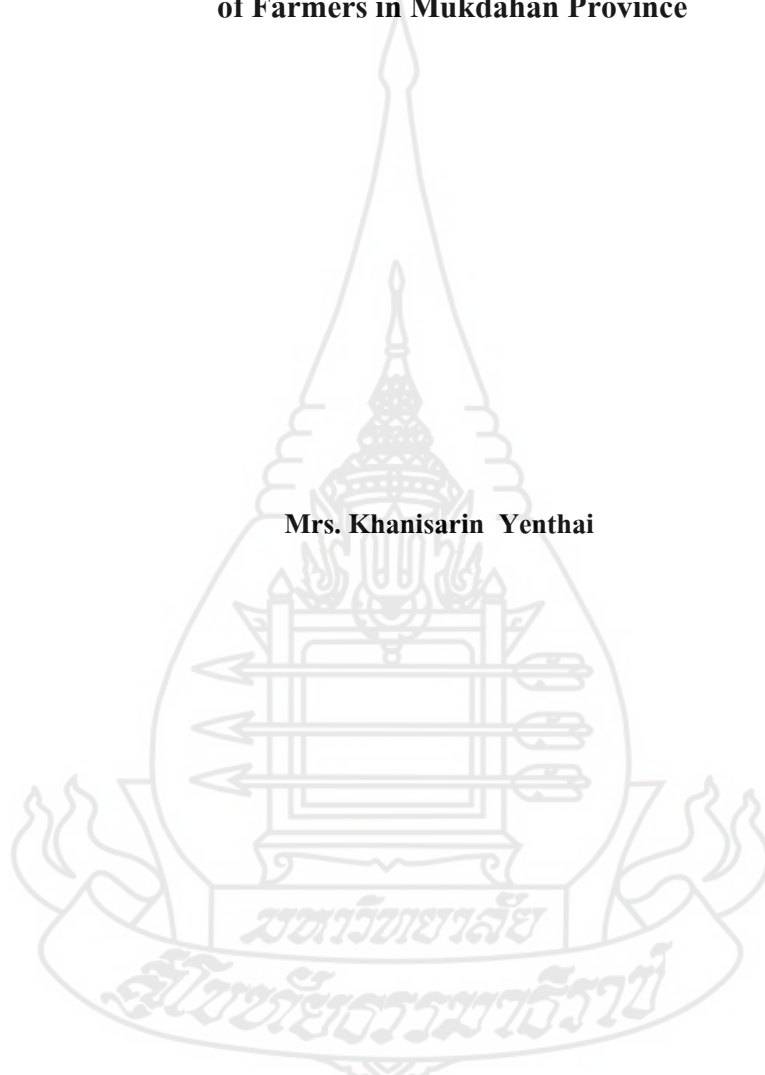

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2564

**Adoption of the Production Change by Agri-Map Project
of Farmers in Mukdahan Province**

Mrs. Khanisarin Yenthai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

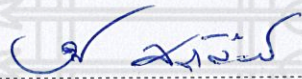
2021

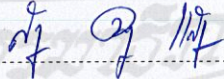
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก
ของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร
ชื่อและนามสกุล นางคนิสริน เย็นไทย
วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม

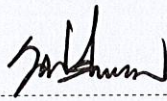
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2565

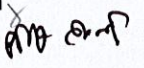
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ปริญญารัตน์ ภูศิริ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศีร์ราม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัด
มุกดาหาร

ผู้วิจัย นางกนิสริน เย็นไทย **รหัสนักศึกษา** 2639001011 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรายุ สราญรัมย์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช คุรุทเมือง **เสนอ
ปีการศึกษา** 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม 2) แรงจูงใจ
3) ความต้องการ 4) การยอมรับ และ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อ
การบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก
ของกรมพัฒนาที่ดินในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ปีงบประมาณ 2564 จำนวน 250 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง
โดยใช้สูตรทาร์โรว์ ยามาเน่ ที่ระดับค่าความคลาดเคลื่อน 0.07 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง 113 ราย
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 53.87 ปี จบชั้นประถมศึกษา
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.96 คน ประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 30.93 ปี พื้นที่ทำการเกษตร
เฉลี่ย 17.29 ไร่ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 141,309.73 บาท/ปี มีการปรับโครงสร้างให้มีคันดินเพิ่มขึ้น ปรับเปลี่ยน
เป็นเกษตรผสมผสาน ได้รับการสนับสนุนปุ๋ยโคโลไมท์ ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน
2) เกษตรกรมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ด้านการได้รับการส่งเสริมงบประมาณสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรม
ในพื้นที่จากภาครัฐ โดยที่เกษตรกรไม่มีค่าใช้จ่าย 3) เกษตรกรมีความต้องการปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยโคโลไมท์
พืชปุ๋ยสด ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด 4) เกษตรกรยอมรับเชิงเนื้อหา ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย
15.61 ข้อ โดยร้อยละ 96.5 ยอมรับการใช้สารเร่งซูเปอร์ พด. 3 เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช และยอมรับเชิง
ปฏิบัติ ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 8.58 ข้อ โดยร้อยละ 97.3 ยอมรับการใช้สารเร่งซูเปอร์ พด. 1 เพื่อผลิตปุ๋ยหมัก
5) เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ การเข้าถึงข้อมูลโครงการฯ ผ่านสื่อออนไลน์
ต่าง ๆ และการเข้าถึงแหล่งเงินทุน สินเชื่อต่าง ๆ เสนอแนะให้สนับสนุนปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ พันธุ์
ปลา ปุ๋ยหมักและพืชปุ๋ยสด และควรส่งเสริมการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

คำสำคัญ การยอมรับ การบริหาร โครงการปรับเปลี่ยนเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก

Thesis title: Adoption of the Production Change by Agri-Map Project of Farmers in Mukdahan Province

Researcher: Mrs. Khanisarin Yenthai; **ID :** 2639001011;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Ponsaran Saranrom, Assistant Professor;

(2) Dr. Sineenuch Khрутmuang Sanserm, Associate Professor; **Academic year:** 2021

Abstract

The research covered the study of the basic condition of the farmers and their socio-economic status, the motivation, needs, and adoption of the Agri-Map project as well as problems and suggestions for participating in zoning by the Agri-Map project of farmers.

From the 250 farmers who participated in the zoning by the Agri-Map project of the Department of Land Development in the area of Mukdahan Province, in the fiscal year 2021, a sample of 113 cases was taken. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, minimum, maximum, and standard deviation.

The results of the research showed the following. 1) most of the farmers were female, with an average age of 53.87 years. They completed elementary school with an average farming experience of 30.93 years. The number of household members averaged 4.96 while their farm has a mean area of 17.29 rai. The average household income amounted to 141,309.73 baht per year. They also had a restructuring to have more land embankments, conversion to integrated agriculture, dolomite mortar support, and information received from the Department of Land Development officials. 2) farmers had a high level of incentives to receive budget support from the government sector, without the farmer's cost for changing activities in the area. 3) farmers put a high premium on inputs such as dolomite lime, fresh manure, compost, and bio-fermented water. 4) the farmers ranked high the acceptance of content which scored 15.61, of which 96.5% accepted the use of super LDD 3 to control plant pathogens. Those with an average rank for practice acceptance which scored 8.58 had a 97.3% which accepted the use of super LDD 1 for compost production. 5) most farmers had problems with high production costs, low yield per rai, access to project information through various online media, and access to funding and various credits. They suggested continuous support for inputs such as fish, compost, and green manure, and promotion of the arrangement of soil and water conservation systems.

Keywords: Adoption, Management, Zoning by Agri-Map project

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สินี นุช คุรุทเมือง แสนเสริม ที่ให้ความรู้คำปรึกษา แนวทางและเทคนิควิธีการในการทำวิจัยเป็นอย่างดี และตรวจสอบข้อบกพร่องและให้คำแนะนำแก้ไขในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก กรมพัฒนาที่ดิน ในจังหวัดมุกดาหาร ปีงบประมาณ 2564 ที่เสียสละเวลาในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ จนการวิจัยได้ข้อมูลครบถ้วน สมบูรณ์ และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษา มสธ.รุ่นที่ 23 ที่ให้กำลังใจและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ตลอดการศึกษา และท้ายสุดนี้ขอขอบคุณครอบครัวที่เป็นแรงบันดาลใจและเป็นกำลังใจสำคัญยิ่งที่คอยสนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานตามความเหมาะสมต่อไป

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแด่ บิดามารดา และครูอาจารย์

คนิสริน เย็นไทย

กันยายน 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมุติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
บริบทของจังหวัดมุกดาหาร	8
โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก	15
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ	32
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ	36
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับ	38
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	50
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	50
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
การเก็บรวบรวมข้อมูล	55
การวิเคราะห์ข้อมูล	56

สารบัญ (ต่อ)

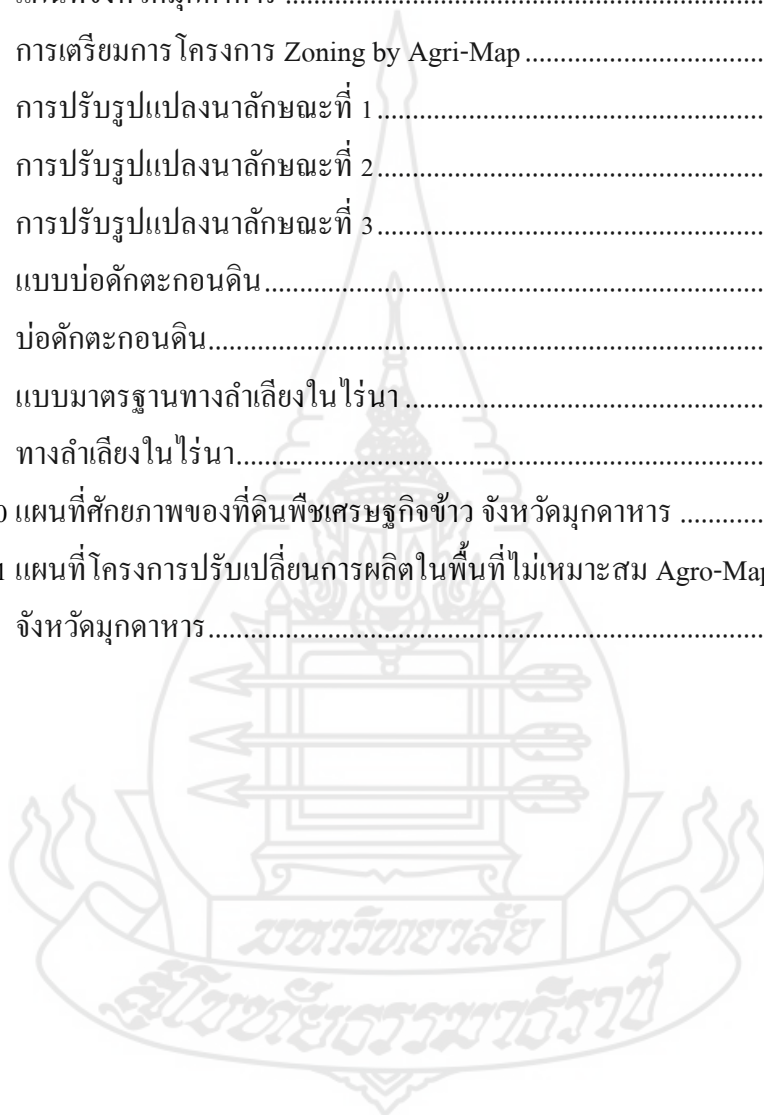
	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร.....	60
ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการ เชิงรุกของเกษตรกร.....	72
ตอนที่ 3 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหาร จัดการเชิงรุกของเกษตรกร.....	74
ตอนที่ 4 การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของ เกษตรกร.....	78
ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อ การบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร.....	82
ตอนที่ 6 การทดสอบสมมุติฐาน.....	85
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	87
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผล.....	91
ข้อเสนอแนะ.....	94
บรรณานุกรม.....	96
ภาคผนวก.....	100
ประวัติผู้วิจัย.....	116

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 สภาพภูมิอากาศของจังหวัดมุกดาหาร.....	9
ตารางที่ 2.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดมุกดาหาร	10
ตารางที่ 2.3 กลุ่มดินที่พบในจังหวัดมุกดาหาร	10
ตารางที่ 2.4 สถิติบ่อบาดาล จังหวัดมุกดาหาร ปี 2556 – 2563 (กันยายน 2563).....	12
ตารางที่ 2.5 จำนวนประชากร จำแนกตามเพศ และรายอำเภอ พ.ศ. 2561.....	12
ตารางที่ 2.6 พื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดมุกดาหาร.....	26
ตารางที่ 2.7 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว	28
ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร.....	59
ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	62
ตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร	66
ตารางที่ 4.4 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ของเกษตรกร	70
ตารางที่ 4.5 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการ เชิงรุกของเกษตรกร.....	73
ตารางที่ 4.6 การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของ เกษตรกร	74
ตารางที่ 4.7 ระดับการยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของ เกษตรกร เชิงเนื้อหา.....	78
ตารางที่ 4.8 ระดับการยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของ เกษตรกร เชิงปฏิบัติ	79
ตารางที่ 4.9 ปัญหาในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของ เกษตรกร	80
ตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับยอมรับ โครงการปรับเปลี่ยน การผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร.....	83

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดมุกดาหาร	9
ภาพที่ 2.2 การเตรียมการ โครงการ Zoning by Agri-Map	18
ภาพที่ 2.3 การปรับปรุงแปลงนาลักษณะที่ 1	21
ภาพที่ 2.4 การปรับปรุงแปลงนาลักษณะที่ 2	22
ภาพที่ 2.5 การปรับปรุงแปลงนาลักษณะที่ 3	22
ภาพที่ 2.6 แบบบ่อดักตะกอนดิน	23
ภาพที่ 2.7 บ่อดักตะกอนดิน.....	23
ภาพที่ 2.8 แบบมาตรฐานทางลำเลียงในไร่นา	24
ภาพที่ 2.9 ทางลำเลียงในไร่นา.....	24
ภาพที่ 2.10 แผนที่ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดมุกดาหาร	26
ภาพที่ 2.11 แผนที่โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม Agro-Map ในพื้นที่ จังหวัดมุกดาหาร.....	31

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ ร้อยละ 46.54 ของพื้นที่ทั้งประเทศ คราวเรือนเกษตรประมาณ 5.91 ล้านครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วยเกษตรกรรายย่อยที่ผลิตเพื่อพึ่งพาตนเอง เกษตรกรที่ผลิตเชิงพาณิชย์ และเกษตรกรที่แปรรูปผลิตผลเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศยังขาดหลักประกันที่มั่นคงด้านอาชีพและรายได้ มีความสามารถในการชำระหนี้สินต่ำ รวมทั้งการขาดเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่ภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง ครัวเรือนเกษตรไม่สามารถพึ่งพาตนเองทางอาหารจากไร่นาได้เพียงพอ รวมทั้งเกษตรกรและผู้บริโภคได้รับอาหารที่ไม่ปลอดภัย และยังมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) อีกทั้งการเพาะปลูกพืชในบางพื้นที่เกษตรกรยังมีการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดการใช้พื้นที่ไม่เต็มศักยภาพ ทำให้เกษตรกรต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในการปลูกและดูแลรักษามากเกินความจำเป็น อีกทั้งเกษตรกรบางพื้นที่ทำการเพาะปลูกแต่ไม่มีตลาดหรือโรงงานแปรรูปรองรับ ทำให้เกิดปัญหาผลผลิตล้นตลาดและราคาสินเกษตรตกต่ำ เกิดภาระด้านงบประมาณให้กับภาครัฐที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือแทรกแซงราคา การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมเป็นแนวคิดที่ดำเนินการภายใต้ นโยบายของรัฐบาลในการจัดการและใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศเพื่อประโยชน์สูงสุด

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559, น.1) ได้กำหนดแผนขับเคลื่อนโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ระยะ 20 ปี (2560-2579) มีเป้าหมาย 6 ล้านไร่ โดยการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมเป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสม และได้ผลตอบแทนที่ดีกว่าด้วยการคิดวิเคราะห์ กระบวนการผลิตทั้งระบบ โดยใช้การตลาดนำการผลิต ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการลดต้นทุนและผลิตสินค้าให้มีมาตรฐาน เพิ่มโอกาสในการแข่งขัน ตลอดจนเชื่อมโยงการผลิต การแปรรูป การจำหน่าย ตลอดจนห่วงโซ่อุปทาน จึงได้ประกาศเขตเหมาะสมสำหรับการผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ด้านพืช ด้านปศุสัตว์ และด้านประมง โดยอาศัยเส้นเขตการปกครองเป็นแนวแบ่งเขตเศรษฐกิจ ร่วมกับการใช้เกณฑ์ความเหมาะสมด้านกายภาพต่างๆ เช่น ปัจจัยธรรมชาติที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ แสงแดด ความชื้นสัมพัทธ์ (Land Suitability) และระดับความต้องการของพืช (Crop Requirement) การผลิตสินค้า

เกษตรในปัจจุบัน (Existing Land Use) หรือเงื่อนไขสำหรับการผลิตอื่นๆ เช่น เป็นพื้นที่ปลอดโรค เป็นต้น เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยยึดแนวปฏิบัติการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ที่มีศักยภาพที่เหมาะสม (S1 และ S2) และแนะนำเกษตรกรทำการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3 และ N)

จังหวัดมุกดาหาร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 2,712,394 ไร่ โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 1,288,544 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 47.50 ของพื้นที่จังหวัด มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน จากข้อมูลแผนที่ความเหมาะสมในระดับชั้นความเหมาะสมต่างๆ ในการปลูกข้าวของจังหวัดมุกดาหาร สามารถแบ่งได้เป็น 4 ชั้นความเหมาะสม (ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์, 2021) ความเหมาะสมสูง (S1) จำนวน 12,292.89 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.85 ความเหมาะสมปานกลาง (S2) จำนวน 177,455.9 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.39 ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) จำนวน 360,567.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.18 และความไม่เหมาะสม (N) จำนวน 881,450.2 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 61.56

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าจังหวัดมุกดาหาร มีพื้นที่ในชั้นไม่เหมาะสม (N) มากที่สุด รองลงมาคือ ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) ดังนั้น กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร จึงได้ดำเนินงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map ตาม โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) และ เหมาะสมเล็กน้อย (S3) ในพืชเศรษฐกิจข้าว ตั้งแต่ปี 2562 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

การดำเนินงานโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-map) ของกรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร เริ่มตั้งแต่ปีประมาณ 2562 จนถึงปัจจุบัน การดำเนินงานที่ผ่านมายังขาดการเก็บรวบรวมข้อมูล การติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีการยอมรับทั้งในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติหรือไม่อย่างไร จึงมีความสำคัญและจำเป็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในส่วนนี้ เพราะเป็นอีกหนึ่งโครงการที่รัฐบาลให้ความสำคัญและเกษตรกรให้ความสนใจในการเข้าร่วมโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง โดยต้องการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ แรงจูงใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะ ดังนั้นการศึกษายอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ซึ่งสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อให้เกิดความ

ยั่งยืนในการใช้พื้นที่การเกษตรของเกษตรกรตามความเหมาะสมของชนิดพืชหรือปรับเปลี่ยนไป
เป็นการเกษตรแบบผสมผสานต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

จากประเด็นปัญหาการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

2.2 เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเข้าร่วม โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหาร
จัดการเชิงรุกของเกษตรกร

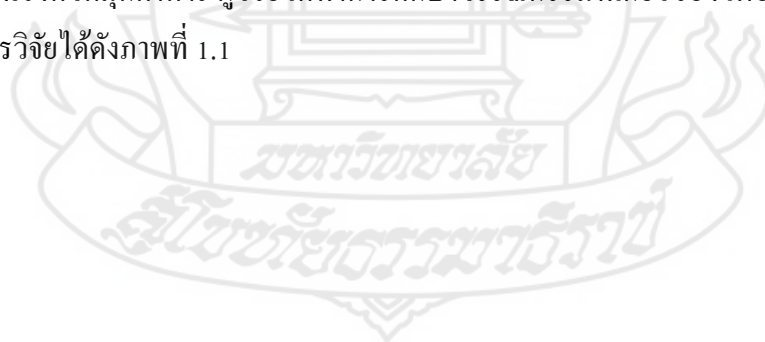
2.3 เพื่อศึกษาความต้องการในการเข้าร่วม โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหาร
จัดการเชิงรุกของเกษตรกร

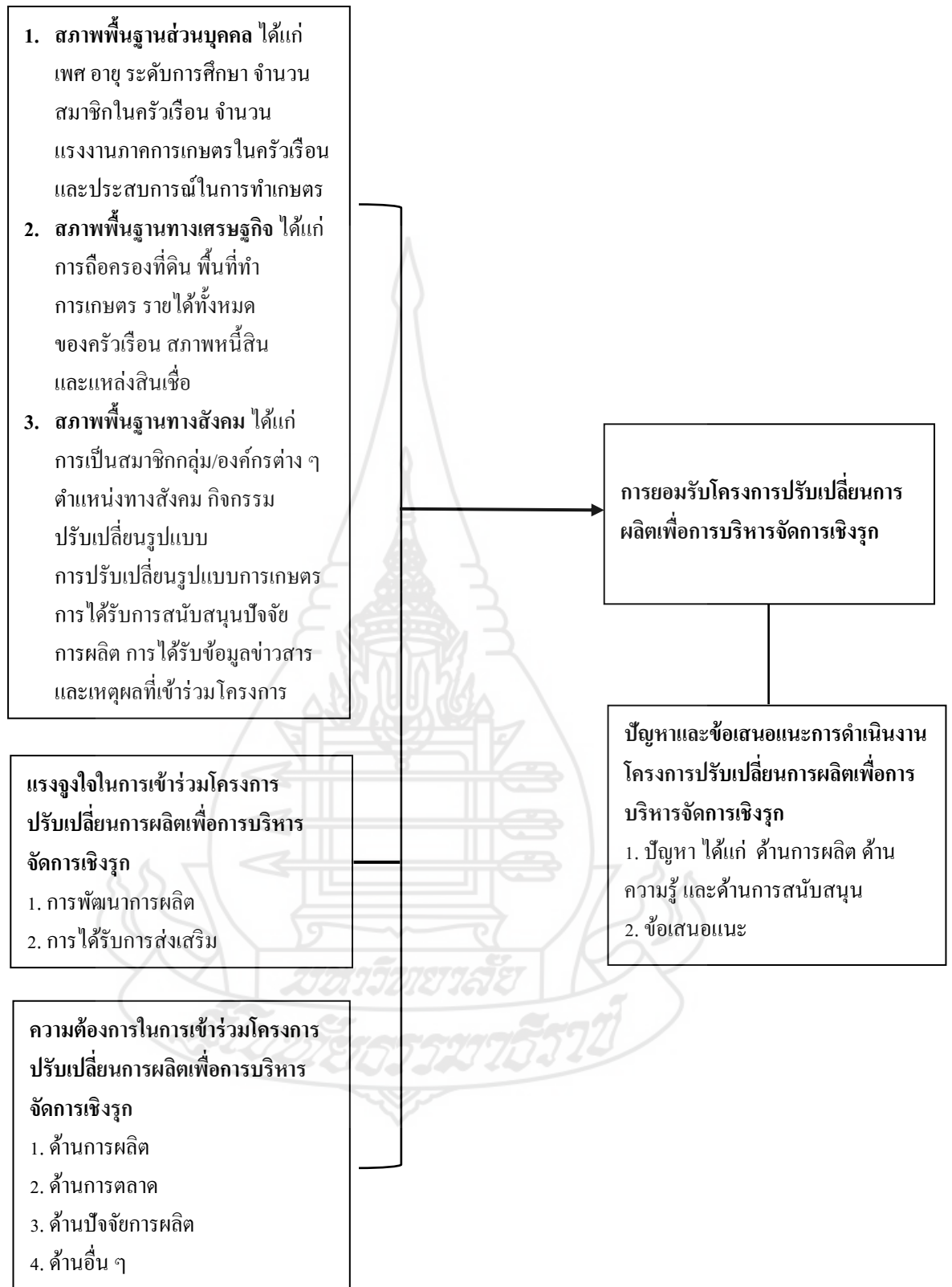
2.4 เพื่อศึกษาการยอมรับและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ โครงการปรับเปลี่ยน
การผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

2.5 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วม โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อ
การบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของ
เกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบ
แนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม แรงจูงใจ และความต้องการ ในการเข้าร่วม โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรมีผลต่อการยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของ เกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก กรมพัฒนาที่ดิน จังหวัดมุกดาหาร

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาสภาพส่วนบุคคล สังคม เศรษฐกิจและ สังคม แรงจูงใจ ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการฯ การดำเนินงานโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร กรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ปีงบประมาณ 2564 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร

5.3 ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยในครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก กรมพัฒนาที่ดิน จังหวัดมุกดาหาร ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2565 – กรกฎาคม 2565 และระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ ระหว่าง เดือนสิงหาคม 2564 – เดือนสิงหาคม 2565

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ของ เกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

6.1 โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก หมายถึง นโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีเป้าหมายให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์ มีประสิทธิภาพตรงตามศักยภาพของที่ดินและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมาก

ที่สุด ได้แก่ พืช 13 ชนิด (ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน มะพร้าว ลำไย เงาะ ทุเรียน มังคุด และกาแฟ) ปศุสัตว์ 8 ชนิด (แกะ แพะ โคเนื้อ โคนม สุกร ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และกระบือ) และประมง 2 ชนิด (กุ้งทะเล และสัตว์น้ำจืด) เพื่อให้เกษตรกรได้รับการปรับเปลี่ยนการผลิตให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สังคม และเศรษฐกิจ สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และความต้องการของตลาด บนพื้นฐานของความสมัครใจของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นหลังจากการปรับเปลี่ยนการผลิต

6.2 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก กรมพัฒนาที่ดิน ในจังหวัดมุกดาหาร ปีงบประมาณ 2564

6.3 การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร หมายถึง เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก มีการยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ในเชิงทฤษฎี และเชิงปฏิบัติ

6.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก

6.4.1 ปัญหาของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก หมายถึง ปัญหาของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านความรู้ และด้านการสนับสนุน

6.4.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก หมายถึง ความคิดเห็นเพิ่มเติมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก

6.5 แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งกระตุ้น สิ่งจูงใจหรือสิ่งโน้มน้าวใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ได้แก่ ด้านการพัฒนาการผลิต และการได้รับการส่งเสริม

6.6 ความต้องการ หมายถึง เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก มีความต้องการด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านปัจจัยการผลิต และด้านอื่น ๆ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

7.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลที่ได้ การยอมรับ แรงจูงใจ ความต้องการ รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร มาประกอบเป็นข้อมูลการวางแผนและพัฒนาการดำเนินงาน โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกร

7.2 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก และนำข้อมูลที่ได้มาบูรณาการร่วมกัน เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

7.3 เกษตรกร สามารถลดต้นทุนการผลิต ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา โดยเรียบเรียงวรรณกรรมให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1. บริบทของจังหวัดมุกดาหาร
2. โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับ
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทของจังหวัดมุกดาหาร

การศึกษบริบทของจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย สภาพทั่วไป สภาพทางเศรษฐกิจ และสภาพทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 สภาพทั่วไป

1.1.1 ภูมิประเทศ

จังหวัดมุกดาหาร เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ที่ศตวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จากข้อมูลระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri Map Online) มีพื้นที่ 2,552,948 ไร่ หรือประมาณ 4,085 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ตั้งอยู่ที่เส้นรุ้งที่ 16-17 องศาเหนือ เส้นแวงที่ 104-105 องศาตะวันออก จังหวัดมุกดาหารอยู่ห่างกรุงเทพมหานคร 642 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 2 แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอนิคมน้ำอ้อย อำเภอหว้านใหญ่ อำเภอดอนตาล อำเภอคำชะอี อำเภอหนองสูง และอำเภอดงหลวง โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน (กรมชลประทาน, 2561, น.1) ดังนี้

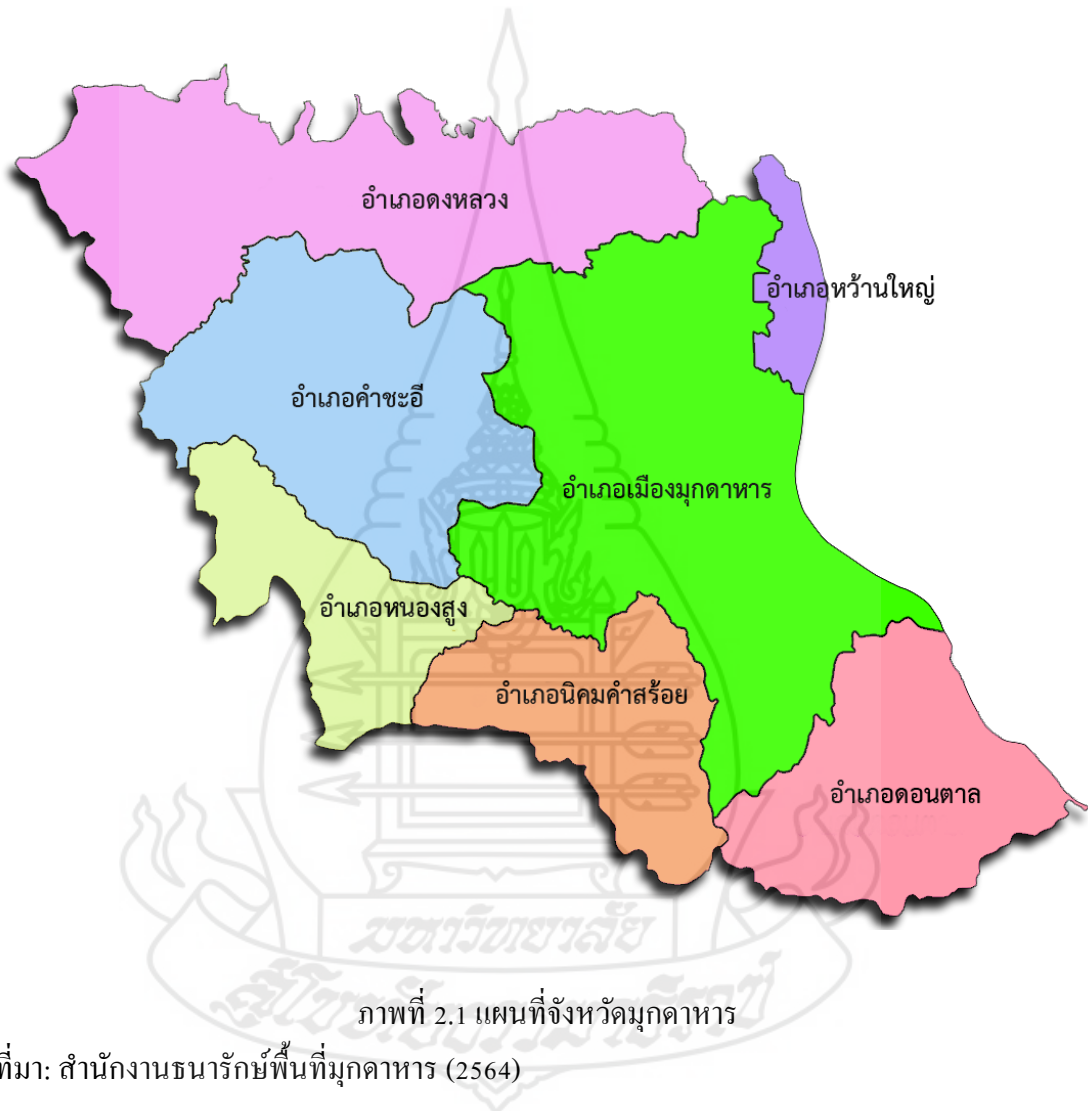
ทิศเหนือ ติดต่อ จังหวัดนครพนม และจังหวัดสกลนคร

ทิศใต้ ติดต่อ จังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศตะวันออก ติดต่อ แขวงสะหวันนะเขตสปป.ลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้น

พรมแดน

ทิศตะวันตก ติดต่อ จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด

1.1.2 ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศจังหวัดมุกดาหาร แบ่งออกได้ 3 ฤดูกาล ดังนี้

1) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ - กลางเดือนพฤษภาคม จะมีมวลอากาศเย็นหรือบริเวณความกดอากาศสูงแผ่ลงมาปะทะกับมวลอากาศร้อน ซึ่งจะทำให้บริเวณดังกล่าวเกิดพายุฝนฟ้าคะนองลมกระโชกแรงเกิดขึ้นได้ หรือเรียกอีกอย่างว่า พายุฤดูร้อน ซึ่งจะสร้างความเสียหายเกิดขึ้นในบริเวณที่พายุเคลื่อนผ่านอยู่ในบริเวณแคบ ๆ

2) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม - กลางเดือนตุลาคม จะเกิดฝนทิ้งช่วง ประมาณปลายเดือนมิถุนายน - ต้นเดือนกรกฎาคม ปริมาณฝนที่ได้เกิดจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเอาความชื้นเข้ามา และปริมาณฝนที่เกิดจากร่องฝนหรือร่องความกดอากาศต่ำ พาดผ่านในแนวตะวันออก-ตก ทำให้เกิดพายุฝนฟ้าคะนองเป็นบริเวณกว้าง ส่วนที่ปริมาณฝนมากที่สุดก็จะเห็นได้จากพายุหมุนเขตร้อนจากทะเลจีนตอนใต้เคลื่อนเข้ามาปีหนึ่งประมาณ 2-3 ลูก จะเกิดฝนตกเป็นบริเวณกว้าง

3) ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม - กลางเดือนกุมภาพันธ์ จะมีมวลอากาศเย็นหรือบริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศจีน แผ่ลงมาปกคลุมบริเวณดังกล่าวทำให้อากาศหนาวเย็นและแห้งโดยทั่วไป

ตารางที่ 2.1 สภาพภูมิอากาศของจังหวัดมุกดาหาร

ข้อมูลภูมิอากาศ	หน่วย	ช่วงพิสัยค่ารายเดือน	ค่าเฉลี่ยรายปี
อุณหภูมิอากาศ	องศาเซลเซียส	36.2-16.7	26.6
ความชื้นสัมพัทธ์	เปอร์เซ็นต์	84-62	72.8
ความเร็วลมผิวพื้น	กิโลเมตรต่อชั่วโมง	4.82-1.85	3.33
อัตราการระเหย	มิลลิเมตร	163.1-103.5	1,520
ปริมาณฝน	มิลลิเมตร	331.5-2.6	1,461.4

ที่มา: กรมชลประทาน (2561, น.1)

1.1.3 ทรัพยากรดิน

จังหวัดมุกดาหาร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 2,552,949 ไร่ มีพื้นที่ตั้งอยู่ใน 3 กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำโขง กลุ่มน้ำชี และกลุ่มน้ำมูล ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มน้ำโขง จำแนกได้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม 1,318,877 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 51.6 ของจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นนาข้าว ประมาณร้อยละ 22.27 ของจังหวัด หรือคิดเป็นร้อยละ 43.1 ของพื้นที่เกษตรกรรม สามารถจำแนกกลุ่มดินประเภทต่าง ๆ ซึ่งพบว่าดินส่วนใหญ่เป็นประเภทดินในที่ดอน มีเนื้อที่ร้อยละ 55.96 ของจังหวัด (กรมชลประทาน, 2561, น.3-4) ดังตารางที่ 2.2-2.3

ตารางที่ 2.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดมุกดาหาร

ประเภท	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ป่า	1,025,331	40.16
พื้นที่นา	568,630	22.27
พืชไร่	521,136	20.41
ไม้ยืนต้น	204,784	8.02
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	85,322	3.34
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	68,284	2.67
พื้นที่น้ำ	53,743	2.10
ไม้ผล	24,097	0.94
พื้นที่ลุ่ม	850	0.03
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	448	0.01
พืชสวน	230	0.00
ทุ่งหญ้าและโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	93	0.00

ที่มา: ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (2561)

ตารางที่ 2.3 กลุ่มดินที่พบในจังหวัดมุกดาหาร

ประเภท	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
ดินในพื้นที่ดอนในเขตดินแห้ง	1,432,064	55.96
ดินในพื้นที่ลาดชันสูง	516,845	20.19
กลุ่มชุดดินผสม	375,002	14.65
ดินในพื้นที่ราบลุ่ม	196,606	7.68
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	38,310	1.49

ที่มา: ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (2561)

1.1.4 ทรัพยากรน้ำ

1) แหล่งน้ำผิวดิน

จังหวัดมุกดาหาร มีแหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญ คือ แม่น้ำโขง ในส่วนที่ไหลผ่านจังหวัดมุกดาหาร จะทอดยาวตามแนวพื้นที่อำเภอห้วยน้ำใหญ่ อำเภอเมือง และอำเภอดงหลวง แม่น้ำโขงช่วงที่ผ่านจังหวัดมุกดาหาร กว้างประมาณ 1,800 เมตร นับว่าเป็นจุดที่กว้างที่สุดของแม่น้ำโขงที่ไหลผ่านประเทศไทย อยู่บริเวณอำเภอเมืองมุกดาหาร เป็นแหล่งน้ำที่ชาวบ้านได้อาศัยน้ำเพื่อการดำรงชีวิต ถือเป็นสายน้ำหลักของจังหวัด มีระบบการไหลของน้ำตามธรรมชาติมีความกว้างของลำน้ำ มีเกาะแก่งเป็นภาพรวมที่สวยงามตามธรรมชาติ มีลานทรายยื่นออกไปกลางแม่น้ำที่บ้านชะโนดและบ้านพาลูกา อำเภอห้วยน้ำใหญ่ ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามแห่งหนึ่ง สาขาของลำน้ำโขงในเขตจังหวัดมุกดาหารมีอยู่สี่สายที่สำคัญ (กรมชลประทาน, 2561, น.8) คือ

(1) ลำห้วยชะโนด มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาภูพาน ในเขตตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยมีความยาวประมาณ 45 กิโลเมตร ไหลผ่านอำเภอดงหลวง และไหลลงแม่น้ำโขงที่ตำบลชะโนด อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

(2) ลำห้วยบางทราย มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาภูพาน ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยมีความยาวประมาณ 90 กิโลเมตร ไหลผ่านอำเภอดงหลวง และไหลลงแม่น้ำโขงที่ตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

(3) ลำห้วยมุก มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาภูพานในตำบลน้ำเที่ยง อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร โดยมีความยาวประมาณ 60 กิโลเมตร ไหลผ่านอำเภอคำชะอีและไหลลงแม่น้ำโขง ที่อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

(4) ลำห้วยห้วยบังอี มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาภูพานในเขตตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยมีความยาวประมาณ 80 กิโลเมตร ไหลผ่านอำเภอหนองสูง อำเภอนิคมน้ำอ้อย และไหลลงแม่น้ำโขงที่อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

2) ทรัพยากรน้ำบาดาล บ่อน้ำบาดาลที่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520 มีจำนวน 1,064 บ่อ (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2565, น.45) ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 สถิติปีอบาบาล จังหวัดมุกดาหาร ปี 2556 – 2563 (กันยายน 2563)

ประเภท	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563
อุปโภคหรือบริโภค	202	202	236	273	330	360	460	580
ธุรกิจ	130	135	128	136	152	192	216	218
เกษตรกรรม	20	20	20	18	40	60	61	266
รวม	352	357	384	427	522	612	737	1,064

ที่มา : สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร (2565, น.42)

1.1.5 ประชากรและครัวเรือน

ในปี พ.ศ. 2561 จังหวัดมุกดาหารมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น รวม 352,282 คน จำนวน 114,018 ครัวเรือน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 176,319 คน เพศหญิง จำนวน 175,963 คน โดยความหนาแน่นของประชากรในภาพรวมของจังหวัดอยู่ที่ประมาณ 79.60 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งประกอบด้วย ชนพื้นเมือง 8 เผ่า ได้แก่ ผู้ไท ไทยย้อ ไทยข่า ไทยโซ่ ไทยกะเลิง ไทยแสก ไทยกุลา และไทยอีสาน (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2565, น.5)

ตารางที่ 2.5 จำนวนประชากร จำแนกตามเพศ และรายอำเภอ พ.ศ. 2561

ที่	อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)			จำนวนบ้าน (หลัง)
		รวม	ชาย	หญิง	
1	เมืองมุกดาหาร	138,916	69,468	69,448	49,609
2	นิคมคำสร้อย	44,442	22,189	22,253	13,022
3	ดอนตาล	41,388	20,761	20,627	12,075
4	ดงหลวง	41,959	21,142	20,817	12,622
5	คำชะอี	45,037	22,523	22,514	13,915
6	หว้านใหญ่	19,673	9,845	9,828	5,893
7	หนองสูง	20,813	10,391	10,422	6,882
	รวม	352,282	176,319	175,963	114,018

ที่มา : สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร (2565, น.5)

1.2 สภาพทางสังคม

ประชาชนจังหวัดมุกดาหารนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 99.21 คริสต์ ร้อยละ 0.78 อิสลาม ร้อยละ 0.01 และมีศาสนสถาน ยึดมั่นและสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอย่างเหนียวแน่นและต่อเนื่อง คนมุกดาหารเป็นคนใจดี กิริยามารยาทอ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ซึ่งจากหลักฐานที่ได้รวบรวมไว้ มีปรากฏถึง 8 ชนเผ่า ดังคำขวัญของมุกดาหาร ตอนหนึ่งว่า “แปดเผ่าชนพื้นเมือง” ได้แก่ เผ่าไทยอีสาน ผู้ไทย ไทยบรู (ไทยข่า) ไทยบรู (ไทยกระโซ่) ไทยกะเลิง ไทยแสก ไทยย้อ และไทยกุลา ส่วนใหญ่มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ และยังคงถือปฏิบัติสืบต่อกันมา คือ “ฮีดสิบสอง คองสิบสี่” และยังคงมีวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าที่ควรอนุรักษ์ พื้นฟู และยังคงมีอยู่ในปัจจุบันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ ประเพณีปิดบ้าน ประเพณีบุญสว่างเฮือ ประเพณีแห่กัณฑ์หลอน พิธีกรรมโซ่ดั่งบั้ง พิธีเหยา พิธีบายศรีสู่ขวัญ การรำเดี่ยวหัวดอนตาล การรำภูไท (ผู้ไทย) การลำผญา เป็นต้น (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2565, น.5-6)

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างภาคการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดส่วนใหญ่ขึ้นกับสาขาเกษตร โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด จำนวน 974,116 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 35.91 ของพื้นที่จังหวัด มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน ด้านปศุสัตว์ มีสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญคือ โคและสุกร ส่วนด้านการประมง ส่วนใหญ่จะเป็นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ได้แก่ ปลานิลในกระชัง ซึ่งอาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติในการเพาะเลี้ยง พืชสวนอื่นๆ เช่น ปาล์ม น้ำมัน มะขาม มะม่วง กล้วยน้ำว่า และพืชผักต่างๆ (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2565, น.11)

สรุปได้ว่า จังหวัดมุกดาหารจากข้อมูลระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri Map Online) มีพื้นที่ 2,552,948 ไร่ หรือประมาณ 4,085 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอนิคมน้ำอ้อย อำเภอหว้านใหญ่ อำเภอดอนตาล อำเภอคำชะอี อำเภอหนองสูง และอำเภอดงหลวง มีสภาพอากาศ 3 ฤดูกาล ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว มีพื้นที่ตั้งอยู่ใน 3 ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำมูล ดินส่วนใหญ่เป็นประเภทดินในที่ดอน มีแหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญ คือ แม่น้ำโขง ลำห้วยชะโนด ลำห้วยบางทราย ลำห้วยมุก และลำห้วยห้วยบังอี่ มีบ่อน้ำบาดาลจำนวน 1,064 บ่อ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น รวม 352,282 คน จำนวน 114,018 ครัวเรือน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 176,319 คน เพศหญิง จำนวน 175,963 คน นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 99.21 พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด จำนวน 974,116 ไร่ โดยมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน ด้านปศุสัตว์ มีสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญคือ โคและสุกร ส่วนด้านการประมง ส่วนใหญ่จะเป็นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด

ได้แก่ ปลูกในกระชัง พืชสวนอื่น ๆ เช่น ปาล์มน้ำมัน มะขาม มะม่วง ถั่วลิสง และพืชผักต่าง ๆ ซึ่งการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่จะช่วยให้เกษตรกรมีผลผลิตที่มีคุณภาพ และปริมาณเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัย เรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร เพื่อให้การดำเนินโครงการฯ ตรงกับตามความต้องการของเกษตรกรและแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดครบวงจรต่อไป

2. โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก

การศึกษาหัวข้อ โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ประกอบด้วย หน่วยงานและบทบาทหน้าที่ความเชื่อมโยง โดยมีการดำเนินโครงการประกอบด้วย หน่วยงานและบทบาทหน้าที่ความเชื่อมโยง การเตรียมการ โครงการ Zoning by Agri-Map ขั้นตอนการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดิน ขั้นตอนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน กิจกรรมการปรับเปลี่ยนของกรมพัฒนาที่ดิน และการดำเนินงาน โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-map) กรมพัฒนาที่ดินในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564, น. 5-15) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีเป้าหมายให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์มีประสิทธิภาพตรงตามศักยภาพของที่ดินและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากที่สุด โดยจะกำหนดเขตเหมาะสมในการปลูกพืช ปศุสัตว์ และประมง โดยใช้ข้อมูลทางวิชาการในการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลภูมิอากาศ ดิน น้ำ สภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ นำมาประกอบกับข้อมูลความต้องการในการผลิตพืช สัตว์ ประมง ในแต่ละชนิด รวมทั้งวิเคราะห์ร่วมกับความต้องการของตลาด เพื่อหาความเหมาะสมของการทำเกษตรในแต่ละพื้นที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสูง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีผลกำไรที่สูงกว่าการทำเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยรัฐบาลมีมาตรการสนับสนุน ชูใจ ให้ข้อมูลและคำแนะนำทางวิชาการแก่เกษตรกรในการปรับเปลี่ยนการทำเกษตร ภายใต้เงื่อนไขว่าต้องเป็นความสมัครใจและความพึงพอใจของเกษตรกรเป็นหลัก โดยดำเนินการในจังหวัดที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจในพื้นที่ที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ซึ่งเป็นบริเวณที่มีผลผลิตต่ำส่วนใหญ่พบปัญหาขาดน้ำ ดินอุดมสมบูรณ์ต่ำ ดินตื้น ดินทรายจัด ดินเค็ม น้ำท่วมขัง ตลอดจนพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ตามข้อมูลแผนที่ Agri-Map หรือตามความเห็นของคณะทำงานในพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสมไปสู่การผลิตที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สังคม และ

เศรษฐกิจ ยกกระตักการใช้ที่ดินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และลดความเสี่ยงจากการผลิตสินค้าเกษตร

2.1 หน่วยงานและบทบาทหน้าที่ความเชื่อมโยง

2.1.1 หน่วยงานร่วมดำเนินการ การดำเนินโครงการภายใต้แผนบูรณาการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวม 11 หน่วยงาน โดยกรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักและดำเนินการร่วมกับ กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมหม่อนไหม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การยางแห่งประเทศไทย และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2.1.2 บทบาทหน้าที่และความเชื่อมโยงของหน่วยงาน

1) *กรมพัฒนาที่ดิน* สนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรที่เหมาะสม โดยจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดินเพื่อทำเกษตรผสมผสาน เมื่อโครงสร้างของที่ดินเหมาะสมต่อการผลิต หน่วยงานร่วมก็สามารถเข้าร่วมบูรณาการดำเนินการส่งเสริมปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นตามภารกิจต่อไป

2) *กรมปศุสัตว์* ดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้กับเกษตรกรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยปรับเปลี่ยนพื้นที่สำหรับปลูกพืชอาหารสัตว์ ปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำนาไม่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพปศุสัตว์ โดยสามารถสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยนสนับสนุนพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดิน เพื่อทำเกษตรผสมผสานของกรมพัฒนาที่ดิน

3) *กรมประมง* ส่งเสริมให้ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแก่เกษตรกร และสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยอาจจะดำเนินการเองหรือเข้าร่วมบูรณาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในแหล่งน้ำที่กับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการ เพื่อทำเกษตรผสมผสาน

4) *กรมส่งเสริมการเกษตร* ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชที่เหมาะสม โดยสามารถสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยน สนับสนุนพันธุ์ไม้เศรษฐกิจอื่นหรือพืชทางเลือก เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ไม้ผล ในพื้นที่ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดิน เพื่อทำเกษตรผสมผสานของกรมพัฒนาที่ดิน

5) *กรมวิชาการเกษตร* บริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่ Agri-Map ปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมเป็นแปลงต้นแบบ โดยสามารถสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการ

ปรับเปลี่ยน สนับสนุนพันธุ์ไม้เศรษฐกิจอื่นในพื้นที่ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดิน เพื่อทำเกษตรผสมผสานของกรมพัฒนาที่ดิน

6) *กรมหม่อนไหม* เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตหม่อนไหมในพื้นที่ไม่เหมาะสม โดยสามารถสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยนสนับสนุนพันธุ์หม่อนในพื้นที่ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดิน เพื่อทำเกษตรผสมผสานของกรมพัฒนาที่ดิน

7) *สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม* ปรับเปลี่ยนพื้นที่การผลิตไม่เหมาะสมในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยสามารถร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินให้ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดิน เพื่อทำเกษตรผสมผสานในเขตปฏิรูปที่ดิน สนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยน สนับสนุนพันธุ์ไม้เศรษฐกิจ อื่นหรือพืชทางเลือก

8) *กรมส่งเสริมสหกรณ์* ปรับเปลี่ยนพื้นที่การผลิตไม่เหมาะสมในเขตพื้นที่นิคมสหกรณ์ โดยสามารถร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินให้ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดิน เพื่อทำเกษตรผสมผสานในเขตพื้นที่นิคมสหกรณ์ สนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยน สนับสนุนพันธุ์ไม้เศรษฐกิจอื่นหรือพืชทางเลือก จัดหาตลาดแหล่งรับซื้อผลผลิต

9) *กรมตรวจบัญชีสหกรณ์* อบรมการจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพเกษตรกร

10) *การยางแห่งประเทศไทย* ปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกยางพาราไม่เหมาะสมเป็น ปาล์ม น้ำมัน ไม้ผล ไม้ยืนต้น โดยสามารถร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินให้ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดิน เพื่อทำเกษตรผสมผสาน สนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยน สนับสนุนพันธุ์ไม้เศรษฐกิจ อื่นหรือพืชทางเลือก เช่น ปาล์ม น้ำมัน ไม้ผล ไม้ยืนต้น

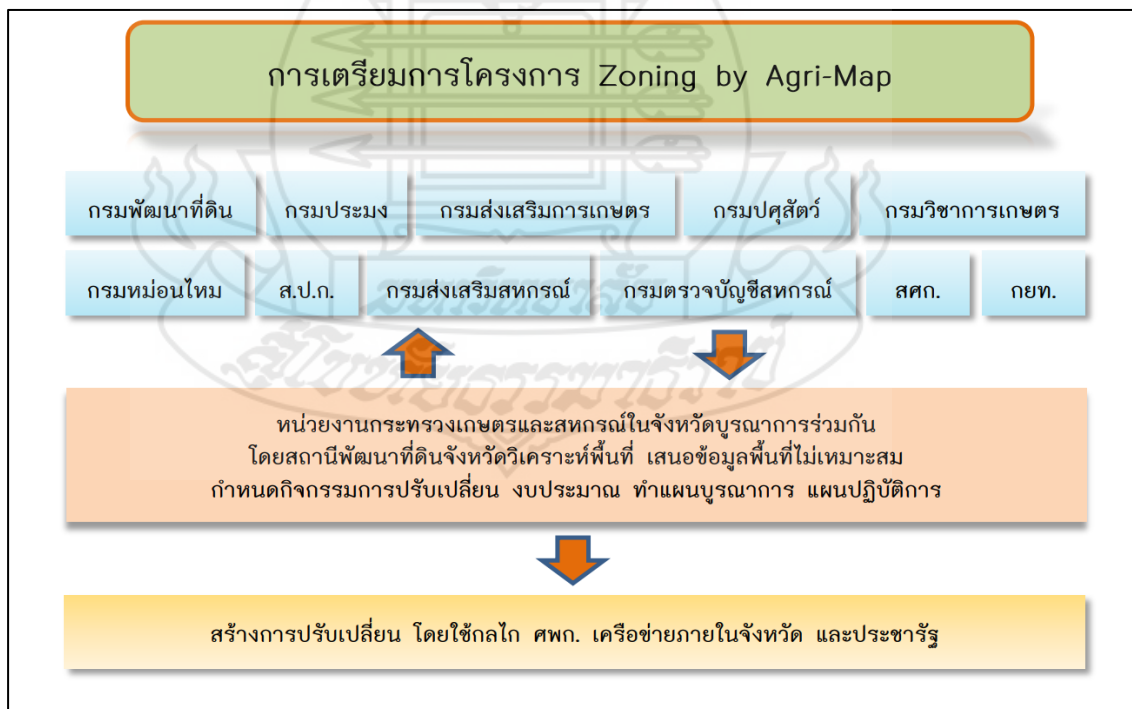
11) *สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร* จัดทำแนวทางบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญ เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ ติดตามและประเมินผล พร้อมนำข้อเสนอแนะรายงานแก่หน่วยงาน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน โครงการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์แก่เกษตรกรมากที่สุด

สรุปได้ว่า หน่วยงานที่ดำเนินโครงการภายใต้แผนบูรณาการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวม 11 หน่วยงาน โดยกรมพัฒนาที่ดินสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิต กรมปศุสัตว์ ดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้กับเกษตรกร กรมประมง ส่งเสริมให้ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแก่เกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชที่เหมาะสม กรมวิชาการเกษตร บริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่ Agri-Map กรมหม่อนไหม เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตหม่อนไหม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปรับเปลี่ยนพื้นที่การผลิตไม่เหมาะสมในเขตปฏิรูปที่ดิน กรมส่งเสริมสหกรณ์ ปรับเปลี่ยนพื้นที่การผลิตไม่เหมาะสมในเขตพื้นที่นิคมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ อบรมการจัดทำบัญชีต้นทุน

อาชีพเกษตรกร การยางแห่งประเทศไทย ปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกยางพารา และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จัดทำแนวทางบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญ

2.2 การเตรียมการโครงการ Zoning by Agri-Map

ดำเนินการโดยให้หน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในจังหวัดบูรณาการร่วมกัน โดยมีสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการ พิจารณาเสนอข้อมูลพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมจาก Agri-Map และวิเคราะห์พื้นที่ตามรายสินค้า จากข้อมูลกายภาพพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) กับพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัด วิเคราะห์นโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติและกลุ่มจังหวัด สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นเลิศ (Champion Product) พืชที่มีข้อบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication crops : GI crops) และเกษตรอินทรีย์ ร่วมกับข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจสังคม การคมนาคมขนส่ง (Logistics) แหล่งรับซื้อ โรงงาน สหกรณ์ และโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นกำหนดกิจกรรมการปรับเปลี่ยน งบประมาณ พร้อมทั้งจัดทำแผนบูรณาการและแผนปฏิบัติการ โดยมีหน่วยงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคดำเนินการร่วมกัน ผ่านกลไกศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เครือข่ายภายในจังหวัดและประชารัฐ เพื่อยกระดับการผลิตและการบริหารจัดการ

ภาพที่ 2.2 การเตรียมการโครงการ Zoning by Agri-Map

ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2564, น. 6)

สรุปได้ว่า การเตรียมการโครงการ Zoning by Agri-Map โดยวิเคราะห์พื้นที่ตามรายสินค้า จากข้อมูลภาพถ่ายพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัด วิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์ชาติและกลุ่มจังหวัด สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นเลิศ พืชที่มีข้อบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเกษตรอินทรีย์ ร่วมกับข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการคมนาคมขนส่ง

2.3 ขั้นตอนการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดิน

2.3.1 กำหนดพื้นที่เป้าหมายจากพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3 และ N) จากข้อมูล Agri-Map พบว่าประเทศไทยมีพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) ต่อการทำการเกษตร 11.5 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวมากที่สุด 6.5 ล้านไร่ ให้ดำเนินการกำหนดพื้นที่เป้าหมายจากพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในจังหวัดและวิเคราะห์ความเหมาะสมเพื่อปลูกพืชทดแทน จาก Agri-Map ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น พร้อมทั้งระบุนโยบายผลิตสินค้าเดิมและกำหนดสินค้าที่ต้องการปรับเปลี่ยนการผลิต การกำหนดพื้นที่เป้าหมายปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม เป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรที่จะทำการปรับเปลี่ยนเป็นกิจกรรมอื่น และงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร โดยจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะสมเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรผสมผสานและปลูกพืชชนิดอื่น

2.3.2 ขั้นตอนการดำเนินงานในภาพรวมของกรมพัฒนาที่ดิน โดยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ เตรียมความพร้อมบุคลากร กำหนดเขตพื้นที่ความเหมาะสมการผลิตสินค้าเกษตรระดับประเทศ ตรวจวินิจฉัยพื้นที่ของเกษตรกรกับ Agri-Map เพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการให้หน่วยงานในพื้นที่ทราบ ในการประชุมส่วนราชการจังหวัด รับสมัคร/คัดเลือกเกษตรกร แปลผล/คัดเลือกพื้นที่ แจกผลและเสนอทางเลือกแก่เกษตรกร ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ติดตามและประเมินผล ดำรวจออกแบบลวงหน้าเพื่อดำเนินการในปีถัดไป และจัดทำงบประมาณ

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดิน โดยการกำหนดพื้นที่เป้าหมายจากพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในจังหวัดและวิเคราะห์ความเหมาะสม เพื่อปลูกพืชทดแทน จาก Agri-Map เป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรที่จะทำการปรับเปลี่ยนเป็นกิจกรรมอื่น และงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร แล้วดำเนินการตามขั้นตอนการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดิน

2.4 ขั้นตอนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ สพด.

เมื่อผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่จากฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) เบื้องต้นแล้ว เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน สามารถดำเนินการให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อการปฏิบัติงานและการตรวจสอบ ตามมาตรฐาน 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ตรวจสอบวินิจฉัยพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมของเกษตรกรกับ Agri-Map โดยเน้นพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสม (ตามนโยบายของกระทรวงเกษตรฯ)

ขั้นตอนที่ 2 แปลผล/คัดเลือกพื้นที่ โดยใช้ Agri-Map เป็นแผนที่นำทางในการกำหนดกิจกรรมใหม่ที่เหมาะสม คัดเลือกพื้นที่ที่เกษตรกรประสงค์จะดำเนินการปรับเปลี่ยน (พร้อมทั้งระบุจำนวนเนื้อที่ที่จะปรับเปลี่ยน)

ขั้นตอนที่ 3 แจกผลและเสนอทางเลือกแก่เกษตรกร เกษตรกรสมัครใจที่จะปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมไปเป็นเกษตรผสมผสานหรือพืชเศรษฐกิจอื่น โดยเจ้าหน้าที่เสนอกิจกรรมทางเลือกการปรับเปลี่ยนให้กับเกษตรกรที่ผ่านการคัดเลือก ลำดับแรก ได้แก่ พืชที่เป็นสินค้าบังคับทางภูมิศาสตร์ (GI) ของแต่ละพื้นที่ ลำดับถัดไปได้แก่ พืชเศรษฐกิจหลัก 13 ชนิด พืชทางเลือกชนิดอื่นๆ ไม่มีค่าทางเศรษฐกิจ 58 ชนิด หรือกิจกรรมบางประเภท เช่น ปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หรือเพาะเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมไปผลิตสินค้าเกษตรชนิดใหม่ เกษตรผสมผสานหรือพืชเศรษฐกิจอื่น สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในระดับต่างๆ ทั้งตลาดขนาดใหญ่ในแบบอุตสาหกรรมเกษตร เช่น โรงงานน้ำตาล หรือตลาดในจังหวัด เช่น ปศุสัตว์ ผลไม้ หรือตลาดในท้องถิ่น เช่น พืชผัก โดยปรับเปลี่ยนทีละส่วนเพื่อให้แน่ใจว่าเกษตรกร สามารถทำได้แล้วค่อยเพิ่มขึ้นในปีต่อไป บางบริเวณหากเกษตรกรปลูกเพื่อยังชีพหรือเพื่อความมั่นคงทางอาหารสามารถเสริมปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องให้เกษตรกรมีผลผลิตที่เพิ่มขึ้น และส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนในพื้นที่ใกล้เคียงกันหรือเป็นกลุ่ม เพื่อง่ายต่อการจัดการผลผลิตหรือการตลาดต่อไป ทั้งนี้เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน ควรร่วมกับเจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่นจากหน่วยงานอื่นๆ วางแนวทางและจัดทำแผนการปรับเปลี่ยนการผลิต ตลอดจนสนับสนุนในด้านองค์ความรู้ ข้อมูลปัจจัยการผลิตบางส่วน เช่น วัสดุปรับปรุงดิน พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ พันธุ์ปลา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 ติดตามและประเมินผล โดยเจ้าหน้าที่จะต้องติดตามระหว่างกรดำเนินงานเป็นระยะ และประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายงานเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้น พร้อมจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน

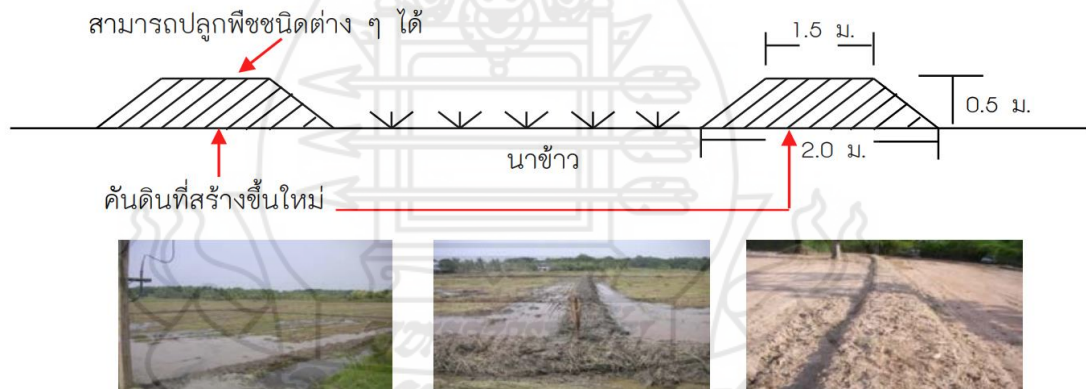
สรุปได้ว่า ขั้นตอนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ตรวจสอบวินิจฉัยพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมของเกษตรกรกับ Agri-Map แปลผล/คัดเลือกพื้นที่ แจกผลและเสนอทางเลือกแก่เกษตรกร ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมไปผลิตสินค้าเกษตรชนิดใหม่ ติดตามและประเมินผล

2.5 กิจกรรมการปรับเปลี่ยนของกรมพัฒนาที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน อนุมัติงบประมาณดำเนินการตามแผน โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ในกิจกรรมหลักพัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map โดยดำเนินการ

2.5.1 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นการปรับโครงสร้างที่ดินในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมโดยเฉพาะในนาข้าว ให้เหมาะสมแก่การปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map ไปเป็นเกษตรผสมผสาน กรมพัฒนาที่ดิน ได้กำหนดลักษณะของการปรับเปลี่ยนแปลงนาเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ให้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1) การปรับรูปแปลงนาลักษณะที่ 1 เป็นคันดินที่สร้างขึ้น โดยให้ระดับของคันดินอยู่ระดับเดียวกัน เน้นให้มีการปลูกข้าวแบบเดิม แต่กำหนดให้มีการปรับโครงสร้างให้มีคันดินเพิ่มขึ้น วัตถุประสงค์เพื่อเก็บกักน้ำที่ไหลบ่ามาไว้เป็นช่วงๆ มีลักษณะเหมือนคันนา บนคันนาสามารถปลูกพืชชนิดต่างๆ ได้ ความสูงและความกว้างของคันนาหรือคันดินจะผันแปรไปตามลักษณะดินพื้นที่ดินและลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาหรือปริมาณน้ำที่จะเก็บกักหรือระบายออก

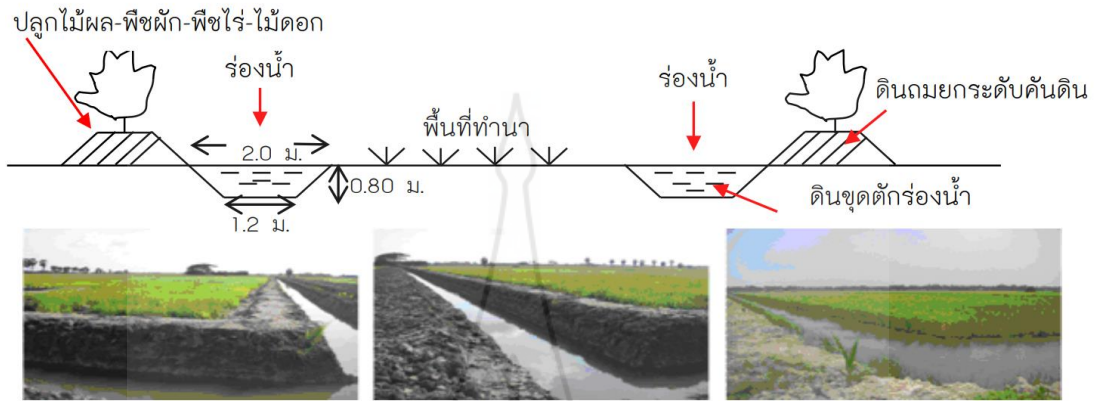

ภาพที่ 2.3 การปรับรูปแปลงนาลักษณะที่ 1

ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2564, น. 12)

2) การปรับรูปแปลงนาลักษณะที่ 2 เน้นการปลูกข้าวร่วมกับไม้ผลชนิดอื่น ๆ เพื่อกักเก็บน้ำ ระบายน้ำและส่งน้ำ จะเน้นให้มีการปลูกข้าวร่วมกับไม้ผลชนิดอื่นๆ ทำการปรับโครงสร้างแปลงนาให้มีร่องน้ำโดยการขุดดินทำเป็นคูแล้วเอาดินนั้นขึ้นมาทับถมเป็นคันดิน ร่องน้ำที่ขุด มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บกักน้ำ ระบายน้ำและส่งน้ำในแปลงปลูกพืช ส่วนบนคันดินยังสามารถ

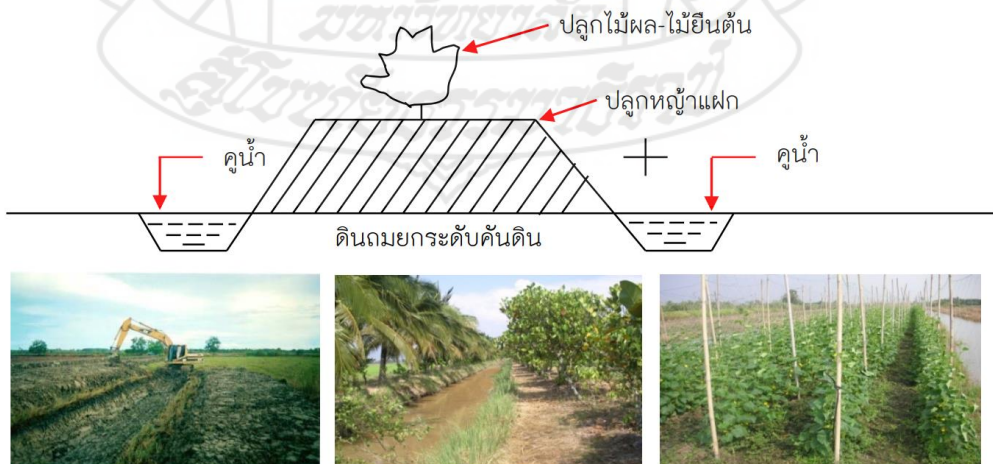
ปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดต่างๆ เพื่อเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกร ความลึกและความกว้างของคูที่จะขุดดินขึ้นมาถมเป็นคันจะผันแปรไปตามลักษณะดิน

ภาพที่ 2.4 การปรับปรุงแปลงนาลักษณะที่ 2

ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2564, น. 13)

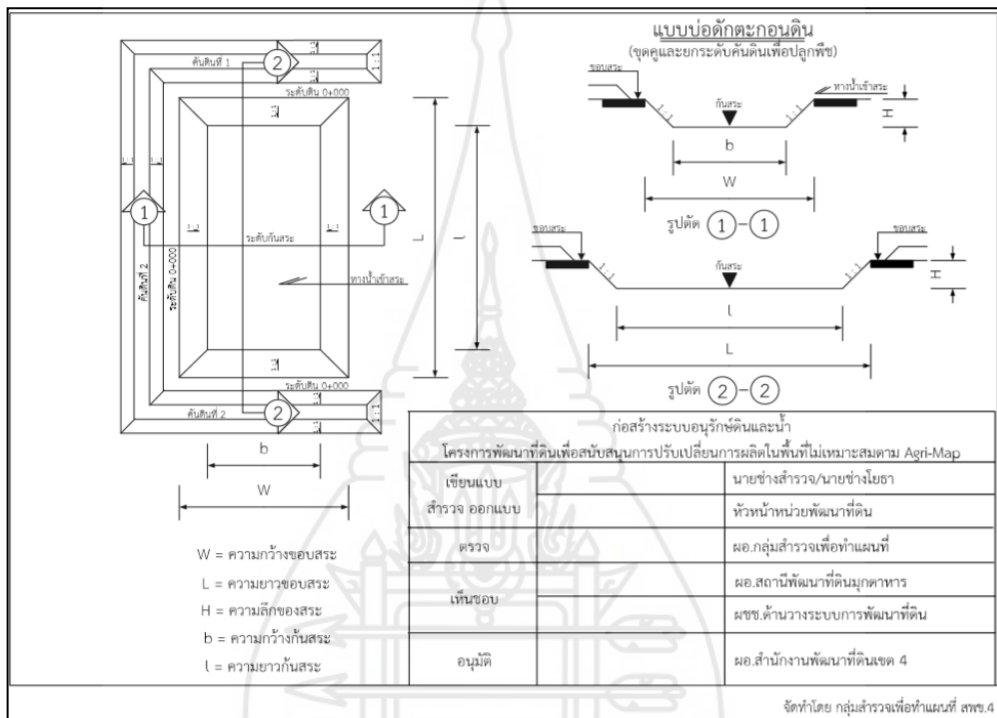
3) การปรับปรุงแปลงนาลักษณะที่ 3 เป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการทำนาเป็นการปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น โดยการขุดดินขึ้นมาเป็นคันน้ำทั้งสองด้านแล้วนำดินนั้นมาถมเป็นคันดิน วัตถุประสงค์เพื่อเก็บกักน้ำและระบายน้ำในพื้นที่ราบและราบลุ่มบนคันดิน สามารถปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ไม้ผล-ไม้ยืนต้นแบบแถวเดียว ขนาดของร่องปลูกไม้ผลจะผันแปรไป ตามลักษณะดิน การปรับปรุงแปลงนาลักษณะนี้สามารถออกแบบต่อเนื่องทำเป็นแปลงใหญ่ๆ ได้

ภาพที่ 2.5 การปรับปรุงแปลงนาลักษณะที่ 3

ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2564, น. 13)

4) บ่อดักตะกอนดิน เป็นบ่อขนาดเล็กที่สร้างขึ้น เพื่อดักตะกอนที่ไหลมาตามทางระบายน้ำก่อนลงสู่บ่อน้ำประจำไร่นา ช่วยดักตะกอนที่ไหลมาตามน้ำไม่ให้ลงไปทับถมบ่อน้ำประจำไร่นา ทำให้อายุการใช้งานของบ่อน้ำยาวนานขึ้น และเป็นการรักษาคุณภาพของน้ำด้วย ซึ่งบ่อดักตะกอนดินนี้สร้างขึ้นเพื่อเป็นทางไหลออกของน้ำ ทำให้เกษตรกรมีน้ำไว้ใช้ใน ช่วงฤดูแล้งไว้หล่อเลี้ยงพืชผลทางการเกษตร

ภาพที่ 2.6 แบบบ่อดักตะกอนดิน

ภาพที่ 2.7 บ่อดักตะกอนดิน

5) ทางลำเลียงในไร่นา ก่อสร้างขึ้นเพื่อลำเลียงผลผลิตของเกษตรกรออกจากพื้นที่เพาะปลูก การก่อสร้างต้องตัดดินบนทางลำเลียงออกก่อนหลังจากการตัดหน้าดินเดิมไปแล้ว ให้เอาดินใหม่มาแทนและบดอัดหนา 0.2 เมตร ปริมาตรดินขุด-ถม ประมาณ 1.0 ลูกบาศก์เมตรต่อเมตร

ภาพที่ 2.8 แบบมาตรฐานทางลำเลียงในไร่นา

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน, 2553

ภาพที่ 2.9 ทางลำเลียงในไร่นา

2.5.2 การสนับสนุนปัจจัยการผลิต โดยการสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม ภายใต้โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เพื่อปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในนาข้าวให้เหมาะสมแก่การปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map ไปเป็นเกษตรผสมผสาน การสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และโดโลไมท์ โดยมีวิธีการสนับสนุน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564, น. 14-15) ดังนี้

1) สพด. ร่วมทำแผนความต้องการผลิตพืชชนิดใหม่กับเกษตรกร แล้วทำแผนความต้องการปัจจัยการผลิตเสนอกรมฯ กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2) สพด. ดำเนินการส่งแผนการสนับสนุนปัจจัยผลิตในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตพืชในพื้นที่ไม่เหมาะสมให้กองแผนงาน เพื่อพิจารณาให้เป็นไปตามกรอบของแผนงานงบประมาณแล้วเสนอกรมฯ พิจารณานุมัติ

3) กค. โอนเงินงบประมาณให้ สพด. ดำเนินการ

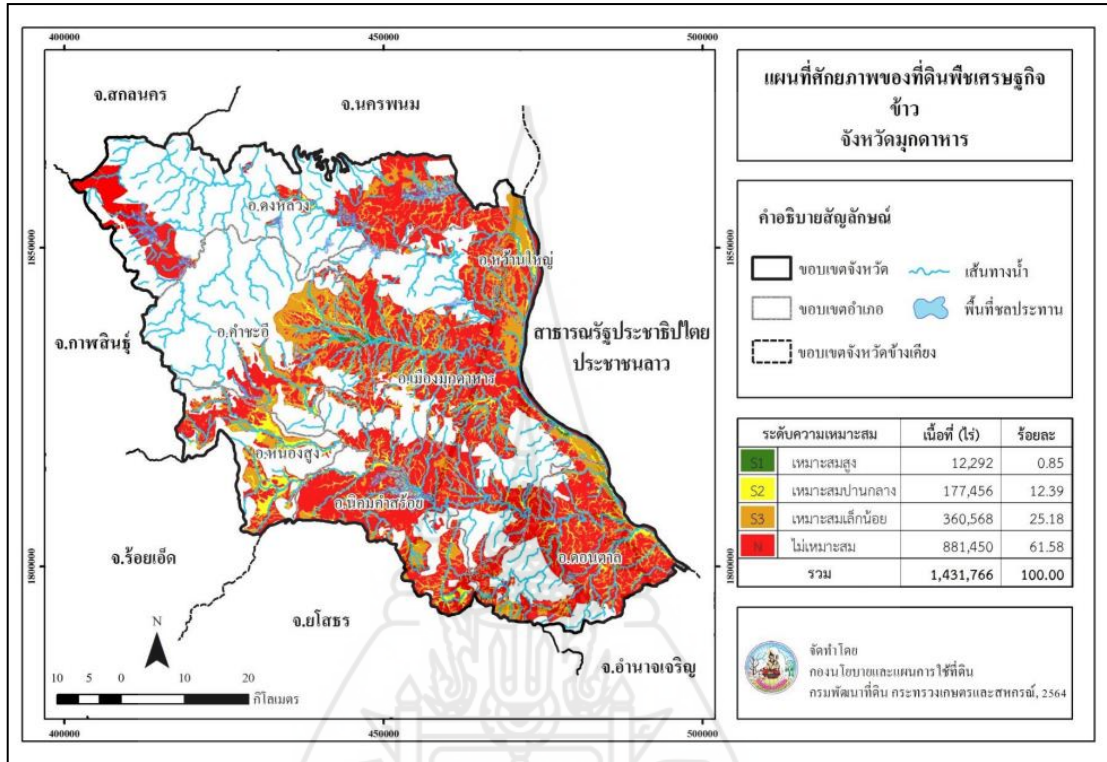
2.5.3 การสำรวจออกแบบล่วงหน้านำงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เนื่องจากการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อปรับโครงสร้างที่ดินในพื้นที่ไม่เหมาะสม ให้เหมาะสมแก่การปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map ไปเป็นเกษตรผสมผสานหรือปลูกพืชชนิดอื่นนั้น จำเป็นต้องสำรวจออกแบบล่วงหน้า เพื่อให้สามารถดำเนินการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำได้รวดเร็ว และพร้อมสำหรับปรับเปลี่ยนการผลิตในปีงบประมาณถัดไป เพื่อให้ทันก่อนฤดูการเพาะปลูกของเกษตรกร

สรุปได้ว่า กิจกรรมการปรับเปลี่ยนของกรมพัฒนาที่ดิน โดยดำเนินการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำให้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และโดโลไมท์ สำรวจออกแบบล่วงหน้าเพื่อให้สามารถดำเนินการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำได้รวดเร็ว และพร้อมสำหรับปรับเปลี่ยนการผลิตในปีงบประมาณถัดไป เพื่อให้ทันก่อนฤดูการเพาะปลูกของเกษตรกร

2.6 การดำเนินงานโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-map) กรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก เพื่อให้หน่วยงานในสังกัด สนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิต โดยเฉพาะสินค้าข้าวในพื้นที่ไม่

เหมาะสม เป็นการผลิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ตามแผนที่เกษตร เพื่อช่วยให้เกษตรกรมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ภาพที่ 2.10 แผนที่ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดมุกดาหาร
ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากและมีมูลค่าการส่งออกหรือแปรรูป โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศพืชเศรษฐกิจ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ทูเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ จากพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกรายจังหวัด โดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่และลักษณะรายพืช โดยแบ่งระดับความเหมาะสมเป็น 4 ระดับ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564, น.4) ได้แก่

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง แต่พบข้อจำกัดบางประการ ซึ่งสามารถบริหารจัดการได้

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีข้อจำกัดบางประการของดินและน้ำ ส่งผลให้การผลิตพืชให้ผลตอบแทนต่ำ การใช้พื้นที่ต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดการ และมีความเสี่ยงจากน้ำท่วมและขาดน้ำ

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จังหวัดมุกดาหาร มีพื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรก ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน ยางพารา และมันสำปะหลัง ดังตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 พื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดมุกดาหาร

พืชเศรษฐกิจ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่เกษตรกรรม
1. ข้าว	473,378	31.21
2. อ้อยโรงงาน	240,881	15.88
3. ยางพารา	178,542	11.77
4. มันสำปะหลัง	110,007	7.25

ที่มา: <https://agi-map-online.moac.go.th> (2564)

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดมุกดาหาร เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรทำให้มีผลผลิตทางการเกษตร จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564, น.5-12) วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าว

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 12,292 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.85 ของพื้นที่ ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเมืองมุกดาหาร 4,587 ไร่ อำเภอดงหลวง 2,972 ไร่ และอำเภอนิคมน้ำอ้อย 2,527 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 177,456 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.39 ของพื้นที่ ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเมืองมุกดาหาร 62,353 ไร่ อำเภอดอนตาล 29,551 ไร่ และอำเภอหนองสูง 24,490 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 360,568 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.18 ของพื้นที่ ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเมืองมุกดาหาร 113,891 ไร่ อำเภอลำชะอี 62,782 ไร่ และอำเภอดอนตาล 52,970 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 881,450 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 11,435 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 93.03 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากอยู่ในอำเภอเมืองมุกดาหาร 3,945 ไร่ อำเภอดงหลวง 2,972 ไร่ และอำเภอนิคมน้ำอ้อย 2,413 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 120,196 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 67.73 ของพื้นที่ ศักยภาพปานกลาง พบมากอยู่ในอำเภอเมืองมุกดาหาร 44,728 ไร่ อำเภอดอนตาล 19,684 ไร่ และอำเภอหนองสูง 16,328 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 327,855 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 90.93 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากอยู่ในอำเภอเมืองมุกดาหาร 106,220 ไร่ อำเภอคำชะอี 58,746 ไร่ และอำเภอดอนตาล 51,359 ไร่

(4) พื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 13,892 ไร่

3) พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าว แต่ยังไม่มีการปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับปลูกข้าว และพื้นที่เพาะปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดมุกดาหารมีพื้นที่ที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 58,117 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ อำเภอที่มีพื้นที่ที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองมุกดาหาร 18,267 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอดอนตาล 9,867 ไร่ อำเภอคำชะอี 4,882 ไร่ อำเภอนิคมน้ำอ้อย 4,821 ไร่ อำเภอดงหลวง 4,865 ไร่ ตามลำดับ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564, น.6) โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 857 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.71 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองมุกดาหาร 642 ไร่ อำเภอนิคมน้ำอ้อย 114 ไร่ และอำเภอคำชะอี 101 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 57,260 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.27 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเมืองมุกดาหาร 17,625 ไร่ อำเภอดอนตาล 9,867 ไร่ และอำเภอนิคมน้ำอ้อย 8,707 ไร่

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพ

พื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าว คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (S3) จำนวน 2,853 ไร่ และพื้นที่ปลูกยางพารา (S3) จำนวน 853 ไร่ แต่เนื่องจากนโยบายของคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าวต้องการรักษาคุณภาพผลผลิตข้าว ดังนั้น ควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ตารางที่ 2.7 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว

อำเภอ	มันสำปะหลัง (ไร่)			ยางพารา (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
คำชะอี	111	-	111	137	-	137
ดงหลวง	907	-	907	155	-	155
ดอนตาล	353	-	353	256	-	256
นิคมคำสร้อย	421	-	421	53	-	53
เมืองมุกดาหาร	777	-	777	129	-	129
ห้วยน้ำใหญ่	135	-	135	83	-	83
หนองสูง	149	-	149	40	-	40
รวม	2,853	-	2,853	853	-	853

ภาพที่ 2.7 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว

ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2564, น.8)

4) แนวทางการจัดการ

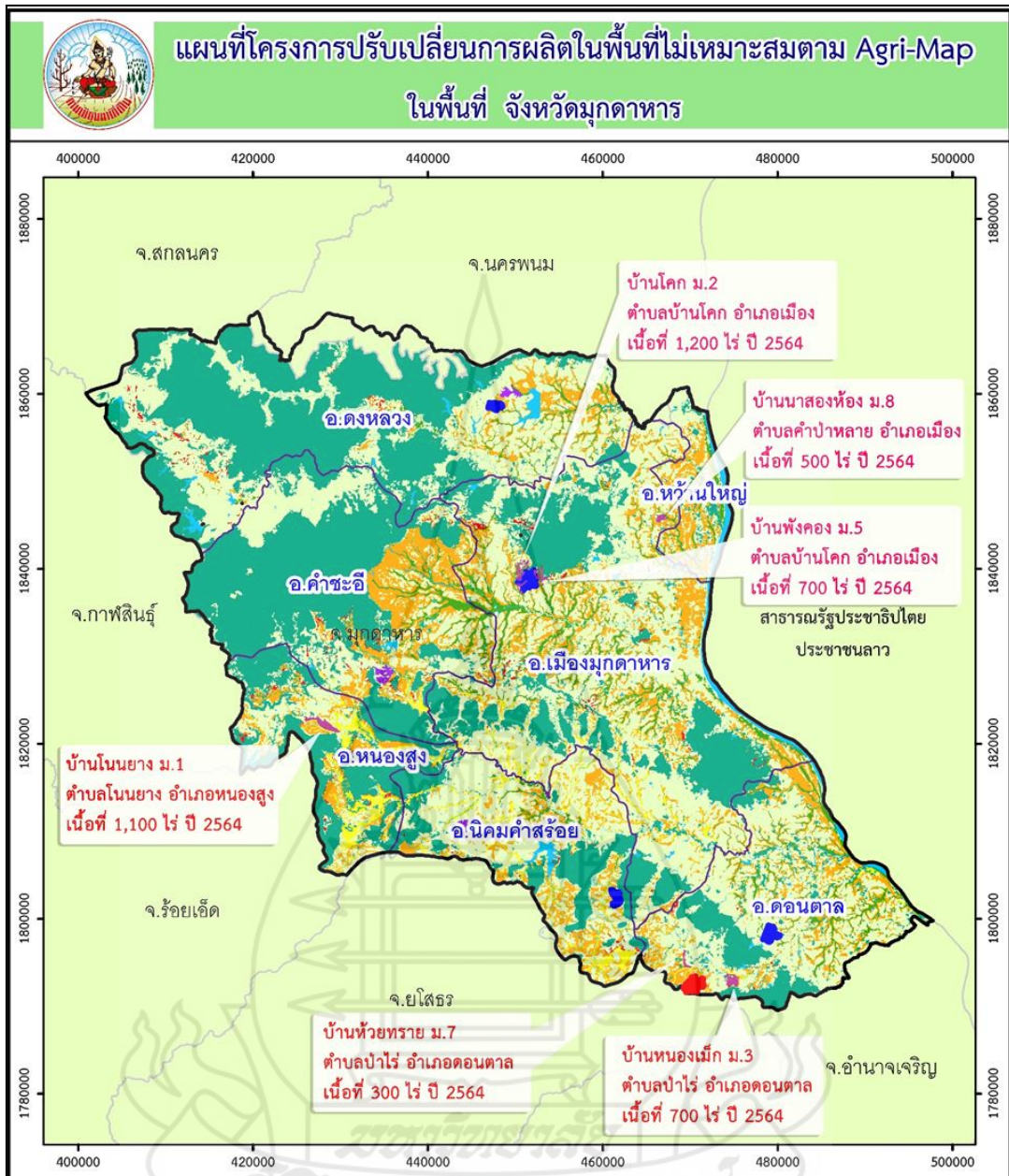
(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น สามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่างๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือ พื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าว ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัด พบมากอยู่ในอำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอดงหลวง และอำเภอนิคมน้ำอ้อย

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือ พื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าว เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง แหล่งน้ำ เป็นต้น พบมากอยู่ในอำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอดอนตาล และอำเภอหนองสูง

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร ดำเนินงานโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก กิจกรรมจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ที่มีความไม่เหมาะสม (N) และพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 เป็นต้นมา เพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่ Agri-Map ในการปรับโครงสร้างพื้นที่รองรับการปรับเปลี่ยนการผลิตพืช (ข้าว) และสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งในปีงบประมาณ 2564 ได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนพื้นที่ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 4,500 ไร่ และมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 250 ราย

ภาพที่ 2.11 แผนที่โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม Agro-Map ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร

ที่มา: สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร กรมพัฒนาที่ดิน, 2564

สรุปได้ว่า โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีเป้าหมายให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์มีประสิทธิภาพตรงตามศักยภาพของที่ดินและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากที่สุด ซึ่งจะทำให้เกษตรกรรมมีผลกำไรที่สูงกว่าการทำเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยรัฐบาลมีมาตรการสนับสนุน ใจ ให้ข้อมูลและคำแนะนำทางวิชาการแก่เกษตรกรในการ

ปรับเปลี่ยนการทำงานเกษตร ภายใต้เงื่อนไขว่าต้องเป็นความสมัครใจและความพึงพอใจของเกษตรกรเป็นหลัก ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแรงจูงใจ ความต้องการ การยอมรับและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ ประกอบด้วย ความหมายของแรงจูงใจ ประเภทของแรงจูงใจ และทฤษฎีแรงจูงใจ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความหมายของแรงจูงใจ

แรงจูงใจ (Motivation) คือพลังผลักดันให้คนมีพฤติกรรม และยังกำหนดทิศทางและเป้าหมายของพฤติกรรมนั้น มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของแรงจูงใจไว้ดังนี้

พลสุข สังข์รุ่ง (2550, น.143) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกซึ่งความต้องการในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสามารถอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การทำให้ตื่นตัว (Arousal) การคาดหวัง (Expectancy) การใช้เครื่องล่อใจ (Incentives) และการลงโทษ (Punishment) มาเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทางเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550, น.106) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง การที่บุคคลได้รับการกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมในการกระทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมีพลัง มีคุณค่า มีทิศทางที่ชัดเจน ซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ เต็มใจ ความพยายามหรือพลังภายในตนเองรวมทั้งการเพิ่มพูนความสามารถที่จะทุ่มเทในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการและสร้างความพึงพอใจสูงสุด

กิติมา ปริติลล (2554, น.156) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง ความเต็มใจที่จะใช้พลังเพื่อประสบความสำเร็จในเป้าหมายหรือรางวัลเป็นสิ่งสำคัญของการกระทำของมนุษย์และเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนไปถึงซึ่งวัตถุประสงค์ที่มีสัญญาณเกี่ยวกับรางวัลที่จะได้รับ ฉะนั้นแรงจูงใจจึงเป็นพลังผลักดันให้คนใช้ความสามารถมากขึ้น

พนักงานเห็นเพื่อนประสบความสำเร็จก้าวหน้า จากการทำงานก็จะพยายามให้เป็นเช่นนั้น บ้างทำให้มีกำลังใจที่จะทำงานอย่างเต็มที่

(3) *บุคลิกภาพความประทับใจอันเกิดจากบุคลิกภาพ* จะจงใจให้เกิดพฤติกรรมขึ้นได้ เช่น นักปกครองผู้จัดการจะต้องมีบุคลิกภาพของนักบริหารหรือผู้นำที่ดีหรือแม้แต่พนักงานแนะนำความงามก็สามารถจงใจให้ลูกค้าซื้อสินค้าได้ด้วยคุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ เป็นต้น

(4) *เครื่องล่อใจอื่นๆ* มีสิ่งล่อใจหลายๆ อย่าง ที่จะก่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมขึ้น เช่น การให้รางวัล (Rewards) อันเป็นเครื่องกระตุ้นให้อยากกระทำหรือการลงโทษ (Punishment) ซึ่งกระตุ้นมิให้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องนอกจากนี้การชมเชย (Praise) การติเตียน (Blame) การประกวด (Contest) การแข่งขัน (Competition) หรือแม้แต่การทดสอบ (Test) ก็จัดว่าเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมได้ทั้งสิ้น

สรุปได้ว่า ประเภทของแรงจูงใจ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ความต้องการ ทศนคติ และความสนใจพิเศษ และ 2) แรงจูงใจภายนอก ได้แก่ เป้าหมายหรือความคาดหวังของบุคคล ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้า บุคลิกภาพความประทับใจอันเกิดจากบุคลิกภาพจะจงใจให้เกิดพฤติกรรมขึ้นได้ และเครื่องล่อใจอื่นๆ มีสิ่งล่อใจหลายๆ อย่าง ที่จะก่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมขึ้น

3.3 ทฤษฎีแรงจูงใจ

ทฤษฎีการจูงใจ ERG (Existence-Relatedness-Growth Theory) พัฒนาโดย Clayton P. Alderfer ซึ่งเน้นการทำให้เกิดความพอใจตามความต้องการของมนุษย์ แต่ไม่คำนึงถึงความต้องการว่าความต้องการใดจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลัง และความต้องการหลายๆ อย่างอาจเกิดขึ้นพร้อมกันได้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2550, น.173-174) ทั้งนี้ Alderfer (1972) แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

1) *ความต้องการในการอยู่รอด (Existence Needs)* เป็นความต้องการของบุคคลในระดับต่ำสุดที่ต้องการการตอบสนองทางกาย เช่น ต้องการอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยา รักษาโรค เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ ผู้บริหารจึงควรตอบสนองความต้องการของบุคคลด้วยการให้ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เช่น เงิน โบนัส สวัสดิการอื่นๆ รวมถึงความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยจากการทำงาน เช่น มีการทำสัญญาว่าจ้างการทำงาน เป็นต้น

2) *ความต้องการด้านความสัมพันธ์ (Relatedness Needs)* เป็นความต้องการของบุคคลที่จะมีมิตรไมตรีและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลที่อยู่แวดล้อมในการทำงานผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อ

บุคคลภายนอกด้วย เช่น การจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและพนักงานเพื่อ
ให้สถานภาพเป็นที่ยอมรับทางสังคม

3) *ความต้องการความเจริญก้าวหน้า (Growth Needs)* เป็นความต้องการสูงสุด
ของบุคคล ได้แก่ ความต้องการได้รับการยกย่อง และต้องการความสำเร็จในชีวิต ผู้บริหารควร
สนับสนุนให้พนักงานพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าด้วยการพิจารณาการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง
หรือมอบหมายให้รับผิดชอบงานในระดับสูงขึ้น อันจะเป็นโอกาสในการก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จ
ของพนักงาน

สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม (2560, น.28 -38) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการจูงใจที่สำคัญ
ในการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ที่เน้นเนื้อหาของการจูงใจ ทฤษฎีในกลุ่มนี้มีมุง
อธิบายการจูงใจของบุคคลว่า มีปัจจัยใดบ้างที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม หรือ “อะไร” เป็น
สิ่งจูงใจบุคคล มี 5 ทฤษฎี ที่สำคัญคือ

1) *ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (Maslow's needs hierarchy theory)* เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากตอบสนองความต้องการตามลำดับขั้น ทั้ง 5 ขั้น
ได้แก่ (1) ความต้องการทางด้านร่างกาย (physiological needs) ได้แก่ ปัจจัยสี่ (2) ความต้องการ
ความปลอดภัย (safety needs) เป็นความต้องการความปลอดภัยทางร่างกายและจิตใจ (3) ความ
ต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (belongingness and love needs) เป็นความเป็นส่วนหนึ่งของ
สังคม (4) ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (esteem needs) เป็นความต้องการที่เกิดจากความ
ภาคภูมิใจในตนเองที่ได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น และ (5) ความต้องการความสำเร็จ (self-
actualization needs) เป็นความต้องการขั้นสูงที่ปรารถนาที่จะใช้ความสามารถและศักยภาพของ
ตนเองให้ถึงขีดสุด เพื่อให้เกิดความสำเร็จ

2) *ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (Herzberg's two factors theory)* แบ่งปัจจัย
จูงใจในการทำงานออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยตัวกระตุ้น (motivation
factors) เป็นปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจภายใน ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยเรียงลำดับ
ความสำคัญ ดังนี้ ความสำเร็จของงาน การได้รับการยกย่อง ความก้าวหน้า ลักษณะของงาน โอกาส
ที่จะก้าวหน้า และสภาพการทำงาน และ (2) ปัจจัยบำรุงรักษาหรือปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors) เป็น
ปัจจัยที่ตอบสนองแรงจูงใจภายนอก เป็นปัจจัยที่ป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิบัติงานของบุคลากรลดลง
โดยเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ นโยบายการบริหารงาน เงินเดือน การบังคับบัญชาหรือนิเทศงาน
ความมั่นคงของงาน ความสัมพันธ์ในหน่วยงาน และสภาวะแวดล้อมในการทำงาน

3) *ทฤษฎีความต้องการของ McClelland (McClelland's theory of leaned needs หรือ three needs theory)* เน้นความต้องการของมนุษย์ 3 ประการ ได้แก่ ความต้องการความสำเร็จ

(need for achievement) ความต้องการความสัมพันธ์ที่ดี (need for affiliation) และความต้องการอำนาจ (need for power)

4) ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของ McGregor (McGregor's theories X and Y) เมื่อบุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน ขอมทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้นตามไปด้วย โดยทฤษฎี X ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับบุคคลว่า มีลักษณะที่ไม่ดีต่างๆ เช่น ชอบหลีกเลี่ยงงาน ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ชอบการบังคับควบคุม มีสิ่งจูงใจในการทำงาน คือ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จะตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและความมั่นคงปลอดภัยเท่านั้น ส่วนทฤษฎี Y ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับคนในแง่ตรงกันข้ามกับทฤษฎี X คือ บุคคลเห็นการทำงานเป็นเรื่องธรรมชาติ เป็นผู้ที่มีความริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน เป็นผู้ที่รับผิดชอบตัวเองได้ มีสิ่งจูงใจในการทำงานคือ เพื่อให้ได้มาซึ่งเกียรติยศชื่อเสียงและความสำเร็จในชีวิต

5) ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ ที่ได้รับความนิยมนับว่ากล่าวถึงในที่นี้ คือ ทฤษฎีที่ว่าด้วยความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Needs Theory) ของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) โดยแบ่งได้เป็น 5 ระดับจากระดับต่ำไปสูง ดังนี้ (1) ความต้องการทางกายภาพ (physiological needs) (2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety or security needs) (3) ความต้องการทางสังคม (social needs) (4) ความต้องการได้รับการยกย่องสรรเสริญในสังคม (esteem needs) (5) ความต้องการความสำเร็จสมหวังในชีวิต (self-actualization needs)

สรุปได้ว่า ทฤษฎีแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดความพอใจตามความต้องการของมนุษย์ เช่น ความต้องการในการอยู่รอด ความต้องการด้านความสัมพันธ์ และความต้องการความเจริญก้าวหน้า ส่วนทฤษฎีการจูงใจที่สำคัญในการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เน้นปัจจัยที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเป็นผลมาจากการตอบสนองความต้องการเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นแรงจูงใจของเกษตรกรในการเข้าร่วม โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ด้านการพัฒนาการผลิต และการได้รับการส่งเสริม

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ ประกอบด้วยหัวข้อ ความหมายของความต้องการและทฤษฎีความต้องการ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ความหมายของความต้องการ

ความต้องการ คือ ความปรารถนาของบุคคลที่จะ ได้รับการตอบสนองความต้องการนั้น มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของความต้องการไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2554, น. 468) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง ความอยากได้ใคร่ได้หรือประสงค์จะได้ และเมื่อเกิดความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้ร่างกายเกิดการขาดสมดุลเนื่องมาจากมีสิ่งเร้ามากระตุ้น มีแรงขับภายในเกิดขึ้น ทำให้ร่างกายไม่อาจอยู่นิ่ง ต้องพยายามดิ้นรนและแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการนั้นๆ เมื่อร่างกายได้รับตอบสนองแล้ว ร่างกายมนุษย์ก็กลับสู่ภาวะสมดุลอีกครั้ง และก็จะเกิดความต้องการใหม่เกิดขึ้นมา ทดแทนวนเวียนอยู่ไม่มีที่สิ้นสุด

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550, น.168) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง สภาวะที่บุคคลขาดความสมดุลขาดบางสิ่งบางอย่างและต้องการได้รับสิ่งนั้น เช่น ขาดอาหารทำให้รู้สึกหิวก็ต้องการอาหารรับประทาน เกิดความรู้สึกเหนื่อย เพลีย เนื่องจากพักผ่อนไม่เพียงพอ ก็ต้องการพักผ่อน ไม่มีเงิน ก็ต้องการเงินสำหรับการใช้จ่าย ไม่ได้รับการยอมรับ ไม่ได้รับการยกย่อง ไม่มีชื่อเสียงไม่มีเกียรติยศก็ต้องการการยอมรับ การยกย่อง ต้องการมีชื่อเสียง ต้องการเกียรติยศ เป็นต้น ซึ่งความต้องการเหล่านี้อาจสรุปได้ว่า เป็นความต้องการทั้งทางร่างกายและความต้องการทางด้านจิตใจ

บำเพ็ญ เขียวหวาน (2561, น. 10) ได้ให้ความหมายของความต้องการของเกษตรกรว่าเนื่องจากงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เป็นงานที่ให้บริการความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรแก่เกษตรกร โดยมีนักส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ให้บริการ จัดกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอด ต้องสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ซึ่งมุ่งที่จะช่วยให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ดังนั้น นักส่งเสริมการเกษตรซึ่งมีบทบาทเป็นผู้ให้บริการ จึงต้องศึกษาความต้องการของเกษตรกร ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้รับบริการ

สรุปได้ว่า ความต้องการ หมายถึง ความอยากได้เพื่อตอบสนองความต้องการนั้นๆ เช่น สิ่งจำเป็นที่ต้องได้รับเพื่อการดำรงชีพของมนุษย์ที่ทำให้ชีวิตมีความสุข

4.2 ทฤษฎีความต้องการ

เจลิ้มสาคี ตุ่มหิรัญ (2560, น.2-26) ได้เสนอทฤษฎีความต้องการดังนี้

1) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของ Maslow โดยเชื่อว่ามนุษย์จะถูกระตุ้นโดยความต้องการแต่ละขั้นจนเกิดความพึงพอใจ ซึ่งสามารถลำดับได้ดังนี้

(1) ความต้องการทางกายภาพ หมายถึง ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค

(2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการที่จะมีชีวิตที่มั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต

(3) ความต้องการทางสังคม เป็นความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มโดยมนุษย์เข้าไปอยู่ในกลุ่มใดก็ต้องการให้คนเป็นที่รักและยอมรับในกลุ่มที่เป็นอยู่

(4) ความต้องการการยกย่อง เป็นความต้องการที่ต้องการให้คนอื่นยอมรับ ยกย่องเชิดชูและเคารพนับถือจากสังคม

(5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต เป็นความต้องการระดับสูงสุด โดยเป็นความต้องการที่จะประสบความสำเร็จขั้นสูงสุดที่ตนเองสามารถทำได้ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีน้อยคนที่จะสามารถกระทำได้

2) ทฤษฎีความต้องการของ Alderfer รู้จักกันในทฤษฎีที่เรียกว่า ทฤษฎี EBG (ERG theory) ได้แก่

(1) ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ เป็นความต้องการระหว่างร่างกายและความปลอดภัยในชีวิต

(2) ความต้องการความสัมพันธ์ เป็นความต้องการของบุคคลที่จะมีมิตรสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง

(3) ความต้องการความก้าวหน้า เป็นความต้องการสูงสุด คือ ความต้องการภายในเพื่อการพัฒนาตัวเอง

สรุปได้ว่า ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากตอบสนองความต้องการตามลำดับขั้น ได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง และความต้องการความสำเร็จ และทฤษฎีแรงจูงใจของ Alderfer เน้นการทำให้เกิดความพอใจตามความต้องการของมนุษย์ เช่น ความต้องการในการอยู่รอด ความต้องการด้านความสัมพันธ์ ความต้องการความเจริญก้าวหน้า ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาความต้องการ

ในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ทั้งในด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านปัจจัยการผลิต และด้านอื่น ๆ

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับ

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับ ประกอบไปด้วย ความหมายของการยอมรับ ทฤษฎีการยอมรับ และอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ความหมายของการยอมรับ

การยอมรับ คือ การที่บุคคลยอมรับความเป็นจริงของสถานการณ์โดยรับรู้กระบวนการหรือเงื่อนไข ซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของการยอมรับไว้ดังนี้

Rogers (2003, pp.76-93) ให้คำนิยาม การยอมรับเทคโนโลยี หมายถึง การตัดสินใจที่จะนำเทคโนโลยีนั้นไปใช้อย่างเต็มที่ โดยการยอมรับของบุคคลเกิดขึ้นเป็นกระบวนการ เริ่มตั้งแต่บุคคลได้สัมผัสกับเทคโนโลยีถูกชักจูงให้ยอมรับ ตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธ ปฏิบัติตามการตัดสินใจและยืนยันการปฏิบัตินั้น กระบวนการนี้อาจจะใช้เวลาช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญคือ ตัวบุคคลและลักษณะของเทคโนโลยี

พัฒนา สุขประเสริฐ (2551, น. 245) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีว่า เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นของตัวบุคคลเป้าหมาย หลังจากที่ได้รับรู้และสัมผัสกับเทคโนโลยีที่ได้มีการถ่ายทอด ซึ่งการยอมรับเทคโนโลยีแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ การยอมรับทางด้านความคิดหรือความรู้สึก และการยอมรับโดยการได้พิสูจน์แล้วและนำไปปฏิบัติจริง

สรุปได้ว่า การยอมรับ หมายถึง ตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธ ปฏิบัติตามการตัดสินใจ โดยการได้พิสูจน์แล้วและยืนยันการปฏิบัตินั้น รวมถึงการได้ตัดสินใจแสดงออกว่าเห็นด้วยหรือลงความเห็นว่าเป็นที่เหมาะสม

5.2 ทฤษฎีการยอมรับ

Rogers (2003, p. 100-157) เสนอว่า กระบวนการยอมรับประกอบด้วย 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นรู้หรือขั้นรับรู้ (awareness stage) เป็นขั้นเริ่มแรกที่จะนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ได้รู้เกี่ยวกับสิ่งใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การประกอบอาชีพหรือกิจกรรมของเขา แต่ยังไม่ก้าวสารไม่ครบถ้วน การรับรู้มักเป็นการเรียนรู้

โดยบังเอิญ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการอยากรู้ต่อไป อันเนื่องจากมีความต้องการวิทยาการใหม่ๆ นั้น ในการแก้ปัญหาที่ตนเองมีอยู่

ขั้นที่ 2 ขั้นสนใจ (interest stage) เป็นขั้นที่เริ่มมีความสนใจแสวงหารายละเอียดเกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆ เพิ่มเติม พฤติกรรมนี้เป็นในลักษณะที่ตั้งใจแน่วแน่ และใช้กระบวนการคิดมากกว่าขั้นแรก ซึ่งในขั้นนี้จะทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่มากขึ้น บุคลิกภาพและค่านิยม ตลอดจนบรรทัดฐานทางสังคมหรือประสบการณ์เก่าๆ จะมีผลต่อบุคคลนั้น และมีผลต่อการติดตามข่าวสารหรือรายละเอียดของสิ่งใหม่ๆ หรือวิทยาการใหม่นั้นด้วย

ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินค่า (evaluation stage) เป็นขั้นที่ไตร่ตรองว่าจะลองใช้วิธีการหรือวิทยาการใหม่ๆ นั้นดีหรือไม่ ด้วยการชั่งน้ำหนักระหว่างข้อดีและข้อเสียว่าเมื่อนำมาใช้แล้วจะเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมของตนหรือไม่ หากรู้สึกว่ามีข้อดีมากกว่าจะตัดสินใจใช้ขั้นนี้จะแตกต่างจากขั้นอื่นๆ ตรงที่เกิดการตัดสินใจที่จะลองความคิดใหม่ๆ โดยบุคคลมักคิดว่าการใช้วิทยาการใหม่นั้นเป็นการเสี่ยง ไม่แน่ใจผลที่จะได้รับ ดังนั้นในขั้นนี้จึงต้องการแรงเสริม (reinforcement) เพื่อให้เกิดความแน่ใจยิ่งขึ้นว่าสิ่งที่เขาตัดสินใจแล้วนั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการให้คำแนะนำให้ข่าวสารเพื่อประกอบการตัดสินใจ

ขั้นที่ 4 ขั้นทดลอง (trial stage) เป็นขั้นที่บุคคลทดลองใช้วิทยาการใหม่ๆ นั้นกับสถานการณ์ของตน ซึ่งเป็นการทดลองดูก่อนเพื่อดูว่าได้ผลหรือไม่ และประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากพอที่จะยอมรับปฏิบัติอย่างเต็มที่ ในขั้นนี้บุคคลจะแสวงหาข่าวสารที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับวิทยาการใหม่นั้น ซึ่งผลจากการทดลองจะมีความสำคัญต่อการตัดสินใจที่จะปฏิเสธหรือยอมรับต่อไป

ขั้นที่ 5 ขั้นยอมรับ (adoption stage) เป็นขั้นที่บุคคลยอมรับวิทยาการใหม่นั้นไปใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมของตนอย่างเต็มที่ หลังจากที่ได้ทดลองปฏิบัติและเห็นประโยชน์แล้วยอมรับนวัตกรรมเหล่านั้น

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2554, น.212) กล่าวถึงระดับการยอมรับว่า การที่บุคคลจะรับแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติ จะผ่านขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1) **ขั้นรับรู้ (awareness)** เป็นขั้นเริ่มแรกของกระบวนการยอมรับ หรือปฏิเสธสิ่งใหม่ๆ วิทยาการใหม่ๆ เป็นการรับรู้ที่ยังไม่ละเอียดนัก ยังได้รับข่าวสารไม่ครบถ้วน การรับรู้มักเป็นการรับรู้โดยบังเอิญ ซึ่งอาจจะเกิดจากความอยากรู้ต่อไป เนื่องจากเริ่มต้นตัวหรือมีความต้องการสิ่งใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาที่ตนเองมีอยู่

2) **ขั้นสนใจ (interest)** เป็นขั้นที่เริ่มมีความสนใจแสวงหาข่าวสารรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งใหม่ๆ เพิ่มเติม ขั้นตอนนี้แตกต่างจากขั้นตอนแรก คือ พฤติกรรมเป็นไปอย่างแน่วแน่ และใช้กระบวนการคิดมากกว่าขั้นแรก ซึ่งในขั้นนี้จะทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสิ่งใหม่มากขึ้น

3) *ขั้นประเมินค่า (evaluation)* เป็นขั้นที่จะเริ่มพิจารณาประเมินคุณค่าของสิ่งใหม่ โดยการเปรียบเทียบผลดีผลเสียในการใช้สิ่งใหม่ๆ เหล่านั้น ในขั้นนี้แตกต่างจากขั้นอื่นๆ ตรงที่เกิดการตัดสินใจที่จะลองสิ่งใหม่ บุคคลทั่วไปมักคิดว่าการใช้สิ่งใหม่นั้นเป็นการเสี่ยงเพราะไม่แน่ใจในผลที่จะเกิดขึ้น ดังนั้น ในขั้นนี้จึงต้องการแรงเสริม (reinforcement) เพื่อให้เกิดความแน่ใจยิ่งขึ้นว่า สิ่งที่เขาตัดสินใจไปแล้วนั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการให้คำแนะนำ ให้ข่าวสาร เพื่อประกอบการตัดสินใจ

4) *ขั้นทดลอง (trial)* เป็นขั้นที่บุคคลทดลองใช้สิ่งใหม่ๆ นั้นกับสถานการณ์ของตน ซึ่งเป็นการดูกับส่วนน้อยก่อน เพื่อดูความเป็นไปได้ของการใช้ และผลที่เกิดจากการใช้ก่อนที่จะยอมรับไปใช้จริง เป็นการทดสอบ ในขั้นนี้บุคคลจะแสวงหาข่าวสารที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับสิ่งใหม่ๆ นั้น ซึ่งผลจากการทดลองจะมีความสำคัญยิ่ง ต่อการตัดสินใจที่จะยอมรับ หรือปฏิเสธต่อไป

5) *ขั้นการยอมรับ (adoption)* เป็นขั้นที่บุคคลยอมรับสิ่งใหม่ๆ นั้นไปใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริงของตนเองอย่างเต็มที่ ภายหลังจากทดลองปฏิบัติและเห็นประโยชน์แล้ว ซึ่งขั้นตอนนี้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเองจะมีอิทธิพลมากที่สุด

นอกจากนี้ เกลิมคักดี คุ่มหิรัญ (2560, น.23-27) ได้ได้นำเสนอทฤษฎี “การเผยแพร่นวัตกรรม” หรือ “Diffusion of Innovation” ของ Rogers “กระบวนการรับนวัตกรรม” คือ กระบวนการตัดสินใจในการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมอง ที่บุคคลต้องผ่านขั้นหรือระยะต่างๆ ตั้งแต่ขั้นแรกที่อยู่เรื่อง หรือมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมไปจนถึงขั้นตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม และในที่สุดถึงขั้นยืนยันการตัดสินใจที่ทำไป กระบวนการยอมรับนวัตกรรมนี้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มรู้หรือรับรู้ (awareness) เป็นขั้นแรกที่บุคคลเริ่มรู้เกี่ยวกับเรื่องใหม่ สิ่งใหม่หรือความคิดใหม่แต่ยังขาดรายละเอียด การรับรู้อาจเกิดขึ้นโดยบังเอิญด้วยการพบเห็นด้วยตนเองหรือโดยการเผยแพร่ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ของภาครัฐหรือภาคเอกชน

ขั้นที่ 2 ขั้นสู่ความสนใจ (interest) เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มมีความสนใจในแนวความคิดใหม่จึงพยายามไต่หาคำความรู้ เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ถึงประโยชน์และความเหมาะสม

ขั้นที่ 3 ขั้นไตร่ตรอง (evaluation) เป็นขั้นที่บุคคลศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่ แล้วคิดเปรียบเทียบกับงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันว่า ถ้ารับเอาแนวความคิดใหม่มาปฏิบัติจะเกิดผลดีหรือไม่ดีอย่างไรบ้างในขณะนี้และในอนาคต ควรหรือไม่ที่จะทดลองดูก่อนหากรู้สึกว่ามีผลดีมากกว่าจะตัดสินใจทดลองดู เพื่อให้เกิดความแน่ใจก่อนที่จะรับไปปฏิบัติจริงๆ

ขั้นที่ 4 ขั้นทดลองทำ (trial) เป็นขั้นที่บุคคลทดลองทำตามแนวความคิดใหม่ โดยทำการทดลองเพียงเล็กน้อย เพื่อดูว่าจะเข้าก่อนหรือไม่กับสถานการณ์ในปัจจุบันของตนและผล

จะออกมาตามที่คาดคิดไว้หรือไม่ ในขั้นนี้บุคคลจะแสวงหาข่าวสารที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่นั้น ซึ่งผลจากการทดลองจะมีความสำคัญยิ่งต่อการตัดสินใจ ที่จะปฏิเสธหรือยอมรับต่อไป

ขั้นที่ 5 ชื่อนำไปปฏิบัติหรือขั้นยอมรับ (adoption) เป็นขั้นที่บุคคลตัดสินใจรับแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติอย่างเต็มที่หลังจากที่ได้ทดลองปฏิบัติและทราบผลเป็นที่พอใจแล้ว

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการยอมรับ ประกอบด้วยกระบวนการยอมรับ 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นรู้หรือขั้นรับรู้ ขั้นสู่ความสนใจ ขั้นประเมินค่าหรือไตร่ตรอง ขั้นทดลอง และขั้นนำไปปฏิบัติหรือยอมรับ

5.3 อิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2554, น.84) อธิบายถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะแนวความคิดใหม่ มีผลกระทบต่ออัตราการแพร่กระจาย คือช่วยทำให้กระจายไปเร็วหรือช้า หากแนวความคิดใหม่ไม่แพร่กระจายไปเร็วดังที่ควรจะเป็นกันต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะแนวความคิดใหม่ ดังต่อไปนี้

1) ความเหมาะสมของแนวความคิดต่อสภาวะทางเกษตรในท้องถิ่น เช่น ความเหมาะสมต่อสภาพดินฟ้าอากาศ ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการปลูกพืช หรือเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิด แม้ว่าโดยหลักการแล้วมีการทดลองก่อนนำไปเผยแพร่ความคิดใดๆ ก็ตาม แต่เกษตรกรยังคงไม่กล้ายอมรับจนกว่าจะให้เห็นหรือทดลองปฏิบัติด้วยตนเองเสียก่อน

2) ผลประโยชน์หรือผลกำไร ที่คาดว่าจะได้รับเมื่อยอมรับแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติตาม เกษตรกรมักปฏิบัติตาม เกษตรกรมักพิจารณาหาวิธีการที่แนะนำไปนั้น ต้องลงทุนมากน้อยเท่าใด และผลตอบแทนจะคุ้มทุนหรือไม่

3) ลักษณะและข้อจำกัดของปัจจัยการผลิตหรือการดำเนินงานตามแนวความคิดใหม่ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เครื่องมือเกษตร มักมีการพิจารณาในแง่ต่างๆ กล่าวคือ

- (1) หาซื้อได้ง่ายในท้องถิ่นเมื่อต้องการและราคาสมควร
- (2) เป็นของดีมีคุณภาพและเชื่อถือได้
- (3) มีขนาดและปริมาณที่เหมาะสมแก่การนำไปใช้
- 4) แนวความคิดใหม่ ขัดกับวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคมหรือไม่

นอกจากนี้ บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2554, น.85) กล่าวถึง ปัจจัยต่อไปนี้จะกระทบ อัตราการยอมรับ โดยเฉพาะ แต่ก็มีส่วนเป็นข้อจำกัดในการแพร่กระจายแนวความคิดใหม่ เช่นเดียวกับ ได้แก่

1) *ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ* หากต้องลงทุนสูง การยอมรับจะเป็นไปอย่างช้าๆ แต่ถ้าต้นทุนต่ำกันจะมีการยอมรับเร็วกว่า แ่งผลตอบแทน ปรากฏว่าเกษตรกรจะยอมรับวิธีการที่ให้ผลเร็วมากกว่าวิธีการที่ให้ผลช้า และจะยอมรับวิธีการที่ให้ผลสูงมากกว่าวิธีการที่ให้ผลต่ำ

2) *ความสามารถในการสื่อความหมาย* จากการวิจัยพบว่าแนวความคิดหรือวิธีการที่ง่ายต่อการสื่อความหมายหรือการทำความเข้าใจมักจะมีการยอมรับเร็วกว่าวิธีการที่ยู้งยาก ซับซ้อน นอกจากนี้ ผลที่เกิดขึ้นจากแนวความคิดหรือวิธีการใหม่ หากสามารถเห็นได้ง่ายและสามารถสื่อสารความหมายให้บุคคลอื่นทราบได้ง่าย วิธีการนั้นจะเป็นที่ยอมรับได้เร็ว

3) *ความสามารถแบ่งแยกเพื่อการทดลอง* ปรากฏว่า แนวคิดหรือวิธีการที่สามารถแบ่งแยกให้นำไปทดลองดูได้ มักได้รับการยอมรับอย่างรวดเร็ว

4) *ความสอดคล้อง* บุคคลมักจะยอมรับแนวความคิดใหม่ หรือวิธีการที่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่มีอยู่เดิม หรือมีประสบการณ์มาแล้ว

5) *ลักษณะการแพร่กระจายของแนวความคิดใหม่เป็นอย่างไร* บ่อยครั้งเพียงใด ท้องถิ่นที่เปิด เคยมีการส่งเสริมเผยแพร่วิทยากร และมีการยอมรับไปปฏิบัติบ้างแล้ว จะเกิดการยอมรับได้เร็วกว่าท้องถิ่นที่เป็นสังคมแบบล้าหลัง

6) *ความสะดวกในโครงข่ายการคมนาคม* เส้นทางการคมนาคมมีส่วนสำคัญในการแพร่กระจายแนวความคิดใหม่ และการยอมรับไปปฏิบัติ คือทำให้การพิจารณาตัดสินใจยอมรับของเกษตรกรเป็นไปได้เร็ว

7) *ความสะดวกของสินเชื่อ* ถ้าเกษตรกรหาสินเชื่อได้สะดวกในท้องถิ่น และอัตราดอกเบี้ยไม่สูงจะทำให้อัตราการยอมรับเป็นไปได้เร็ว

8) *ประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม* การแพร่กระจายแนวความคิดใหม่และการยอมรับไปปฏิบัติจะเป็นไปได้เร็ว ถ้าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีประสิทธิภาพ และระบบงานส่งเสริมการเกษตร

สรุปได้ว่า อิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ ต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะแนวความคิดใหม่ เช่น ความเหมาะสมของแนวความคิดต่อสภาวะทางเกษตรในท้องถิ่น ผลประโยชน์หรือผลกำไร ลักษณะและข้อจำกัดของปัจจัยการผลิตหรือการดำเนินงานตามแนวความคิดใหม่ ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการสื่อความหมาย ความสามารถ

แบ่งแยกเพื่อการทดลอง ความสอดคล้อง และลักษณะการแพร่กระจายของแนวความคิดใหม่เป็นอย่างไร ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาการยอมรับของเกษตรกรเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยต่างๆ นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ประกอบด้วย

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน ประสบการณ์ในการทำเกษตร การถือครองที่ดิน พื้นที่ทำการเกษตร รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน สภาพหนี้สิน แหล่งสินเชื่อ การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ตำแหน่งทางสังคม กิจกรรมปรับเปลี่ยนรูปแบบ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตร การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การได้รับข้อมูลข่าวสาร และเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ

5.1.1 เพศ จากงานวิจัยของ พรชัย ชัยสงคราม (2558, น.63) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) กรณีศึกษา อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย นริศรา ขงกลิกรรม (2560, น.3,906) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวของเกษตรกรในอำเภอนาดิ จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า เกษตรกรร้อยละ 52.5 เป็นเพศชาย และเพ็ญประภา แพงงูา (2562, น.135) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมันตามหลักบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) ในอำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย

5.1.2 อายุ จากงานวิจัยของ พรชัย ชัยสงคราม (2558, น.63) พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 50 ปี นริศรา ขงกลิกรรม (2560, น.3,906) พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 58.05 ปี และเพ็ญประภา แพงงูา (2562, น.135) พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 43.08 ปี

5.1.3 ระดับการศึกษา จากงานวิจัยของ พรชัย ชัยสงคราม (2558, น.63) พบว่า เกษตรกร จบการศึกษาระดับประถมศึกษา นริศรา ขงกลิกรรม (2560, น.3,906) พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 82.2 จบชั้นประถมศึกษา และเพ็ญประภา แพงงูา (2562, น.135) พบว่า เกษตรกรส่วนมาก จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

5.1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จากงานวิจัยของ นริศรา ขงกติกกรม (2560, น.3,906) พบว่า เกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.62 คน

5.1.5 จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน จากงานวิจัยของ นริศรา ขงกติกกรม (2560, น.3,906) พบว่า เกษตรกรมีแรงงานเฉลี่ยในครัวเรือน 3.26 คน และเพื่ออุปราคา แพงงูงา (2562, น.135) พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีจำนวนแรงงานในการประกอบอาชีพการเกษตร เป็นแรงงานภายในครัวเรือน

5.1.6 ประสบการณ์ในการทำเกษตร จากงานวิจัยของ นริศรา ขงกติกกรม (2560, น.3,906) พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 31.26 ปี และเพื่ออุปราคา แพงงูงา (2562, น.135) พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกปาล์มน้ำมันเฉลี่ย 12.56 ปี

5.1.7 การถือครองที่ดิน จากงานวิจัยของ พรชัย ชัยสงคราม (2558, น.63) พบว่า มีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 29 ไร่ โดยเป็นเนื้อที่ของตนเอง นริศรา ขงกติกกรม (2560, น.3,906) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 58.5 ลักษณะการถือครองเป็นของตนเอง และร้อยละ 79.1 เป็นพื้นที่โฉนด และเพื่ออุปราคา แพงงูงา (2562, น.135) พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีลักษณะการถือครองพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง

5.1.8 พื้นที่ทำการเกษตร จากงานวิจัยของ นริศรา ขงกติกกรม (2560, น.3,906) พบว่า เกษตรกรมีขนาดพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 22.53 ไร่ และเพื่ออุปราคา แพงงูงา (2562, น.135) พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกปาล์มเฉลี่ย 27.20 ไร่

5.1.9 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน จากงานวิจัยของ นริศรา ขงกติกกรม (2560, น.3,906) พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากการขายข้าวอยู่ระหว่าง 35,001-70,000 บาท และเพื่ออุปราคา แพงงูงา (2562, น.135) พบว่า เกษตรกรมีรายได้รวมของครัวเรือนจากการปลูกปาล์มน้ำมัน (ปี 2561) เฉลี่ย 7,398.24 บาท/ไร่

5.1.10 สภาพหนี้สิน จากงานวิจัยของ นริศรา ขงกติกกรม (2560, น.3,906) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 76.3 มีการกู้เงินเพื่อมาใช้จ่ายในการทำงาน

5.1.11 แหล่งสินเชื่อ จากงานวิจัยของ นริศรา ขงกติกกรม (2560, น.3,906) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 65.3 กู้เงินจาก ธ.ก.ส. และเพื่ออุปราคา แพงงูงา (2562, น.135) พบว่า เกษตรกรมีแหล่งเงินทุนส่วนใหญ่เป็นของตนเอง

5.1.12 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่างๆ จากงานวิจัยของ นริศรา ขงกติกกรม (2560, น.3,906) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 89.0 เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร และเพื่ออุปราคา แพงงูงา (2562, น.135) พบว่า เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

5.1.13 **ตำแหน่งทางสังคม** จากงานวิจัยของ เพ็ญประภา แพงภูงา (2562, น.135) พบว่า เกษตรกรไม่มีตำแหน่งทางสังคม

5.1.14 **การได้รับข้อมูลข่าวสาร** จากงานวิจัยของ นริศรา ยงกสิกรรม (2560, น.3,906) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 53.4 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐและจาก โทรทัศน์ ตามลำดับ

5.2 **งานวิจัยที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก**

พรชัย ชัยสงคราม (2558, น.63) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนชนิดพืชที่ปลูก ร้อยละ 86 เพิ่มพื้นที่ปลูก ร้อยละ 20 พืชที่เกษตรกรคิดจะปรับเปลี่ยนต้องการให้รัฐช่วยเหลือ จัดหาแหล่งเงินทุนที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 98 แนวคิดในการเพิ่มผลผลิต ลงทุนจัดหาแหล่งน้ำ ร้อยละ 89 หากรัฐบาลมีนโยบายให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพืชที่รัฐบาลส่งเสริม เกษตรกรต้องการให้ รัฐสนับสนุนช่วยเหลือ ในเรื่องจัดหาแหล่งเงินทุนที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 89 รัฐมีนโยบายให้ลด พื้นที่ เกษตรกรสามารถสนองนโยบายของรัฐบาล พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้ ร้อยละ 89 เพราะขาด แคลนเงินทุน ร้อยละ 93 รองลงมาอายุมาก และมีพื้นที่ปลูกจำกัด ร้อยละ 88 และร้อยละ 73 ส่วนที่ได้ แต่มีเงื่อนไข ร้อยละ 82 และไม่มีเงื่อนไข ร้อยละ 18 โดยส่วนที่มีเงื่อนไขต้องการจัดหาแหล่งเงินทุน อัตราดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 89 รองลงมาขาดเชยรายได้ที่ขาดหายไป และจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิตชนิด ใหม่ ร้อยละ 78 และร้อยละ 67

เพ็ญประภา แพงภูงา (2562, น.138) พบว่า แรงจูงใจของเกษตรกรในการผลิต ปาล์มน้ำมัน ตามหลักเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) ภาพรวมทั้งหมด อยู่ในระดับมาก โดยมีระดับมากที่สุด จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การติดตามให้คำแนะนำที่ สม่าเสมอจากเจ้าหน้าที่ และ 2) การมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น โดยมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การปลูกปาล์มน้ำมันตามหลักโซนนิ่งเกิดความยั่งยืนในการผลิต 2) การได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยการผลิต และเงินทุนจากภาครัฐ 3) การปลูกปาล์มน้ำมันตาม หลักการ โซนนิ่งมีตลาดที่แน่นอน 4) การปลูกปาล์มน้ำมันตามหลักโซนนิ่งจะทำให้เกิดความคุ้มค่า และได้ผลตอบแทน (ผลผลิต) สูง 5) การได้รับทุนสนับสนุนเพื่อการปรับเปลี่ยนการผลิต 6) การ ปลูกปาล์มน้ำมันตามหลัก โซนนิ่งทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง และ 7) การปลูกปาล์มน้ำมันตาม หลักการ โซนนิ่งจะทำให้ขายผลผลิตได้ราคาสูงขึ้น และมีแรงจูงใจในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก

พรชัย ชัยสงคราม (2558, น.63) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ จัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ร้อยละ 98 และความช่วยเหลือด้านการครองชีพ จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค ร้อยละ 97

เพ็ญประภา แพงงูงา (2562, น.139) พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณารายละเอียดแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ระดับมาก จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันได้และรองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 12 ประเด็น ได้แก่ 1) การคำนวณปริมาณผลผลิตได้ 2) การวางแผนการผลิตปาล์มน้ำมันได้ 3) โครงการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันพันธุ์ดีทดแทนสวนเก่า 4) การประกันราคาผลผลิต 5) การคาดการณ์ราคาผลผลิตได้ 6) การแทรกแซงราคาผลผลิต 7) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตการสนับสนุนปัจจัยการผลิต 8) โครงการแก้ไขปัญหาปาล์มน้ำมันทั้งระบบ 9) การปล่อยให้ไปตามกลไกตลาด 10) การส่งเสริมการตลาดต้นทุนการผลิตปาล์มน้ำมัน 11) การสร้างโรงงานแปรรูปของชุมชน 12) การสร้างลานเทพของชุมชน

5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก

นริศรา ยงกสิกรรม (2560, น.3,906) พบว่า (1) ด้านเศรษฐกิจ มีระดับการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ย 3.25) โดยพบประเด็นที่ผลของระดับการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก 5 ประเด็น คือ การขาดทุนจากการปลูกข้าวบ่อยครั้ง (เฉลี่ย 4.02) ความเสี่ยงในการขาดทุน (เฉลี่ย 3.97) ราคาผลผลิตข้าวตกต่ำ (เฉลี่ย 3.86) ราคาผลผลิตข้าวไม่แน่นอน (เฉลี่ย 3.51) และการปลูกข้าวใช้ต้นทุนการผลิตสูง (เฉลี่ย 3.42) (2) ด้านการส่งเสริมอาชีพใหม่ มีระดับการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ย 3.14) โดยพบประเด็นที่ผลของระดับการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก 3 ประเด็น คือ อาชีพใหม่มีรายได้สูงกว่าอาชีพทำนา (เฉลี่ย 3.74) มีเจ้าหน้าที่รัฐให้คำแนะนำปรึกษา (เฉลี่ย 3.49) และผลผลิตจากอาชีพใหม่มีราคาสูง (เฉลี่ย 3.47) (3) ด้านกายภาพและชีวภาพ มีระดับการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ย 3.03) โดยพบประเด็นที่ผลของระดับการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น คือ มีพืชเศรษฐกิจอื่นที่ให้ผลตอบแทนมากกว่าข้าว (เฉลี่ย 3.72) และมีพืชเศรษฐกิจอื่นที่ให้ผลผลิตมากกว่าข้าว (เฉลี่ย 3.72) (4) ด้านสังคม มีระดับการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ย 2.72) โดยพบประเด็นที่ผลของระดับการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก คือ ความมั่นคงในอาชีพ (เฉลี่ย 3.63) (5) ด้านนโยบายภาครัฐ มีระดับการตัดสินใจที่เกี่ยวข้อง

กับการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ย 2.68) ไม่พบประเด็นที่ผลของระดับการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก

กนกพร พงษ์พานิช (2562, น.110-113) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปปฏิบัติของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า เกษตรกรทั่วไประบุว่าเทคโนโลยีการผลิตข้าวมีความยุ่งยากในระดับปานกลางและนำไปปฏิบัติในระดับมาก ส่วนเกษตรกรสมาชิกนาแปลงใหญ่ระบุว่าเทคโนโลยีการผลิตข้าวมีความยุ่งยากในระดับน้อยและนำไปปฏิบัติในระดับมากที่สุด

เกรียงไกร แสนพลหาญ (2562, น.115-116) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผลส่งออกในอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าโดยเกษตรกรมีการยอมรับการปฏิบัติในด้านการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง

สุอาภา สกุนดิวัต (2562, น.96) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีปุ๋ยสังเคราะห์เพื่อการปลูกข้าวของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกศูนย์ยอมรับเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยสังเคราะห์ไปปฏิบัติในด้านการเตรียมการและการผลิตและด้านการใช้ปุ๋ยสังเคราะห์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.82)

5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก

พรชัย ชัยสงคราม (2558, น.63-64) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เนื่องจากฝนแล้ง/ทิ้งช่วง และขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตรเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุด ร้อยละ 98 และ 96 ตามลำดับ และนอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ร้อยละ 98 และปัญหาโจรกรรม การลักเล็กขโมยน้อย ร้อยละ 45

นริศรา ขงกสิกรรม (2560, น.3,906-3,907) พบว่า (1) ด้านเศรษฐกิจ มีระดับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปรับเปลี่ยนพื้นที่ในการปลูกข้าวภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ย 3.15) โดยพบประเด็นที่ผลของระดับการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น คือ การขาดทุนจากการปลูกข้าวบ่อยครั้ง (เฉลี่ย 3.81) ราคาผลผลิตข้าวตกต่ำ (เฉลี่ย 3.78) พื้นที่การเกษตรเป็นที่เช่าสัญญาเช่าขึ้นอยู่กับเจ้าของที่ (เฉลี่ย 3.74) ความเสี่ยงในการขาดทุนสูง (เฉลี่ย 3.58) (2) ด้านกายภาพและชีวภาพ มีระดับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปรับเปลี่ยนพื้นที่ในการปลูกข้าวภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ย 2.93) (3) ด้านนโยบายภาครัฐ มีระดับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปรับเปลี่ยนพื้นที่ในการปลูกข้าวภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (เฉลี่ย 2.49) (4) ด้านการส่งเสริมอาชีพใหม่ ระดับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปรับเปลี่ยนพื้นที่ในการปลูกข้าวภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ย 2.32) (5) ด้านสังคม มีระดับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปรับเปลี่ยนพื้นที่ใน

การปลูกข้าวภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (เฉลี่ย 2.31) ข้อเสนอแนะของเกษตรกร เกษตรกรมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ควรมีการกำหนดเขตพื้นที่การทำเกษตรกรรม (Zoning) และนำมาใช้อย่างจริงจัง มีการจัดสรรที่ดินทำกิน มีการส่งเสริมอาชีพที่มีความมั่นคงให้กับเกษตรกรที่ต้องการจะปรับเปลี่ยนพื้นที่ในการปลูกข้าวเป็นอาชีพอื่น มีมาตรการหรือนโยบายเพื่อรองรับในการช่วยเหลือเกษตรกร มีตลาดกลางเพื่อรวบรวมและรองรับผลผลิต มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี มีการประกันราคาผลผลิตจากอาชีพใหม่ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับตัวเกษตรกร มีอาชีพรองรับที่สามารถสร้างรายได้ที่ดีกว่าการปลูกข้าว มีแหล่งสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำให้กับเกษตรกร มีตลาดรองรับผลผลิต ปัจจัยการผลิตสามารถหาได้ภายในท้องถิ่น ควรมีการทดสอบให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการสภาพพื้นที่ดินให้มีความเหมาะสมกับอาชีพใหม่ มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำ และมีการอบรมเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพใหม่

เพ็ญประภา แพงภูงา (2562, น.139-142) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในด้าน (1) ไม่เข้าใจการผลิตปาล์มน้ำมันตามหลักการโซนนิ่ง (2) ต้องลงทุนเพิ่ม (3) ครอบครัวยังไม่เห็นด้วย (4) ต้องรอรยะเวลาจึงจะได้ผลผลิต (5) กลัวผลตอบแทนไม่คุ้มค่าโดยข้อเสนอแนะคือ (1) ให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจการปลูกปาล์มน้ำมันให้เหมาะสมกับพื้นที่ (2) สร้างความมั่นใจในการส่งเสริมให้ผลิตปาล์มน้ำมันตามหลักบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสินค้าเกษตรจะได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าและยั่งยืน (3) ควรให้มีการจัดอบรมให้ความรู้การจัดการสวนปาล์มน้ำมันให้เหมาะสมกับพื้นที่ (4) การจัดอบรมให้ความรู้เรื่องโซนนิ่ง จัดให้มีเอกสารความรู้

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน และประสบการณ์ในการทำเกษตร

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การถือครองที่ดิน พื้นที่ทำการเกษตร รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน สภาพหนี้สิน และแหล่งสินเชื่อ

1.3 สภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ตำแหน่งทางสังคม กิจกรรมปรับเปลี่ยนรูปแบบ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตร การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การได้รับข้อมูลข่าวสาร และเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ

2. แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ประกอบด้วย การพัฒนาการผลิต และการได้รับการส่งเสริม
3. ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ประกอบด้วย ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านปัจจัยการผลิต และด้านอื่น ๆ
4. การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ประกอบด้วย เชิงเนื้อหา และเชิงปฏิบัติ
5. ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงาน โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ประกอบด้วย ด้านการผลิต ด้านความรู้ ด้านการส่งเสริม/สนับสนุน และด้านอื่น ๆ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นการศึกษาการยอมรับ แรงจูงใจ ความต้องการ ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.1 ประชากร ได้แก่ เกษตรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ของกรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ปีงบประมาณ 2564 จำนวน 250 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จากประชากรทั้งหมด จำนวน 250 ราย ใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1973, p.1088) ที่ระดับค่าความคลาดเคลื่อน 0.07 ซึ่งจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 113 ราย

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

$$\begin{aligned}
 \text{เมื่อ } n &= \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} \\
 N &= \text{ขนาดของประชากร} \\
 e &= \text{ความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 7} \\
 \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} &= \frac{N}{1 + N(e)^2} \\
 &= \frac{250}{1 + 250(0.07)^2} \\
 &= 112.36 \\
 &= 113 \text{ ราย}
 \end{aligned}$$

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง โดยใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มตัวอย่าง (Probability Sampling) โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-map) กรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ปีงบประมาณ 2564 จำนวน 113 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด (Close-ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) ผู้วิจัยได้กำหนด (1) ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (2) วิธีการสร้างเครื่องมือ และ 3) การตรวจสอบเครื่องมือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรประกอบด้วย

1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน และประสบการณ์ในการทำเกษตร

2) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การถือครองที่ดิน พื้นที่ทำการเกษตร รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน สภาพหนี้สิน และแหล่งสินเชื่อ

3) สภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ตำแหน่งทางสังคม กิจกรรมปรับเปลี่ยนรูปแบบ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตร การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การได้รับข้อมูลข่าวสาร และเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ประกอบด้วย การพัฒนาการผลิต และการได้รับการส่งเสริม โดยมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด ให้เลือกตอบตามมาตราลิเคิร์ต (Likert type scale) ซึ่งมีเกณฑ์กำหนด 5 ระดับ ดังนี้

- 1 คะแนน หมายถึง มีแรงจูงใจน้อยที่สุด
- 2 คะแนน หมายถึง มีแรงจูงใจน้อย
- 3 คะแนน หมายถึง มีแรงจูงใจปานกลาง
- 4 คะแนน หมายถึง มีแรงจูงใจมาก
- 5 คะแนน หมายถึง มีแรงจูงใจมากที่สุด

ตอนที่ 3 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ประกอบด้วย ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านปัจจัยการผลิต และด้านอื่นๆ โดยมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด ให้เลือกตอบตามมาตราลิเคิร์ต (Likert type scale) ซึ่งมีเกณฑ์กำหนด 5 ระดับ ดังนี้

- 1 คะแนน หมายถึง มีความต้องการน้อยที่สุด
- 2 คะแนน หมายถึง มีความต้องการน้อย
- 3 คะแนน หมายถึง มีความต้องการปานกลาง
- 4 คะแนน หมายถึง มีความต้องการมาก
- 5 คะแนน หมายถึง มีความต้องการมากที่สุด

ตอนที่ 4 การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ประกอบด้วย เชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด โดยให้เลือกตอบมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 0 คะแนน หมายถึง ไม่ยอมรับ
- 1 คะแนน หมายถึง ยอมรับ

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร โดยคำถามให้ตอบ 3 ส่วน คือ

1) *ประเด็นปัญหา* ประกอบด้วย ด้านการผลิต ด้านความรู้ และด้านการส่งเสริม/สนับสนุน มีลักษณะคำถามปลายปิด กำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบระดับของปัญหาตามมาตราลิเคอร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ดังนี้

1 คะแนน หมายถึง ปัญหาน้อยที่สุด

2 คะแนน หมายถึง ปัญหาน้อย

3 คะแนน หมายถึง ปัญหาปานกลาง

4 คะแนน หมายถึง ปัญหามาก

5 คะแนน หมายถึง ปัญหามากที่สุด

2) *ประเด็นปัญหาเพิ่มเติม* เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดให้เพิ่มเติมปัญหาอื่นๆ

3) *ประเด็นข้อเสนอแนะ* เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดให้เพิ่มเติมข้อเสนอแนะ

2.2 วิธีการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 *ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา* เพื่อศึกษาบริบทของเกษตรกรในพื้นที่ แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2.2 *กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อความ* ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

2.2.3 *ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง*

2.2.4 *นำเครื่องมือที่จัดทำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์* เพื่อพิจารณาตรวจสอบด้านความถูกต้องในเนื้อหา (Content Validity) ได้แก่ ความครอบคลุมด้านเนื้อหาและความถูกต้องตามสำนวนภาษา จากนั้นนำมาแก้ไขและปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็น และข้อแนะนำ

2.3 การตรวจสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.3.1 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วทั้งฉบับ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหา (Content Validity) ได้แก่ ความครอบคลุมด้านเนื้อหาและความถูกต้องตามสำนวนภาษา แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ ชัดเจน และมีความถูกต้องตามเนื้อหา

2.3.2 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ นำแบบสัมภาษณ์ฉบับปรับปรุงไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ตัวอย่างจริงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มที่จะศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบสมบัติของเครื่องมือในด้านต่างๆ อาทิเช่น ความสะดวกในการใช้เครื่องมือ ความเป็นปรนัย ความสามารถในการนำไปใช้ ความแม่นยำในสภาพที่เป็นจริง แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทดสอบค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbrach's Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 96) ดังนี้

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.815

ตอนที่ 3 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.919

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.827

ซึ่งพบว่าทั้ง 3 ตอน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 (Cronbach, 1990, p. 204) ดังนั้น แบบสัมภาษณ์จึงมีความน่าเชื่อถือได้ จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไปได้

2.3.3 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม ดังนี้

3.1 ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ประสานงานกับผู้นำชุมชน เกษตรกรผู้นำในชุมชนที่ต้องการศึกษา เพื่อชี้แจงรายละเอียดการวิจัยและขอความร่วมมือในการนัดหมายเกษตรกร เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

3.2 ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์และความสำคัญของงานวิจัยแก่เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ทุกข้อ และหากแบบสัมภาษณ์มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำมาใช้

3.4 นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้อง จัดทำรหัสและบันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปนำมาทำการวิเคราะห์ หาค่าสถิติต่าง ๆ แต่ละตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ประกอบด้วย การพัฒนาการผลิต และการได้รับการส่งเสริม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีการให้คะแนนและแปลความหมายประเด็นที่มีการให้ค่าคะแนนตามมาตราลิเคิร์ต (Likert type scale) โดยแปลความหมายผลคะแนน โดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

เกณฑ์การแปลความหมายระดับแรงจูงใจ

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีแรงจูงใจระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีแรงจูงใจระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีแรงจูงใจระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีแรงจูงใจระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีแรงจูงใจระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ประกอบด้วย ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านปัจจัยการผลิต และด้านอื่นๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีกรให้คะแนนและแปลความหมายประเด็นที่มีการให้ค่าคะแนนตามมาตราลิเคอร์ต (Likert type scale) โดยแปลความหมายผลคะแนน โดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

เกณฑ์การแปลความหมายระดับความต้องการ

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีความต้องการระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความต้องการระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความต้องการระดับมากที่สุด

ตอนที่ 4 การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ประกอบด้วย เชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (Percentage) เกณฑ์การแปลผล โดยแบ่งช่วงคะแนนระดับความรู้ ดังนี้

ช่วงคะแนน 1.00-4.99 คะแนน หมายถึง มีการยอมรับน้อยที่สุด
 ช่วงคะแนน 5.00-8.99 คะแนน หมายถึง มีการยอมรับน้อย
 ช่วงคะแนน 9.00-12.99 คะแนน หมายถึง มีการยอมรับปานกลาง
 ช่วงคะแนน 13.00-15.99 คะแนน หมายถึง มีการยอมรับมาก
 ช่วงคะแนน 16.00-20.00 คะแนน หมายถึง มีการยอมรับมากที่สุด

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

1) *ประเด็นปัญหา* ประกอบด้วย ด้านการผลิต ด้านความรู้ และด้านการส่งเสริม/สนับสนุน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีการให้คะแนนและแปลความหมายประเด็นที่มีการให้ค่าคะแนนตามมาตราลิเคิร์ต (Likert type scale) โดยแปลความหมายผลคะแนน โดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

เกณฑ์การแปลความหมายระดับปัญหา

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีปัญหาระดับน้อยที่สุด
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีปัญหาระดับน้อย
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีปัญหาระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีปัญหาระดับมาก
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีปัญหาระดับมากที่สุด

2) *ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะ* วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ตอนที่ 6 การทดสอบสมมุติฐาน

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตามว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามในแบบใดมากน้อยเพียงใด (กัลยา วานิชย์บัญชา 2553: 423) โดยสมการวิเคราะห์ มีดังนี้

$$Y = a + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots + b_nX_n$$

- โดยที่
- Y แทน ตัวแปรตาม
 - X แทน ตัวแปรอิสระ
 - a แทน ค่าคงที่ (Constant) หรือส่วนตัดแกน Y
 - $b_1 b_2 \dots b_n$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Regression Coefficient)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ตอนที่ 4 การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ตอนที่ 6 การทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ของกรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด เพื่อให้เลือกตอบหรือเติมข้อความในช่องว่าง โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน และประสบการณ์ในการทำเกษตร ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร

(n = 113)

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	60	53.1
ชาย	53	46.9
2. อายุ		
น้อยกว่า 41 ปี	6	5.3
41-50 ปี	29	25.7
51-60 ปี	63	55.7
มากกว่า 60 ปี	15	13.3
ค่าต่ำสุด = 29 ค่าสูงสุด = 68 ค่าเฉลี่ย = 53.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.692		
3. ระดับการศึกษา		
ชั้นประถมศึกษา	86	76.1
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	22	19.5
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	4	3.5
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.9
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
4.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด		
น้อยกว่า 4 คน	16	14.2
4-6 คน	81	71.7
มากกว่า 7 คน	16	14.2
ค่าต่ำสุด = 3 ค่าสูงสุด = 7 ค่าเฉลี่ย = 4.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.274		
4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพศชาย		
1-2 คน	38	33.6
3-4 คน	73	64.6
มากกว่า 4 คน	2	1.8
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 5 ค่าเฉลี่ย = 2.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.038		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

(n = 113)		
สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
4.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพศหญิง		
1-2 คน	85	75.2
มากกว่าหรือเท่ากับ 3 คน	28	24.8
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 3 ค่าเฉลี่ย = 2.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .687		
5. จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน		
น้อยกว่า 4 คน	46	40.7
4-6 คน	58	51.3
มากกว่า 7 คน	9	8.0
ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 7 ค่าเฉลี่ย = 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.663		
6. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร		
น้อยกว่า 15 ปี	7	6.2
15-30 ปี	54	47.8
31-45 ปี	43	38.0
45-50 ปี	7	6.2
มากกว่า 50 ปี	2	1.8
ค่าต่ำสุด = 10 ค่าสูงสุด = 55 ค่าเฉลี่ย = 30.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9.503		

จากตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. เพศ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 53.1 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 46.9 เป็นเพศชาย
2. อายุ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 55.7 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี รองลงมาร้อยละ 25.7 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 13.3 มีอายุมากกว่า 60 ปี และร้อยละ 5.3 มีอายุน้อยกว่า 41 ปี ตามลำดับ มีอายุต่ำสุด 29 ปี มีอายุสูงสุด 68 ปี มีอายุเฉลี่ย 53.87 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.692
3. ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 76.1 จบชั้นประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 19.5 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 3.5 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และร้อยละ 0.9 จบสูงกว่าปริญญาตรี

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

4.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 71.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน รองลงมา ร้อยละ 14.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า 4 คน และมากกว่า 7 คน ตามลำดับ มีสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 3 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 7 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.96 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.274

4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพศชาย พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 64.6 มีจำนวนสมาชิกเพศชาย 3-4 คน รองลงมา คือ ร้อยละ 33.6 มีจำนวนสมาชิกเพศชาย 1-2 คน และร้อยละ 1.8 มีจำนวนสมาชิกเพศชายมากกว่า 4 คน ตามลำดับ มีสมาชิกเพศชายต่ำสุด 1 คน มีจำนวนสมาชิกเพศชายสูงสุด 5 คน มีจำนวนสมาชิกเพศชายเฉลี่ย 2.94 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.038

4.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพศหญิง พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 75.2 มีจำนวนสมาชิกเพศหญิง 1-2 คน รองลงมา ร้อยละ 24.8 มีจำนวนสมาชิกเพศหญิงมากกว่าหรือเท่ากับ 3 คน ตามลำดับ มีสมาชิกเพศหญิงต่ำสุด 1 คน มีจำนวนสมาชิกเพศหญิงสูงสุด 3 คน มีจำนวนสมาชิกเพศหญิงเฉลี่ย 2.03 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .687

5. จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 51.3 มีจำนวนแรงงานระหว่าง 4-6 คน รองลงมา ร้อยละ 40.7 มีจำนวนแรงงานน้อยกว่า 4 คน และร้อยละ 8.0 มีจำนวนแรงงานมากกว่า 7 คน ตามลำดับ มีแรงงานต่ำสุด 2 คน มีแรงงานสูงสุด 7 คน มีแรงงานเฉลี่ย 3.95 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.663

6. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 47.8 มีประสบการณ์ 15-30 ปี รองลงมา ร้อยละ 38.0 มีประสบการณ์ 31-45 ปี ร้อยละ 6.2 มีประสบการณ์น้อยกว่า 15 ปี และระหว่าง 41-45 ปี และร้อยละ 1.8 มีประสบการณ์มากกว่า 50 ปี ตามลำดับ มีประสบการณ์ต่ำสุด 10 ปี มีประสบการณ์สูงสุด 55 ปี มีประสบการณ์เฉลี่ย 30.39 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.503

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การถือครองที่ดิน พื้นที่ทำการเกษตร รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน สภาพหนี้สิน และแหล่งสินเชื่อ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

(n = 113)

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. การถือครองที่ดิน		
1.1 ตนเอง		
น้อยกว่า 10 ไร่	10	8.9
11-20 ไร่	78	69.0
มากกว่า 20 ไร่	25	22.1
ค่าต่ำสุด = 5 ค่าสูงสุด = 31 ค่าเฉลี่ย = 16.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.402		
1.2 เช่า		
น้อยกว่า 5 ไร่	7	28.0
5-6 ไร่	8	32.0
มากกว่า 6 ไร่	10	40.0
ค่าต่ำสุด = 3 ค่าสูงสุด = 10 ค่าเฉลี่ย = 5.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.669		
2. พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด		
น้อยกว่า 10 ไร่	6	5.3
10-20 ไร่	78	69.0
21-30 ไร่	28	24.8
มากกว่า 30 ไร่	1	0.9
ค่าต่ำสุด = 5 ค่าสูงสุด = 31 ค่าเฉลี่ย = 17.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.306		
2.1 ปศุสัตว์		
น้อยกว่า 2 ไร่	18	58.1
2 ไร่	2	6.5
มากกว่า 2 ไร่	11	35.5
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 5 ค่าเฉลี่ย = 2.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.913		
2.2 ประมง		
1 ไร่	9	50.0
5 ไร่	9	50.0
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 5 ค่าเฉลี่ย = 3.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.058		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

(n = 113)		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
2.3 ทำนา		
น้อยกว่า 10 ไร่	7	6.2
10-20 ไร่	95	84.1
มากกว่า 20 ไร่	11	9.7
ค่าต่ำสุด = 5 ค่าสูงสุด = 31 ค่าเฉลี่ย = 14.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5.092		
2.4 ทำไร่		
น้อยกว่า 3 ไร่	5	12.8
3-6 ไร่	28	71.8
7-9 ไร่	4	10.3
มากกว่า 9 ไร่	2	5.1
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 10 ค่าเฉลี่ย = 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.221		
3. รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน (บาท/ปี)		
น้อยกว่า 50,000 บาท/ปี	3	2.7
50,001-100,000 บาท/ปี	47	41.6
100,001-150,000 บาท/ปี	23	20.4
150,001-200,000 บาท/ปี	20	17.7
มากกว่า 200,000 บาท/ปี	20	17.7
ค่าต่ำสุด = 20,000 ค่าสูงสุด = 600,000 ค่าเฉลี่ย = 141,309.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 88,484.874		
3.1 รายได้ในภาคการเกษตร (บาท/ปี)		
น้อยกว่า 50,000 บาท/ปี	3	2.7
50,001-100,000 บาท/ปี	50	44.2
100,001-150,000 บาท/ปี	24	21.2
150,001-200,000 บาท/ปี	22	19.5
มากกว่า 200,000 บาท/ปี	14	12.4
ค่าต่ำสุด = 20,000 ค่าสูงสุด = 450,000 ค่าเฉลี่ย = 133,256.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 75,935.685		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

(n = 113)		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
3.2 รายได้นอกภาคการเกษตร (บาท/ปี) (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
น้อยกว่า 25,000 บาท/ปี	15	60.0
25,000-50,000 บาท/ปี	9	36.0
มากกว่า 50,000 บาท/ปี	1	4.0
ค่าต่ำสุด = 10,000 ค่าสูงสุด = 400,000 ค่าเฉลี่ย = 38,000.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 76,526.139		
4. สภาพหนี้สิน		
ไม่มี	5	4.4
มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	108	95.6
หนี้สินในระบบ	108	95.6
หนี้สินนอกระบบ	1	0.9
5. แหล่งสินเชื่อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ช.ก.ส.	105	92.9
กองทุนหมู่บ้าน	63	55.8
สหกรณ์การเกษตร	19	16.8
ธนาคารพาณิชย์	14	12.4
กลุ่มออมทรัพย์	11	9.7
อื่นๆ ได้แก่ ธนาคารอาคารสงเคราะห์	4	3.5

จากตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การถือครองที่ดิน

1.1 **ตนเอง** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 69.0 มีการถือครองที่ดินด้วยตนเอง จำนวน 11-20 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 22.1 มากกว่า 20 ไร่ และร้อยละ 8.9 จำนวนน้อยกว่า 10 ไร่ ตามลำดับ มีการถือครองที่ดินด้วยตนเองต่ำสุด 5 ไร่ มีการถือครองที่ดินด้วยตนเองสูงสุด 31 ไร่ มีการถือครองที่ดินด้วยตนเองเฉลี่ย 16.55 ไร่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.402

1.2 **เช่า** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 40.0 มีพื้นที่เช่ามากกว่า 6 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 32.0 มีพื้นที่เช่า 5-6 ไร่ และร้อยละ 28.0 มีพื้นที่เช่าน้อยกว่า 5 ไร่ ตามลำดับ มีพื้นที่เช่าต่ำสุด 3 ไร่ มีพื้นที่เช่าสูงสุด 10 ไร่ มีพื้นที่เช่าเฉลี่ย 5.96 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.669

2. **พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 69.0 มีพื้นที่ 10-20 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 24.8 มีพื้นที่ 21-30 ไร่ ร้อยละ 5.3 มีพื้นที่น้อยกว่า 10 ไร่ และร้อยละ 0.9 มีพื้นที่มากกว่า 30 ไร่ มีพื้นที่ต่ำสุด 5 ไร่ มีพื้นที่สูงสุด 31 ไร่ มีพื้นที่เฉลี่ย 17.29 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.306 โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นดังนี้

2.1 **ปลูกล้วย** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 58.1 มีพื้นที่น้อยกว่า 2 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 35.5 มีพื้นที่มากกว่า 2 ไร่ ร้อยละ 6.5 มีพื้นที่ 2 ไร่ มีพื้นที่ต่ำสุด 1 ไร่ มีพื้นที่สูงสุด 5 ไร่ มีพื้นที่เฉลี่ย 2.48 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.913

2.2 **ประมง** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 50.0 มีพื้นที่ประมง 1 ไร่ และ 5 ไร่ มีพื้นที่ต่ำสุด 1 ไร่ มีพื้นที่สูงสุด 5 ไร่ มีพื้นที่เฉลี่ย 3.00 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.058

2.3 **ทำนา** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 84.1 มีพื้นที่ 10-20 ไร่ รองลงมา คือ ร้อยละ 9.7 มีพื้นที่มากกว่า 20 ไร่ และร้อยละ 6.2 มีพื้นที่น้อยกว่า 10 ไร่ ตามลำดับ มีพื้นที่ต่ำสุด 5 ไร่ มีพื้นที่สูงสุด 31 ไร่ มีพื้นที่เฉลี่ย 14.50 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.092

2.4 **ทำไร่** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 71.8 มีพื้นที่ 3-6 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 10.3 มีพื้นที่ 7-9 ไร่ ร้อยละ 12.8 มีพื้นที่น้อยกว่า 3 ไร่ และร้อยละ 5.1 มีพื้นที่มากกว่า 9 ไร่ ตามลำดับ มีพื้นที่ต่ำสุด 1 ไร่ มีพื้นที่สูงสุด 10 ไร่ มีพื้นที่เฉลี่ย 4.59 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.221

3. **รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 41.6 มีรายได้ 50,001-100,000 บาท/ปี รองลงมา คือ ร้อยละ 20.4 มีรายได้ 100,001-150,000 บาท/ปี ร้อยละ 17.7 มีรายได้ 150,001-200,000 บาท/ปี และมีรายได้มากกว่า 200,000 บาท/ปี และร้อยละ 2.7 มีรายได้น้อยกว่า 50,000 บาท/ปี ตามลำดับ มีรายได้ต่ำสุด 20,000 บาท/ปี มีรายได้สูงสุด 600,000 บาท/ปี มีรายได้เฉลี่ย 141,309.73 บาท/ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 88,484.874 โดยแบ่งรายได้ดังนี้

3.1 **รายได้ในภาคการเกษตร** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 44.2 มีรายได้ 50,001-100,000 บาท/ปี รองลงมา คือ ร้อยละ 21.2 มีรายได้ 100,001-150,000 บาท/ปี ร้อยละ 19.5 มีรายได้ 150,001-200,000 บาท/ปี ร้อยละ 12.4 มีรายได้มากกว่า 200,000 บาท/ปี และร้อยละ 2.7 น้อยกว่า 50,000 บาท/ปี มีรายได้ต่ำสุด 20,000 บาท/ปี มีรายได้สูงสุด 450,000 บาท/ปี มีรายได้เฉลี่ย 133,256.64 บาท/ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 75,935.685

3.2 **รายได้นอกภาคการเกษตร** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 60.0 มีรายได้น้อยกว่า 25,000 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 36.0 มีรายได้ 25,000-50,000 บาท/ปี และร้อยละ 4.0 มีรายได้มากกว่า 50,000 บาท/ปี มีรายได้ต่ำสุด 10,000 บาท/ปี มีรายได้สูงสุด 400,000 บาท/ปี มีรายได้เฉลี่ย 38,000.00 บาท/ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 76,526.139

4. **สภาพหนี้สิน** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 95.6 มีหนี้สิน และร้อยละ 4.4 ไม่มีหนี้สิน โดยเกษตรกร ร้อยละ 95.6 มีหนี้สินในระบบ และร้อยละ 0.9 มีหนี้สินนอกระบบ

5. แหล่งสินเชื่อ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 92.9 จากธ.ก.ส. รองลงมา ร้อยละ 55.8 จากกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 16.8 จากสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 12.4 จากธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 9.7 จากกลุ่มออมทรัพย์ และร้อยละ 3.5 อื่น ๆ ได้แก่ ธนาคารอาคารสงเคราะห์

1.3 สภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ตำแหน่งทางสังคม กิจกรรมปรับเปลี่ยนรูปแบบ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตร การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การได้รับข้อมูลข่าวสาร และเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร

(n = 113)		
สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ		
ไม่เป็น	27	23.9
เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	86	76.1
กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	79	69.9
กองทุนหมู่บ้าน	43	38.1
สหกรณ์การเกษตร	8	7.1
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	1	0.9
2. ตำแหน่งทางสังคม		
ไม่มีตำแหน่ง	78	69.0
มีตำแหน่ง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	35	31.0
กรรมการหมู่บ้าน	29	25.7
อสม.	8	7.1
หมอดินอาสา	1	0.9

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
(n = 113)		
3. กิจกรรมปรับเปลี่ยนรูปแบบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ปรับรูปแปลงนาลักษณะที่ 1		
(ปรับโครงสร้างให้มีคันดินเพิ่มขึ้น)	113	100.0
น้อยกว่า 5 ไร่	2	1.8
5-10 ไร่	75	66.4
11-15 ไร่	20	17.7
มากกว่า 15 ไร่	16	14.2
ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 20 ค่าเฉลี่ย = 11.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4.221		
การปรับรูปแปลงนาลักษณะที่ 2		
(ปรับโครงสร้างแปลงนาให้มีร่องน้ำ)	21	18.6
1 กิโลเมตร	21	18.6
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 1 ค่าเฉลี่ย = 1.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.000		
บ่อตักตะกอนดิน		
1 บ่อ	38	33.6
1 บ่อ	38	33.6
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 1 ค่าเฉลี่ย = 1.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.000		
4. การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตร		
ไม่ได้ปรับเปลี่ยน	9	8.0
ปรับเปลี่ยนเป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	104	92.0
เกษตรผสมผสาน	102	90.3
ปศุสัตว์	17	15.0
เกษตรทฤษฎีใหม่	17	15.0
ประมง	16	14.2
ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์	2	1.8

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

(n = 113)

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
5. การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ปุ๋ยโดโลไมท์	113	100.0
พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง/ถั่วพรี)	107	94.7
ปุ๋ยหมัก	88	77.9
น้ำหมักชีวภาพ	57	50.4
พันธุ์กล้าหญ้าแฝก	33	29.2
สารเร่ง พด.	19	16.8
6. การได้รับข้อมูลข่าวสาร		
เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน	113	100.0
การฝึกอบรม	34	30.1
หมอดินอาสา	17	15.0
สื่อออนไลน์ ได้แก่ Youtube	4	3.5
7. เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ		
ต้องการทำการเกษตรแบบผสมผสาน	99	87.6
ต้องการรับปัจจัยการผลิต	95	84.1
ต้องการองค์ความรู้ด้านการเกษตร	55	48.7
ต้องการน้ำเพื่อการเกษตร	42	37.2
ต้องการใช้พื้นที่การเกษตรให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด	26	23.0
ต้องการลดพื้นที่ทำนา	6	5.3
ต้องการศึกษาโครงการใหม่ๆ	3	2.7

จากตารางที่ 4.3 แสดงค่าจำนวน ร้อยละของการเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ตำแหน่งทางสังคม กิจกรรมปรับเปลี่ยนรูปแบบ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตร การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การได้รับข้อมูลข่าวสาร และเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกร ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 76.1 เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่างๆ และร้อยละ 23.9 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่างๆ โดยเกษตรกรร้อยละ 69.9 เป็น

สมาชิกกลุ่มลูกค้า ช.ก.ส. รองลงมา ร้อยละ 38.1 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 7.1 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 0.9 เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตามลำดับ

2. ตำแหน่งทางสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 69.0 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และร้อยละ 31.0 มีตำแหน่งทางสังคม โดยร้อยละ 25.7 เป็นกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 7.1 อสม. และร้อยละ 0.9 เป็นหมอดินอาสา ตามลำดับ

3. กิจกรรมปรับเปลี่ยนรูปแบบ

3.1 ปรับรูปแบบแปลงนาลักษณะที่ 1 (ปรับโครงสร้างให้มีคันดินเพิ่มขึ้น) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.0 ปรับรูปแบบแปลงนาลักษณะที่ 1 ร้อยละ 66.4 ปรับรูปแบบแปลงนาจำนวน 5-10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 17.7 ปรับรูปแบบแปลงนาจำนวน 11-15 ไร่ ร้อยละ 14.2 ปรับรูปแบบแปลงนามากกว่า 15 ไร่ และร้อยละ 1.8 ปรับรูปแบบแปลงนาน้อยกว่า 5 ไร่ ตามลำดับ ปรับรูปแบบแปลงนาจำนวนต่ำสุด 2 ไร่ ปรับรูปแบบแปลงนาจำนวนสูงสุด 20 ไร่ ปรับรูปแบบแปลงนาจำนวนเฉลี่ย 11.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.221

3.2 การปรับรูปแบบแปลงนาลักษณะที่ 2 (ปรับโครงสร้างแปลงนาให้มีร่องน้ำ) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 18.6 ปรับรูปแบบแปลงนาลักษณะที่ 2 โดยร้อยละ 18.6 มีการปรับรูปแบบแปลงนา 1 กิโลเมตร

3.3 บ่อดักตะกอนดิน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 33.6 มีบ่อดักตะกอนดิน จำนวน 1 บ่อ

4. การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 92.0 ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตร และร้อยละ 8.0 ไม่ได้ปรับเปลี่ยน โดยเกษตรกรร้อยละ 90.3 เปลี่ยนเป็นเกษตรผสมผสาน รองลงมา ร้อยละ 15.0 เปลี่ยนเป็นปศุสัตว์และเกษตรทฤษฎีใหม่ ร้อยละ 14.2 เปลี่ยนเป็นประมง และร้อยละ 1.8 ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ตามลำดับ

5. การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.0 ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต โดยร้อยละ 100.0 ได้รับปุ๋ยโคโลไมท์ รองลงมา ร้อยละ 94.7 ได้รับพืชปุ๋ยสด (ปอเทือง/ถั่วพรี) ร้อยละ 77.9 ได้รับปุ๋ยหมัก ร้อยละ 50.4 ได้รับน้ำหมักชีวภาพ ร้อยละ 29.2 ได้รับพันธุ์กล้าหญ้าแฝก และร้อยละ 16.8 ได้รับสารเร่ง พด. ตามลำดับ

6. การได้รับข้อมูลข่าวสาร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 ได้รับจากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน รองลงมา ร้อยละ 30.1 ได้รับจากการฝึกอบรม ร้อยละ 15.0 ได้รับจากหมอดินอาสา และร้อยละ 3.5 ได้รับจากสื่อออนไลน์ ได้แก่ Youtube

7. เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 87.6 ต้องการทำการเกษตรแบบผสมผสาน รองลงมา ร้อยละ 84.1 ต้องการรับปัจจัยการผลิต ร้อยละ 48.7 ต้องการองค์ความรู้

ด้านการเกษตร ร้อยละ 37.2 ต้องการน้ำเพื่อการเกษตร ร้อยละ 23.0 ต้องการใช้พื้นที่การเกษตรให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด ร้อยละ 5.3 ต้องการลดพื้นที่ทำนา และร้อยละ 2.7 อื่นๆ ได้แก่ ต้องการศึกษาโครงการใหม่ๆ ตามลำดับ

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ของกรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย การพัฒนาการผลิต และการได้รับการส่งเสริม โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด เพื่อให้เลือกตอบ โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ประเด็น	ระดับแรงจูงใจ (จำนวน/(ร้อยละ))					ค่าเฉลี่ย/ ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
	(n = 113)						
1. การพัฒนาการผลิต						3.43	มาก
						(.839)	
1.1 มีปัจจัยสนับสนุนการผลิต	-	-	27 (23.9)	9 (8.0)	77 (68.1)	4.44 (.855)	มาก ที่สุด
1.2 ลดต้นทุนการผลิต	-	34 (30.1)	26 (23.0)	7 (6.2)	46 (40.7)	3.58 (1.294)	มาก
1.3 มีรายได้เพิ่มขึ้น	-	9 (8.0)	22 (19.5)	41 (36.3)	41 (36.3)	4.01 (.940)	มาก
1.4 เป็นวิธีการแก้ปัญหาเรื่อง ราคาผลผลิตตกต่ำในระยะยาว	-	64 (56.6)	31 (27.4)	6 (5.3)	12 (10.6)	2.70 (.981)	ปาน กลาง

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

(n = 113)

ประเด็น	ระดับแรงจูงใจ (จำนวน/(ร้อยละ))					ค่าเฉลี่ย/ ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
1.5 สร้างทางเลือกทาง การตลาดให้แก่เกษตรกร	23 (20.4)	44 (38.9)	28 (24.8)	13 (11.5)	5 (4.4)	2.41 (1.074)	น้อย
2. การได้รับการส่งเสริม						3.82 (.369)	มาก
2.1 มีขั้นตอนการดำเนินงาน ไม่ยุ่งยาก	-	2 (1.8)	55 (48.7)	50 (44.2)	6 (5.3)	3.53 (.628)	มาก
2.2 มีงบประมาณสนับสนุน การปรับเปลี่ยนกิจกรรมในพื้นที่ จากภาครัฐ โดยที่เกษตรกรไม่มี ค่าใช้จ่าย	-	-	18 (15.9)	24 (21.2)	71 (62.8)	4.47 (.757)	มาก ที่สุด
2.3 มีหน่วยงานภาครัฐให้ การสนับสนุนองค์ความรู้ต่าง ๆ	-	10 (8.8)	33 (29.2)	34 (30.1)	36 (31.9)	3.85 (.975)	มาก
2.4 มีการบันทึกข้อมูล เกษตรกรในระบบ เพื่อต่อยอด กับโครงการอื่นๆ ของกรม พัฒนาที่ดิน	4 (3.5)	48 (42.5)	17 (15.0)	39 (34.5)	5 (4.4)	2.94 (1.046)	ปาน กลาง
2.5 เจ้าหน้าที่ติดตามให้ คำแนะนำ	-	4 (3.5)	12 (10.6)	41 (36.3)	56 (49.6)	4.32 (.805)	มาก ที่สุด

จากตารางที่ 4.4 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการ
บริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การพัฒนาการผลิต พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย
= 3.43, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .839) ซึ่งเกษตรกรมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ
มีปัจจัยสนับสนุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 4.44, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .855) อยู่ในระดับมาก
2 ประเด็น คือ มีรายได้เพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 4.01, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .940) ลดต้นทุนการผลิต
(ค่าเฉลี่ย = 3.58, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.294) อยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ เป็นวิธีการ

แก้ปัญหาเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำในระยะยาว (ค่าเฉลี่ย = 2.70, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .981) และอยู่ในระดับน้อย 1 ประเด็น คือ สร้างทางเลือกทางการตลาดให้แก่เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย = 2.41, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.074) ตามลำดับ

2. การได้รับการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.82, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .369) ซึ่งเกษตรกรมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ มีงบประมาณสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมในพื้นที่จากภาครัฐ โดยที่เกษตรกรไม่มีค่าใช้จ่าย (ค่าเฉลี่ย = 4.47, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .757) และเจ้าหน้าที่ติดตามให้คำแนะนำ (ค่าเฉลี่ย = 4.32, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .805) อยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น คือ หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนองค์ความรู้ต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย = 3.85, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .975) มีขั้นตอนการดำเนินงานไม่ยุ่งยาก (ค่าเฉลี่ย = 3.53, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .628) และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ และมีการบันทึกข้อมูลเกษตรกรในระบบ เพื่อต่อยอดกับโครงการอื่นๆ ของกรมพัฒนาที่ดิน (ค่าเฉลี่ย = 2.94, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.046) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ของกรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านปัจจัยการผลิต และด้านอื่นๆ โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด เพื่อให้เลือกตอบ มีผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก
ของเกษตรกร

(n = 113)

ประเด็น	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย/ ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
1. ด้านการผลิต						3.06	ปาน
						(.813)	กลาง
1.1 ต้องการลดพื้นที่การปลูก ข้าว	-	17 (15.0)	83 (73.5)	11 (9.7)	2 (1.8)	2.98 (.567)	ปาน กลาง
1.2 ต้องการทำการเกษตรแบบ ผสมผสาน	-	18 (15.9)	43 (38.1)	30 (26.6)	22 (19.5)	3.50 (.983)	มาก
1.3 ต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่ อย่างเต็มศักยภาพ	2 (1.8)	34 (30.1)	15 (13.3)	41 (36.3)	21 (18.6)	3.40 (1.154)	ปาน กลาง
1.4 ต้องการแหล่งน้ำทาง การเกษตร	2 (1.8)	49 (43.4)	48 (42.5)	6 (5.3)	8 (7.1)	2.73 (.879)	ปาน กลาง
1.5 ต้องการกิจกรรมการจัด อนุรักษ์ดินและน้ำ	13 (11.5)	52 (46.0)	11 (9.7)	30 (26.5)	7 (6.2)	2.70 (1.164)	ปาน กลาง
2. ด้านการตลาด						3.47	มาก
						(.528)	
2.1 ต้องการเพิ่มผลผลิตทาง การเกษตรที่หลากหลาย	-	17 (15.0)	52 (46.0)	32 (28.3)	12 (10.6)	3.35 (.864)	ปาน กลาง
2.2 ต้องการมีรายได้จากการทำ การเกษตรเพิ่มขึ้น	-	6 (5.3)	13 (11.5)	56 (49.6)	38 (33.6)	4.12 (.810)	มาก
2.3 ต้องการลดความเสี่ยง ในการปลูกข้าวชนิดเดียว	-	14 (12.4)	29 (25.7)	55 (48.7)	15 (13.3)	3.63 (.868)	มาก
2.4 ต้องการปลูกพืชตามความ ต้องการของตลาด	-	13 (11.5)	48 (42.5)	51 (45.1)	1 (0.9)	3.35 (.693)	ปาน กลาง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความต้องการ (จำนวน/(ร้อยละ))					ค่าเฉลี่ย/ ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
2.5 ต้องการการปรับเปลี่ยน พื้นที่การผลิตในพื้นที่ไม่ เหมาะสมให้สอดคล้องกับ ศักยภาพของพื้นที่	1 (0.9)	29 (25.7)	67 (59.3)	13 (11.5)	3 (2.7)	2.89 (.712)	ปาน กลาง
3. ด้านปัจจัยการผลิต						3.92 (.902)	มาก
3.1 ต้องการให้เจ้าหน้าที่ ติดตามและให้คำแนะนำอย่าง ต่อเนื่อง	-	-	28 (24.8)	36 (31.9)	49 (43.4)	4.19 (.808)	มาก
3.2 ต้องการรับปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย โคโลไมท์ ฟิชฟิวสดี ปุ๋ย หมัก น้ำหมักชีวภาพ	-	1 (0.9)	5 (4.4)	39 (34.5)	68 (60.2)	4.54 (.627)	มาก ที่สุด
3.3 ต้องการให้หน่วยงานเข้า ร่วมบูรณาการในพื้นที่	-	14 (12.4)	38 (33.6)	16 (14.2)	45 (39.8)	3.81 (1.098)	มาก
3.4 ต้องการองค์ความรู้ด้าน การลดต้นทุนการผลิต	-	15 (13.3)	20 (17.7)	27 (23.9)	51 (45.1)	4.01 (1.081)	มาก
3.5 ต้องการศึกษาดูงานแปลง ตัวอย่าง เพื่อนำมาปรับใช้ใน พื้นที่ของตนเอง	21 (18.6)	21 (18.6)	30 (26.5)	13 (11.5)	28 (24.8)	3.05 (1.432)	มาก

จากตารางที่ 4.5 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อ
การบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ด้านการผลิต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
(ค่าเฉลี่ย = 3.06, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .813) ซึ่งเกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก
1 ประเด็น และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้
ดังนี้ ต้องการทำการเกษตรแบบผสมผสาน (ค่าเฉลี่ย = 3.50, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .983)

รองลงมา คือ ต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเต็มศักยภาพ (ค่าเฉลี่ย = 3.40, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.154) ต้องการลดพื้นที่การปลูกข้าว (ค่าเฉลี่ย = 2.98, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .567) ต้องการแหล่งน้ำทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 2.73, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .879) และต้องการกิจกรรมการจัดอนุรักษ์ดินและน้ำ (ค่าเฉลี่ย = 2.70, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.164) ตามลำดับ

2. ด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรมีความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.47, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .528) ซึ่งเกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ ต้องการมีรายได้จากการทำการเกษตรเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 4.12, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .810) รองลงมา คือ ต้องการลดความเสี่ยงในการปลูกข้าวชนิดเดียว (ค่าเฉลี่ย = 3.63, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .868) ต้องการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย (ค่าเฉลี่ย = 3.35, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .864) ต้องการปลูกพืชตามความต้องการของตลาด (ค่าเฉลี่ย = 3.35, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .693) และต้องการการปรับเปลี่ยนพื้นที่การผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย = 2.89, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .712) ตามลำดับ

3. ด้านปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.92, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .902) ซึ่งเกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น และอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ ดังนี้ ต้องการรับปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยโดโลไมท์ ปุ๋ยผสม ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ (ค่าเฉลี่ย = 4.54, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .627) รองลงมา คือ ต้องการให้เจ้าหน้าที่ติดตามและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย = 4.19, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .808) ต้องการองค์ความรู้ด้านการลดต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 4.01, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.081) ต้องการให้หน่วยงานเข้าร่วมบูรณาการในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย = 3.81, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.098) และต้องการศึกษาดูงานแปลงตัวอย่างเพื่อนำมาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง (ค่าเฉลี่ย = 3.05, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.432) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของกรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วยเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.6-4.8

ตารางที่ 4.6 การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

(n = 113)

ประเด็น	เชิงทฤษฎี		เชิงปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม ไปเป็นพืชที่เหมาะสมตามเขตความเหมาะสมการปลูกพืช (โซนนิ่ง)	90	79.6	41	36.3
2. ใช้สารปรับปรุงดิน (ปุ๋ยโดโลไมท์) เพื่อปรับปรุงสภาพดินกรด	94	83.2	107	94.7
3. ใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด.1 เพื่อผลิตปุ๋ยหมัก	80	70.8	110	97.3
4. ใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด.2 เพื่อผลิตน้ำหมักชีวภาพ	82	72.6	93	82.3
5. ใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด.3 เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช	109	96.5	1	0.9
6. ใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด.7 เพื่อผลิตสารควบคุมแมลงศัตรูพืช	102	90.3	24	21.2
7. ปลูกพืชปุ๋ยสด (ปอเทือง) เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน	81	71.7	86	76.1
8. ปลูกพืชปุ๋ยสด (ถั่วพริ้ว) เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน	84	74.3	17	15.0
9. ปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายและอนุรักษ์ดินและน้ำ	108	95.6	44	38.9
10. ปลูกไม้ผลหรือไม้เศรษฐกิจ ตามคันทนาในพื้นที่ปรับเปลี่ยน	99	87.6	14	12.4

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

(n = 113)

ประเด็น	เชิงทฤษฎี		เชิงปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
11. ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ	107	94.7	37	32.7
12. ปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่	83	73.5	28	24.8
13. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	73	64.6	90	79.6
14. มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	97	85.8	54	47.8
15. นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากหน่วยงานต่างๆ มาปรับใช้ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม	89	78.8	72	63.7
16. มีการสร้างเครือข่ายการผลิตสินค้าเกษตร	81	71.7	1	0.9
17. มีการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์	81	71.7	1	0.9
18. มีการประชาสัมพันธ์ ชักชวนเกษตรกรข้างเคียงให้เข้าร่วมโครงการ	72	63.7	79	69.9
19. สร้างแปลงเกษตรกรต้นแบบเพื่อศึกษาดูงาน	84	74.3	1	0.9
20. ใช้สารอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	68	60.2	70	61.9

จากตารางที่ 4.6 การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. **เชิงทฤษฎี** พบว่า เกษตรกรร้อยละ 96.5 ยอมรับการใช้สารเร่งซุเปอร์ พด.3 เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช รongลงมา ร้อยละ 95.6 ปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายและอนุรักษ์ดินและน้ำ ร้อยละ 94.7 ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ ร้อยละ 90.3 ใช้สารเร่งซุเปอร์ พด.7 เพื่อผลิตสารควบคุมแมลงศัตรูพืช ร้อยละ 87.6 ปลูกไม้ผล หรือไม้เศรษฐกิจ ตามคันนาในพื้นที่ปรับเปลี่ยน ร้อยละ 85.8 มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ร้อยละ 83.2 ใช้สารปรับปรุงดิน (ปุ๋ยโดโลไมท์) เพื่อปรับปรุงสภาพดินกรด ร้อยละ 79.6 ปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม ไปเป็นพืชที่เหมาะสมตามเขตความเหมาะสมการปลูกพืช (โซนนิ่ง) ร้อยละ 78.8 นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ มาปรับใช้ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ร้อยละ 74.3 ปลูกพืชปุ๋ยสด (ถั่วพรี) เพื่อปรับปรุงบำรุงดินและสร้างแปลงเกษตรกรต้นแบบเพื่อศึกษาดูงาน ร้อยละ 73.5 ปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่ ร้อยละ 72.6 ใช้สารเร่งซุเปอร์ พด.2 เพื่อผลิตน้ำหมักหมักชีวภาพ ร้อยละ 71.7 ปลูกพืชปุ๋ยสด (ปอเทือง) เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน การสร้างเครือข่ายการผลิตสินค้าเกษตร และมีการผลิตสินค้า

เกษตรกรอินทรีย์ ร้อยละ 70.8 ใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด.1 เพื่อผลิตปุ๋ยหมัก ร้อยละ 64.6 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 63.7 มีการประชาสัมพันธ์ ชักชวนเกษตรกรข้างเคียงให้เข้าร่วมโครงการ และร้อยละ 60.2 ใช้สารอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ตามลำดับ

2. เชิงปฏิบัติ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 97.3 ยอมรับการใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด.1 เพื่อผลิตปุ๋ยหมัก รองลงมาร้อยละ 94.7 ใช้สารปรับปรุงดิน (ปูนโดโลไมท์) เพื่อปรับปรุงสภาพดินกรด ร้อยละ 82.3 ใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด.2 เพื่อผลิตน้ำหมักหมักชีวภาพ ร้อยละ 79.6 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 76.1 ปลูกพืชปุ๋ยสด (ปอเทือง) เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ร้อยละ 69.9 มีการประชาสัมพันธ์ ชักชวนเกษตรกรข้างเคียงให้เข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 63.7 นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ มาปรับใช้ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ร้อยละ 61.9 ใช้สารอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ร้อยละ 47.8 มีการไถกลบตอซังข้าว ร้อยละ 38.9 ปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายและอนุรักษ์ดินและน้ำ ร้อยละ 36.3 ปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ไปเป็นพืชที่เหมาะสมตามเขตความเหมาะสมการปลูกพืช (โชนนิ่ง) ร้อยละ 32.7 ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ ร้อยละ 24.8 ปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่ ร้อยละ 21.2 ใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด.7 เพื่อผลิตสารควบคุมแมลงศัตรูพืช ร้อยละ 15.0 ปลูกพืชปุ๋ยสด (ถั่วพริ้ว) เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ร้อยละ 12.4 ปลูกไม้ผล หรือ ไม้เศรษฐกิจ ตามคันทนาในพื้นที่ปรับเปลี่ยน ร้อยละ 0.9 ใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด. 3 เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช มีการสร้างเครือข่ายการผลิตสินค้าเกษตร มีการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ และสร้างแปลงเกษตรกรต้นแบบเพื่อศึกษาดูงานตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ระดับการยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร เชียงตฤยฎี

(n = 113)			
จำนวนข้อที่ยอมรับเชิงตฤยฎี	ระดับการยอมรับ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวน 1-4 ข้อ	น้อยที่สุด	1	0.9
จำนวน 5-8 ข้อ	น้อย	-	-
จำนวน 9-12 ข้อ	ปานกลาง	13	11.5
จำนวน 13-15 ข้อ	มาก	47	41.6
จำนวน 16-20 ข้อ	มากที่สุด	52	46.0
ค่าต่ำสุด = 4 ค่าสูงสุด = 20 ค่าเฉลี่ย = 15.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 3.089			

จากตารางที่ 4.7 ระดับการยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร เชียงทฤษฎี พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 46.0 มีการยอมรับในระดับมากที่สุด (16-20 ข้อ) รองลงมา ร้อยละ 41.6 มีการยอมรับในระดับมาก (13-15 ข้อ) ร้อยละ 11.5 มีการยอมรับในระดับปานกลาง (9-12 ข้อ) และร้อยละ 0.9 มีการยอมรับในระดับน้อยที่สุด (1-4 ข้อ) ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีการยอมรับต่ำสุด 4 ข้อ มีการยอมรับสูงสุด 20 ข้อ และมีการยอมรับเฉลี่ย 15.61 ข้อ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.089

ตารางที่ 4.8 ระดับการยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร เชียงปฏิบัติ

(n = 113)

จำนวนข้อที่ยอมรับเชิงปฏิบัติ	ระดับการยอมรับ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวน 1-4 ข้อ	น้อยที่สุด	7	6.2
จำนวน 5-8 ข้อ	น้อย	46	40.7
จำนวน 9-12 ข้อ	ปานกลาง	43	38.1
จำนวน 13-15 ข้อ	มาก	16	14.2
จำนวน 16-20 ข้อ	มากที่สุด	1	0.9

ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 16 ค่าเฉลี่ย = 8.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.837

จากตารางที่ 4.8 ระดับการยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร เชียงปฏิบัติ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 40.7 มีการยอมรับในระดับน้อย (5-8 ข้อ) รองลงมา ร้อยละ 38.1 มีการยอมรับในระดับปานกลาง (9-12 ข้อ) ร้อยละ 14.2 มีการยอมรับในระดับมาก (13-15 ข้อ) และร้อยละ 6.2 มีการยอมรับในระดับน้อยที่สุด (1-4 ข้อ) ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีการยอมรับต่ำสุด 2 ข้อ มีการยอมรับสูงสุด 16 ข้อ และมีการยอมรับเฉลี่ย 8.58 ข้อ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.837

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ของกรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย ด้านการผลิต ด้านความรู้ และด้านการได้รับการส่งเสริม/สนับสนุน โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.9

5.1 ปัญหาในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ตารางที่ 4.9 ปัญหาในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ประเด็น	ระดับปัญหา (จำนวน/(ร้อยละ))					ค่าเฉลี่ย/ ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
(n = 113)							
1. ด้านการผลิต						2.34	น้อย
						(.694)	
1.1 ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ	8 (7.1)	28 (24.8)	21 (18.6)	49 (43.4)	7 (6.2)	3.17 (1.093)	มาก
1.2 ขาดแคลนแหล่งน้ำทางการเกษตรและการจัดระบบการให้น้ำ	13 (11.5)	62 (54.9)	11 (9.7)	16 (14.2)	11 (9.7)	2.56 (1.164)	น้อย
1.3 ขาดแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน	29 (25.7)	60 (53.1)	20 (17.7)	4 (3.5)	-	1.99 (.762)	น้อย
1.4 ขาดแคลนเครื่องมือและเครื่องจักรกลที่ช่วยทุ่นแรงในการผลิต	39 (34.5)	53 (46.9)	16 (14.2)	5 (4.4)	-	1.88 (.810)	น้อย

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

(n = 113)

ประเด็น	ระดับปัญหา (จำนวน/(ร้อยละ))					ค่าเฉลี่ย/ ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
1.5 ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตที่ แน่นอน	36 (31.9)	35 (31.0)	36 (31.9)	6 (5.3)	-	2.11 (.920)	น้อย
2. ด้านความรู้						2.00 (.556)	น้อย
2.1 มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานก่อน การเข้าร่วมโครงการฯ	50 (44.2)	40 (35.4)	22 (19.5)	1 (0.9)		1.78 (.821)	น้อย ที่สุด
2.2 ขาดความรู้และ ประสบการณ์ในการผลิตพืช ชนิดใหม่	28 (24.8)	47 (41.6)	34 (30.1)	3 (2.7)	1 (0.9)	2.13 (.850)	น้อย
2.3 ได้รับการถ่ายทอดองค์ ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน	66 (58.4)	33 (29.2)	13 (11.5)	1 (0.9)	-	1.55 (.732)	น้อย ที่สุด
2.4 สามารถเข้าถึงข้อมูล โครงการฯ ผ่านสื่อออนไลน์ ต่างๆ	24 (21.2)	38 (33.6)	20 (17.7)	26 (23.0)	5 (4.4)	2.56 (1.187)	น้อย
3. ด้านการได้รับการส่งเสริม/สนับสนุน						1.76 (.566)	น้อย ที่สุด
3.1 การให้คำปรึกษาจาก เจ้าหน้าที่	74 (65.5)	30 (26.5)	8 (7.1)	1 (0.9)	-	1.43 (.666)	น้อย ที่สุด
3.2 การสนับสนุนของ หน่วยงานต่างๆ	51 (45.1)	54 (47.8)	7 (6.2)	1 (0.9)	-	1.63 (.644)	น้อย ที่สุด
3.3 การเข้าถึงแหล่งเงินทุน สินเชื่อต่างๆ	15 (13.3)	43 (38.1)	20 (17.7)	35 (31.0)		2.66 (1.057)	ปาน กลาง
3.4 ได้รับปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ปุ๋ยหมัก ปูนโดไมท์ ปิษปุ๋ย สด	89 (78.8)	15 (13.3)	8 (7.1)	1 (0.9)	-	1.30 (.639)	น้อย ที่สุด

จากตารางที่ 4.9 ปัญหาในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

1. **ด้านการผลิต** พบว่า เกษตรกรมีปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.34, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .694) ซึ่งเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น และอยู่ในระดับน้อย 4 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ (ค่าเฉลี่ย = 3.17, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.093) รองลงมา ขาดแคลนแหล่งน้ำทางการเกษตร และการจัดระบบการให้น้ำ (ค่าเฉลี่ย = 2.56, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.164) ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน (ค่าเฉลี่ย = 2.11, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .920) ขาดแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย = 1.99, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .762) และขาดแคลนเครื่องมือและเครื่องจักรกลที่ช่วยทุ่นแรงในการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 1.88, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .810) ตามลำดับ

2. **ด้านความรู้** พบว่า เกษตรกรมีปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.00, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .556) ซึ่งเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2 ประเด็น และอยู่ในระดับน้อยที่สุด 2 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ สามารถเข้าถึงข้อมูลโครงการฯ ผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย = 2.56, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.187) รองลงมา ขาดความรู้และประสบการณ์ในการผลิตพืชชนิดใหม่ (ค่าเฉลี่ย = 2.13, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .850) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานก่อนการเข้าร่วมโครงการฯ (ค่าเฉลี่ย = 1.78, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .821) และได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน (ค่าเฉลี่ย = 1.55, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .732) ตามลำดับ

3. **ด้านการได้รับการส่งเสริม/สนับสนุน** พบว่า เกษตรกรมีปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 1.76, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .566) ซึ่งเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น และอยู่ในระดับน้อยที่สุด 4 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากไปค่าน้อยได้ดังนี้ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน สินเชื่อต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย = 2.66, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.057) รองลงมา การสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย = 1.63, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .644) การให้คำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย = 1.43, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .666) และได้รับปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยหมัก ปูนโดไมท์ ปืชปุ๋ยสด (ค่าเฉลี่ย = 1.30, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .639) ตามลำดับ

5.2 ข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการ เชิงรุกของเกษตรกร

5.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ พันธุ์ปลา ปุ๋ยหมักและพืชปุ๋ยสดอย่างต่อเนื่อง

5.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

ตอนที่ 6 การทดสอบสมมุติฐาน

การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสิทธิภาพในการทำการเกษตร รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน รายได้ในภาคการเกษตร แรงจูงใจการพัฒนาการผลิต แรงจูงใจการได้รับการส่งเสริม ดังปรากฏผลตามตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	S.E.	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	-2.834	3.614		-.784	.435
1. อายุ	.044	.051	.104	.862	.391
2. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	.936	.213	.420	4.387	.000*
3. ประสิทธิภาพในการทำการเกษตร	-.017	.035	-.058	-.488	.627
4. รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน	1.220E-5	.000	.381	1.876	.064
5. รายได้ในภาคการเกษตร	-2.258E-5	.000	-.604	-2.878	.005*
6. แรงจูงใจการพัฒนาการผลิต	-1.124	.336	-.332	-3.349	.001**
7. แรงจูงใจการได้รับการส่งเสริม	2.633	.793	.342	3.322	.001**
R ² = .214 SEE = 2.515 F = 5.360					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 21.4 ($R^2 = .214$) ในค่าตัวแปรอิสระทั้งหมด 7 ตัวแปร จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร มี 4 ตัวแปร ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ในภาคการเกษตร แรงจูงใจการพัฒนาการผลิต และแรงจูงใจการได้รับการส่งเสริม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ในจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอในประเด็นสำคัญ คือ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร 2) แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร 3) ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร 4) การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร และ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากร ได้แก่ เกษตรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ของกรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ปีงบประมาณ 2564 จำนวน 250 ราย

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จากประชากรทั้งหมด จำนวน 250 ราย ใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1973, p.1088) ที่ระดับค่าความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 113 ราย

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด (Close-ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended

Question) สร้างเครื่องมือโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถาม ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง มีทั้งหมด 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ตอนที่ 3 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ตอนที่ 4 การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร และตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงาน โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร และนำเครื่องมือที่จัดทำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบด้านความถูกต้องในเนื้อหา (Content Validity) ได้แก่ ความครอบคลุมด้านเนื้อหาและความถูกต้องตามสำนวนภาษา จากนั้นนำมาแก้ไขและปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็น และข้อแนะนำ แล้วนำแบบสัมภาษณ์ฉบับปรับปรุง ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ตัวอย่างจริงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มที่จะศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบสมบัติของเครื่องมือในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ความสะดวกในการใช้เครื่องมือ ความเป็นปรนัย ความสามารถในการนำไปใช้ ความแม่นยำในสภาพที่เป็นจริง แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทดสอบค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 96) ตอนที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.815 ตอนที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.919 และตอนที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.827 ซึ่งพบว่าทั้ง 3 ตอน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 (Cronbach, 1990, p. 204) ดังนั้น แบบสัมภาษณ์จึงมีความน่าเชื่อถือได้

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ของกรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 113 ราย แล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ทุกข้อ

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้อง จัดทำรหัสและบันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปนำมาทำการวิเคราะห์ และหาค่าสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

1.3 ผลการวิจัย สรุปได้ ดังนี้

1.3.1 สภาพทางสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจพื้นฐานของเกษตรกร

1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.1 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 53.87 ปี ร้อยละ 47.2 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 4.96 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพศชายเฉลี่ย 2.94 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพศหญิงเฉลี่ย 2.03 คน และมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 30.93 ปี

2) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรถือครองที่ดินของตนเองเฉลี่ย 16.55 ไร่ เป็นพื้นที่เช่าเฉลี่ย 5.96 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 17.29 ไร่ มีพื้นที่ทำปศุสัตว์เฉลี่ย 2.48 ไร่ มีพื้นที่ประมงเฉลี่ย 3.00 ไร่ มีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 14.50 ไร่ มีพื้นที่ทำไร่เฉลี่ย 4.59 ไร่ มีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย 141,309.73 บาท/ปี มีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย 133,256.64 บาท/ปี มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 38,000.00 บาท/ปี ร้อยละ 95.6 มีหนี้สินในระบบ และร้อยละ 92.9 มีแหล่งเงินเชื่อจาก ธ.ก.ส.

3) สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 76.1 เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ โดยเกษตรกรร้อยละ 69.9 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. ร้อยละ 69.0 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 100.0 มีการปรับเปลี่ยนแปลงนาลักษณะที่ 1 (ปรับโครงสร้างให้มีคันดินเพิ่มขึ้น) โดยมีพื้นที่ปรับเปลี่ยนเฉลี่ย 11.05 ไร่ ร้อยละ 90.3 ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตรเป็นเกษตรผสมผสาน ร้อยละ 100.0 ได้รับการสนับสนุนปุ๋ย โคโลไมท์ ร้อยละ 100.0 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน และร้อยละ 87.6 เข้าร่วมโครงการด้วยเหตุผลต้องการทำการเกษตรแบบผสมผสาน

1.3.2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ด้านการได้รับการส่งเสริม ในประเด็นงบประมาณสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมในพื้นที่จากภาครัฐ โดยที่เกษตรกรไม่มีค่าใช้จ่าย รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาการผลิต ในประเด็นมีปัจจัยสนับสนุนการผลิต

1.3.3 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยการผลิต ในประเด็น ต้องการรับปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย โคโลไมท์ ฟิชฟิวสด นู๋หมัก น้ำหมักชีวภาพ และต้องการให้เจ้าหน้าที่ติดตามและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง

1.3.4 การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร สรุปได้ดังนี้

1) เชิงทฤษฎี พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 46.0 มีการยอมรับในระดับมากที่สุด (16-20 ข้อ) และมีการยอมรับเฉลี่ย 15.61 ข้อ โดยเกษตรกรร้อยละ 96.5 ยอมรับการใช้สารเร่ง

ซูปเปอร์ พด. 3 เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช รองลงมา ร้อยละ 95.6 ปลุกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายและอนุรักษ์ดินและน้ำ

2) **เชิงปฏิบัติ** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 40.7 มีการยอมรับในระดับน้อย (5-8 ข้อ) และมีการยอมรับเฉลี่ย 8.58 ข้อ โดยเกษตรกรร้อยละ 97.3 ยอมรับการใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด. 1 เพื่อผลิตปุ๋ยหมัก รองลงมา ร้อยละ 94.7 ใช้สารปรับปรุงดิน (ปุ๋ยโคโลไมท์) เพื่อปรับปรุงสภาพดินกรด

1.3.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร สรุปได้ดังนี้

1) **ปัญหาในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร**

(1) **ด้านการผลิต** พบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหา มากที่สุดในประเด็นต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ รองลงมา คือ ขาดแคลนแหล่งน้ำทางการเกษตรและการจัดระบบการให้น้ำ

(2) **ด้านความรู้** พบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหาใน มากที่สุดในประเด็นสามารถเข้าถึงข้อมูลโครงการฯ ผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ รองลงมา คือ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการผลิตพืชชนิดใหม่

(3) **ด้านการได้รับการส่งเสริม/สนับสนุน** พบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ใน ระดับน้อยที่สุด โดยมีปัญหามากที่สุดในประเด็นการเข้าถึงแหล่งเงินทุน สินเชื่อต่าง ๆ รองลงมา คือ การสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ

2) **ข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร** พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุน ปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ พันธุ์ปลา ปุ๋ยหมักและพืชปุ๋ยสดอย่างต่อเนื่อง และ ควรส่งเสริม การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

1.3.6 การทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับยอมรับ โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร มี 4 ตัวแปร ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ในภาคการเกษตร แรงจูงใจในการพัฒนาการผลิต และแรงจูงใจในการได้รับการส่งเสริม

2. อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร ในจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยขออภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

1. แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

1.1 แรงจูงใจในการพัฒนาการผลิต พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจ จากปัจจัยสนับสนุนการผลิต ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยการสนับสนุนการผลิตเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพและปริมาณเพิ่มมากขึ้น อันจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ที่ดีขึ้นจากผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ ส่วนที่เป็นแรงจูงใจของเกษตรกรน้อยที่สุด คือ การสร้างทางเลือกทางการตลาดให้แก่เกษตรกร ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้สนับสนุนและให้ทางเลือกให้แก่เกษตรกรทางด้านการตลาดมากนัก จึงมีความจำเป็นที่จะสนับสนุนและส่งเสริมช่องทางการจำหน่ายให้แก่เกษตรกรเพื่อรองรับผลผลิตและเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้มีการพัฒนาผลผลิตที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำไปจำหน่ายในแหล่งจำหน่ายที่ได้ราคาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย ชัยสงคราม (2558, น.63) พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 98 มีแนวคิดในการเพิ่มผลผลิตลงทุนจัดหาแหล่งน้ำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญประภา แพงภูงา (2562, น.138) พบว่า แรงจูงใจของเกษตรกรในการผลิตปาล์มน้ำมัน ตามหลักเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) การได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยการผลิต และเงินทุนจากภาครัฐ

1.2 แรงจูงใจในการได้รับการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจ จากการได้รับงบประมาณสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมในพื้นที่จากภาครัฐ โดยที่เกษตรกรไม่มีค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เนื่องจากการปรับเปลี่ยนการผลิตจะต้องมีต้นทุนการผลิตเพิ่มจากที่เกษตรกรเคยปฏิบัติอยู่ ทำให้เกษตรกรยังคงลังเลและคิดอย่างรอบคอบในการปรับเปลี่ยนการผลิต เมื่อได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐจึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย ชัยสงคราม (2558, น.63) พบว่า ร้อยละ 89 หากรัฐบาลมีนโยบายให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพืชที่รัฐบาลส่งเสริม เกษตรกรต้องการให้รัฐสนับสนุนช่วยเหลือ ในเรื่อง จัดหาแหล่งเงินทุนที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ คือ และนอกจากนี้ เพ็ญประภา แพงภูงา (2562, น.138) พบว่า แรงจูงใจของเกษตรกร คือ การติดตามให้คำแนะนำที่สม่ำเสมอจากเจ้าหน้าที่ การได้รับทุนสนับสนุนเพื่อการปรับเปลี่ยนการผลิต และการได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2. ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

2.1 ความต้องการด้านการผลิต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรที่เหมาะสม เป็นการทำให้เกษตรกรผสมผสาน เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสูงและทำให้เกิดความคุ้มค่าบนพื้นที่การเกษตร ตรงตามศักยภาพของที่ดิน และตรงความต้องการของตลาดมากที่สุดอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงาน โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-map) กรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564, น. 5-15) ที่ดำเนินโครงการภายใต้แผนบูรณาการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวม 11 หน่วยงาน โดยกรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลัก สนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม ดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรที่เหมาะสม โดยจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำปรับปรุงโครงสร้างของที่ดินเพื่อทำเกษตรผสมผสาน เมื่อโครงสร้างของที่ดินเหมาะสมต่อการผลิต หน่วยงานร่วมก็สามารถเข้าร่วมบูรณาการดำเนินการส่งเสริมปัจจัยอื่น ๆ ที่จำเป็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญประภา แพงภูงา (2562, น. 139) พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้เกี่ยวกับการคำนวณปริมาณผลผลิตได้ และการวางแผนการผลิตปาล์มน้ำมันได้ โครงการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันพันธุ์ดีทดแทนสวนเก่า

2.2 ความต้องการด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรต้องการมีรายได้จากการทำการเกษตรเพิ่มขึ้น และต้องการลดความเสี่ยงในการปลูกข้าวชนิดเดียว ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตก็เนื่องจากที่ทำการเกษตรแบบเดิมอาจเกิดรายได้น้อย จึงต้องปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อให้มีรายได้มาใช้จ่ายในครัวเรือนให้ได้เพิ่มมากขึ้น การตลาดจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะผลักดันให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกร ที่จะส่งผลให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญประภา แพงภูงา (2562, น.139) พบว่า เกษตรกรต้องการการประกันราคาผลผลิต การแทรกแซงราคาผลผลิต และการปล่อยให้ไปตามกลไกตลาด

2.3 ความต้องการด้านปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรต้องการรับปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย โดโลไมท์ ฟอสฟอรัส ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต จะช่วยให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตลงได้ อันจะส่งผลให้เกษตรกรลดภาระการลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย ชัยสงคราม (2558, น.63) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ จัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญประภา แพงภูงา (2562, น.139) พบว่า เกษตรกรต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

3. การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

3.1 การยอมรับเชิงทฤษฎี พบว่า เกษตรกรยอมรับเชิงทฤษฎีการใช้สารเร่งซุเปอร์ พด. 3 เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช และปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายและอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งนี้อาจเนื่องจากปุ๋ยหมักจะช่วยในการปรับปรุงบำรุงดินให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำให้ผลผลิตมีปริมาณและคุณภาพเพิ่มมากขึ้น และทำให้เกษตรกรมีผลกำไรที่สูงขึ้นอีกด้วย เกษตรกรยอมรับเชิงทฤษฎีน้อยที่สุด คือ ใช้สารเร่งซุเปอร์ พด. 3 เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ ควรได้รับการส่งเสริมในการใช้สารเร่งซุเปอร์ พด. 3 เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา ยงกสิกรรม (2560, น.3,906) พบว่ามีพืชเศรษฐกิจอื่นที่ให้ผลตอบแทนมากกว่าข้าว (เฉลี่ย 3.72) และมีพืชเศรษฐกิจอื่นที่ให้ผลผลิตมากกว่าข้าว (เฉลี่ย 3.72) ความมั่นคงในอาชีพ (เฉลี่ย 3.63) และด้านนโยบายภาครัฐ

3.2 การยอมรับเชิงปฏิบัติ พบว่า เกษตรกรยอมรับการปฏิบัติการใช้สารเร่งซุเปอร์ พด. 1 เพื่อผลิตปุ๋ยหมัก และการใช้สารปรับปรุงดิน (ปูนโดโลไมท์) เพื่อปรับปรุงสภาพดินกรด ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปฏิบัติจากการทำการเกษตรชนิดเดิมมาแล้ว และเห็นว่า การปฏิบัติการใช้สารเร่งซุเปอร์ พด. 1 เพื่อผลิตปุ๋ยหมัก และการใช้สารปรับปรุงดิน (ปูนโดโลไมท์) เพื่อปรับปรุงสภาพดินกรด แล้วได้ผลผลิตออกมาได้ทั้งปริมาณและคุณภาพที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงไกร แสนพลหาญ (2562, น.115-116) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผลส่งออกในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรมีการยอมรับการปฏิบัติในด้านการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุอาภา สกุนนิวัต (2562, น.96) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดเพื่อการปลูกข้าวของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกศูนย์ยอมรับเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยสั่งตัดไปปฏิบัติในด้านการเตรียมการและการผลิต และด้านการใช้ปุ๋ยสั่งตัด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.82)

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

4.1 ปัญหาด้านการผลิต พบว่า เกษตรกรมีปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกเป็นโครงการจะต้องปรับเปลี่ยนการผลิตใหม่ ซึ่งทำให้มีต้นทุนการผลิตสำหรับการผลิตใหม่ที่ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญประภา แพงภูงา (2562) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในด้านต้องลงทุนเพิ่ม

4.2 ปัญหาด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลโครงการฯ ผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องจากโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ยังเป็นโครงการใหม่ที่เกษตรกรยังขาดความรู้ความชำนาญ เกษตรกรจึงเสาะแสวงหาความรู้ได้จากทางสื่อออนไลน์ จึงควรสนับสนุนและส่งเสริมความรู้ให้แก่เกษตรกรทางสื่อออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญประภา แพงงูงา (2562) พบว่า ให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจการปลูกปาล์ม น้ำมันให้เหมาะสมกับพื้นที่ และมีข้อเสนอแนะให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจการปลูกปาล์ม น้ำมันให้เหมาะสมกับพื้นที่ สร้างความมั่นใจในการส่งเสริมให้ผลิตปาล์มน้ำมันตามหลักบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสินค้าเกษตรจะได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าและยั่งยืน ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้การจัดการสวนปาล์มน้ำมันให้เหมาะสมกับพื้นที่ การจัดอบรมให้ความรู้เรื่องโซนนิ่ง จัดให้มีเอกสารความรู้

4.3 ปัญหาด้านการสนับสนุน พบว่า เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุน สินเชื่อต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรไม่มีเงินทุนเป็นของตนเอง เพราะไม่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรกรแบบเดิม ราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้ขาดทุน ไม่มีเงินลงทุนเหลือ จึงทำให้ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนอื่นในการนำมาทำการเกษตร เกษตรกรจึงเสาะแสวงหาเพื่อให้ได้เข้าถึงแหล่งเงินทุน สินเชื่อต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา ยงกสิกรรม (2560, น.3,906-3,907) พบว่า การขาดทุนจากการปลูกข้าวบ่อครั้ง (เฉลี่ย 3.81) ราคาผลผลิตข้าวตกต่ำ (เฉลี่ย 3.78) พื้นที่การเกษตรเป็นที่เช่า สัญญาเช่าขึ้นอยู่กับเจ้าของที่ (เฉลี่ย 3.74) ความเสี่ยงในการขาดทุนสูง (เฉลี่ย 3.58) และงานวิจัยของ เพ็ญประภา แพงงูงา (2562, น.139-142) พบว่า เกษตรกรต้องลงทุนเพิ่ม

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีการยอมรับเชิงทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ขาดต้นทุนการผลิต ขาดแคลนแหล่งน้ำทางการเกษตรและการจัดระบบการให้น้ำ ขาดปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย โดโลไมท์ ฟอสฟอรัส ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เกษตรกรต้องการทำการเกษตรแบบผสมผสาน และต้องการรายได้จากการทำการเกษตรเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงขอให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัด โครงการศึกษาดูงานแปลงต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก

3.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณและปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยโดโลไมท์ ปุ๋ยปุยสด ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3.1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดระบบการจัดการน้ำ โดยการจัดฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้และประชุมกลุ่ม สำหรับผู้เข้าร่วมโครงการใหม่

3.1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการลดต้นทุนการผลิต เพื่อผลผลิตที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

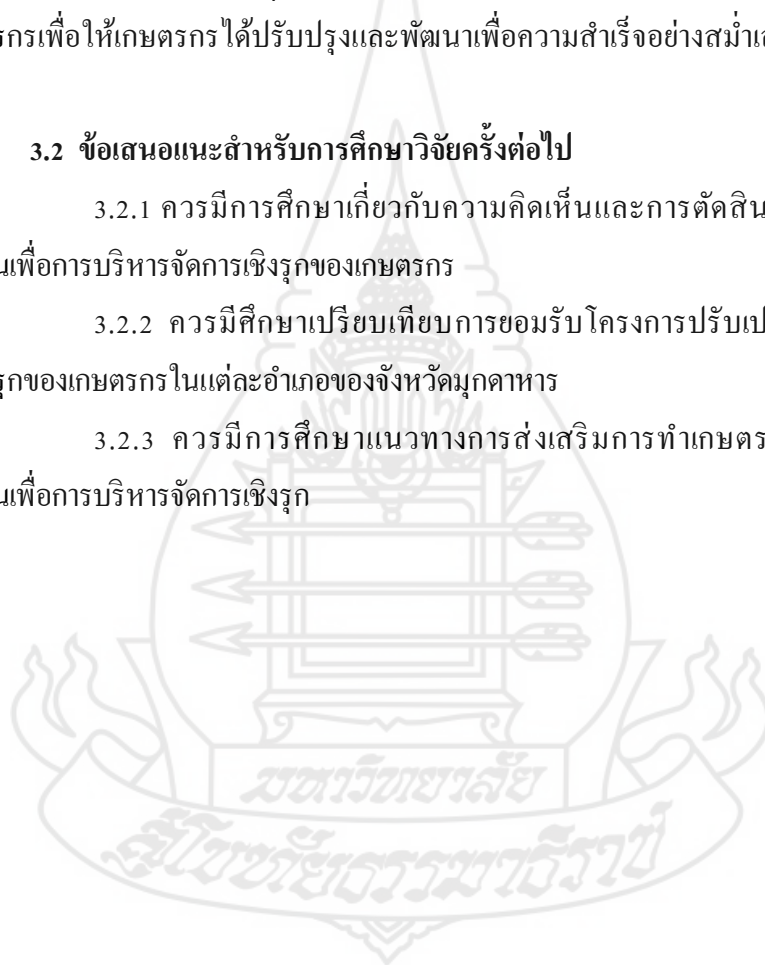
3.1.5 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรออกเยี่ยมแปลงปลูกของโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง และให้คำแนะนำและชี้แนะในส่วนข้อบกพร่องของเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรได้ปรับปรุงและพัฒนาเพื่อความสำเร็จอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นและการตัดสินใจเข้าร่วม โครงการปรับเปลี่ยนเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

3.2.2 ควรมีศึกษาเปรียบเทียบการยอมรับ โครงการปรับเปลี่ยนเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในแต่ละอำเภอของจังหวัดมุกดาหาร

3.2.3 ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมตาม โครงการปรับเปลี่ยนเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยศรีนครัยธรรมราชภัฏ
มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บรรณานุกรม

- กนกพร พงษ์พานิช. (2562). การนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปปฏิบัติของเกษตรกรในอำเภอเมือง
จังหวัดสิงห์บุรี. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, นนทบุรี.
- กรมชลประทาน. (2561). รายงานแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำ จังหวัดมุกดาหาร. มุกดาหาร:
สำนักบริหารโครงการ กรมชลประทาน.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2553). คู่มือการปฏิบัติงานการสำรวจและออกแบบระบบบ่อน้ำกึ่งดินและน้ำบน
พื้นที่ลุ่ม-ดอน ในเขตพัฒนาที่ดินในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 2.
กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). การทำงานส่งเสริมการเกษตรกับชุมชน คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่
ส่งเสริมการเกษตร กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2564). คู่มือการดำเนินงาน โครงการบริหารจัดการพื้นที่
เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map). กรุงเทพมหานคร: กองนโยบายและแผนการใช้
ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). แนวทางการดำเนินงาน โครงการบริหารจัดการพื้นที่
เกษตรกรรม Zoning by Agri-Map. กรุงเทพมหานคร: กองพัฒนาระบบสนับสนุน
การสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- กัลยา วิเศษย์ปัญญา. (2553). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพมหานคร:
ธรรมสาร.
- กิตติมา ปรีดีดิติก. (2554). ทฤษฎีบริหารองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ธนะการพิมพ์.
- เกรียงไกร แสนพลหาญ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูก
ไม้ผลส่งออกในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- จินดา ขลิบทอง และเฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2555). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการ
พึ่งพาตนเองของชุมชน. สืบค้นจาก <http://ird.stou.ac.th/dbresearch>.
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2560). “แนวคิดทฤษฎีด้านการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร,”
ใน เอกสารการสอนวิชาการบริหารและการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร.
(หน่วยที่ 2 น.23-30). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

- นริศรา ขงกติกกรรม. (2560). “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวของเกษตรกรในอำเภอนาดิ จังหวัดปราจีนบุรี,” ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน วันที่ 7-8 ธันวาคม 2560.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2560). “กระบวนการบริหารและจิตวิทยาในการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร” ใน ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 4). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2554). “แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมการเกษตร,” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารงานส่งเสริมการเกษตร (หน่วยที่ 2)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์.
- พรชัย ชัยสงคราม. (2558). *การศึกษาคำเป็นไปได้ของนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) กรณีศึกษา อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร*. (การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- พัฒนา สุขประเสริฐ. (2551). *กระบวนการส่งเสริมการเกษตรไทยและการยอมรับเทคโนโลยี*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พลสุข สังข์รุ่ง. (2550). *มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: บี เอนเตอร์ ปรินท์.
- เพ็ญประภา เพงภูงา. (2562). *การส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมันตามหลักบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) ในอำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่*. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์. (2021). *คู่มือระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2564. จาก <https://agri-map-online.moac.go.th/>
- ราชบัณฑิตสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพมหานคร:

ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร กรมพัฒนาที่ดิน. (2564). *แผนที่โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่
ไม่เหมาะสม Agro-Map ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2564. จาก

<https://mdhlds.go.th/>

สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร กรมพัฒนาที่ดิน. (2564). *แผนที่โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่
ไม่เหมาะสม Agro-Map ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร*. สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2564.

จาก <https://www.mdhlds.go.th/>

สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร. (2564). *ข้อมูลทั่วไป*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2564. จาก

<http://www.mukdahan.go.th/>

สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร. (2565). *แผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร (พ.ศ. 2561 – 2565) ฉบับ
ทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. มุกดาหาร: สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร.

สำนักงานธนารักษ์พื้นที่มุกดาหาร. *แผนที่จังหวัดมุกดาหาร*. สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2564.

จาก <https://mukdahan.treasury.go.th/>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). *ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร*. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2564.

จาก <https://www.oae.go.th>

สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม. (2560). *เอกสารสอนชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา
นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช*.

สุอาภา สกุนิวัต. (2562). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อการปลูกข้าวของ
สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดสิงห์บุรี*. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตร
มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

Alderfer, C. P. (1972). *Existence: Relatedness and growth, human needs in organizational
setting*. New York: Free Press.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. 5th ed. New York: Harper Collins.

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations*. 5th ed. New York: Free Press.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สกลนคร

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

--	--	--

แบบสัมภาษณ์เกษตรกร

เรื่อง การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก ของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร

คำชี้แจง :

1. แบบสอบถามเกษตรกรนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ ตามหลักสูตรปริญญาโท ของ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อศึกษาการยอมรับของ เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการปรับเปลี่ยนเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-map) ใน พื้นที่จังหวัดมุกดาหาร คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จึงใคร่ขอ ความร่วมมือจากท่านได้กรุณา ตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

2. แบบสัมภาษณ์เกษตรกร แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่

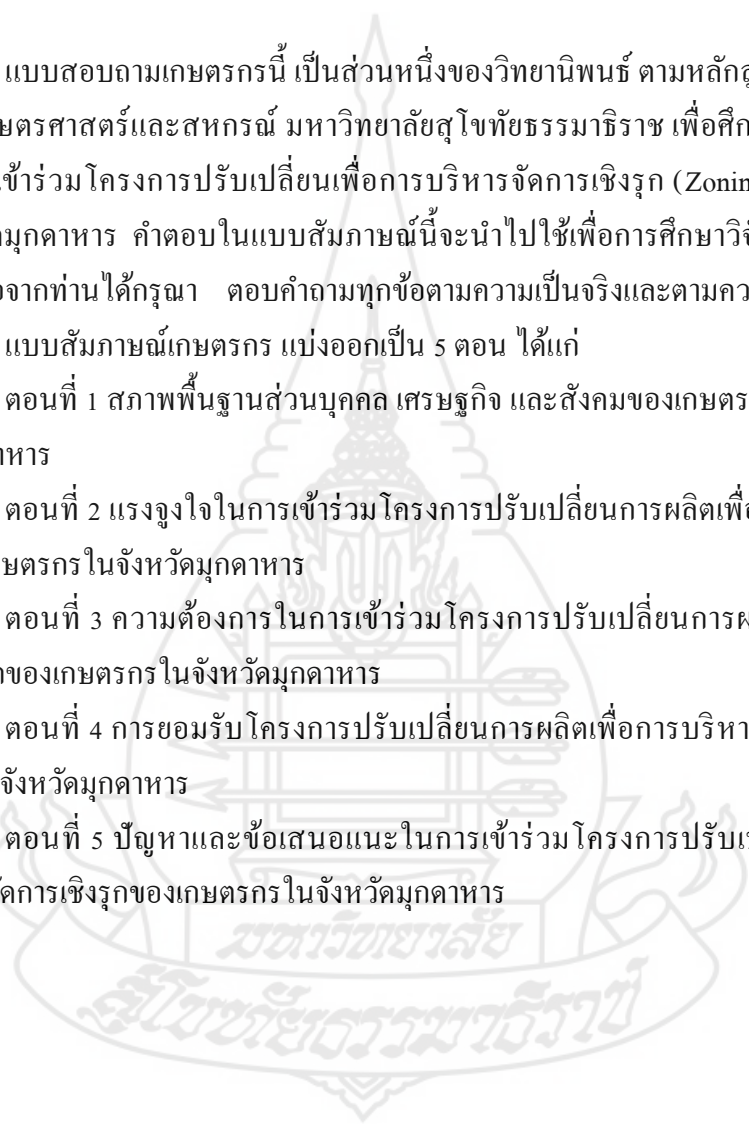
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรของเกษตรกรใน จังหวัดมุกดาหาร

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการ เชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร

ตอนที่ 3 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหาร จัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร

ตอนที่ 4 การยอมรับ โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของ เกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อ การบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล

- 1.1 เพศ (.....) 1.1.1 ชาย (.....) 1.1.2 หญิง
- 1.2 อายุ.....ปี (เกิน 6 เดือน ให้ปัดเป็น 1 ปี)
- 1.3 ระดับการศึกษา
- (.....) 1.3.1 ชั้นประถมศึกษา (.....) 1.3.2 ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
- (.....) 1.3.3 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (.....) 1.3.4 จบปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (.....) 1.3.5 สูงกว่าปริญญาตรี (.....) 1.3.6 อื่นๆ ระบุ.....
- 1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
- 1.5 จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน.....คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)
- 1.6 ประสบการณ์ในการทำการเกษตร.....ปี

2. สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

- 2.1 การถือครองที่ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- (.....) 2.1.1 ตนเอง.....ไร่
- (.....) 2.1.2 เช่า.....ไร่
- (.....) 2.1.3 อื่นๆ ระบุ.....จำนวน.....ไร่
- 2.2 พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด.....ไร่ แบ่งออกเป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- (.....) 2.2.1 ปลูกสัตว์ จำนวน.....ไร่
- (.....) 2.2.2 ปรุระมง จำนวน.....ไร่
- (.....) 2.2.3 ทำนา จำนวน.....ไร่
- (.....) 2.2.4 ทำไร่ จำนวน.....ไร่
- (.....) 2.2.5 อื่นๆ ระบุ.....
- 2.3 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน.....บาท/ปี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- (.....) 2.3.1 รายได้ในภาคการเกษตร จำนวน.....บาท
- (.....) 2.3.2 รายได้นอกภาคการเกษตร จำนวน.....บาท
- 2.4. สภาพหนี้สิน
- (.....) 2.4.1 ไม่มี
- (.....) 2.4.2 มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) โดยเป็น
- (.....) 1) หนี้สินในระบบ (.....) 2) หนี้สินนอกระบบ

2.5 แหล่งสินเชื่อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (.....) 2.5.1 กลุ่มออมทรัพย์ (.....) 2.5.2 ธ.ก.ส.
 (.....) 2.5.3 กองทุนหมู่บ้าน (.....) 2.5.4 ธนาคารพาณิชย์
 (.....) 2.5.5 สหกรณ์การเกษตร (.....) 2.5.6 อื่นๆ (ระบุ).....

3. สภาพพื้นฐานทางสังคม

3.1 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่างๆ

- (.....) 3.1.1 ไม่เป็น
 (.....) 3.1.2 เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 (.....) 1) กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. (.....) 2) สหกรณ์การเกษตร
 (.....) 3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (.....) 4) กองทุนหมู่บ้าน
 (.....) 5) กลุ่มเกษตรกร (.....) 6) อื่นๆ (ระบุ).....

3.2 ตำแหน่งทางสังคม

- (.....) 3.2.1 ไม่มีตำแหน่ง
 (.....) 3.2.2 มีตำแหน่ง โดยเป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 (.....) 1) กำนัน (.....) 2) ผู้ใหญ่บ้าน
 (.....) 3) กรรมการหมู่บ้าน (.....) 4) ผู้นำกลุ่ม
 (.....) 5) หมอคนอาสา (.....) 6) อื่น ๆ (ระบุ).....

3.3 ท่านเข้าโครงการฯ กิจกรรมปรับเปลี่ยนรูปแบบใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (.....) 3.3.1 ปรับรูปแบบลักษณะที่ 1
 (ปรับโครงสร้างให้มีคนดินเพิ่มขึ้น) จำนวน.....ไร่
 (.....) 3.3.2 การปรับรูปแบบลักษณะที่ 2
 (ปรับโครงสร้างแปลงนาให้มีร่องน้ำ) จำนวน.....กม.
 (.....) 3.3.3 บ่อตัดตะกอนดิน จำนวน.....บ่อ
 (.....) 3.3.4 ทางลำเลียงในไร่นา จำนวน.....กม.
 (.....) 3.3.5 อื่น ๆ (ระบุ).....

3.4 หลังจากเข้าร่วมโครงการท่านปรับเปลี่ยนการผลิตจากปลูกข้าวไปเป็นการเกษตรรูปแบบใดบ้าง

(.....) 3.4.1 ไม่ได้ปรับเปลี่ยน

(.....) 3.4.2 เปลี่ยนเป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) 1. เกษตรผสมผสาน

(.....) 2. ประมง

(.....) 3. ปศุสัตว์

(.....) 4. เกษตรทฤษฎีใหม่

(.....) 5. อื่นๆ (ระบุ).....

3.5 ท่านได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตอะไรบ้าง

(.....) 3.5.1 ไม่ได้รับ

(.....) 3.5.2 ได้รับ ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) 1) ปุ๋ยผสม (ปุ๋ยคอก/ถั่วพรี)

(.....) 2) น้ำหมักชีวภาพ

(.....) 3) ปุ๋ยหมัก

(.....) 4) ปูน โค โคลไมท์

(.....) 5) พันธุ์กล้าหญ้าแฝก

(.....) 6) อื่นๆ (ระบุ).....

3.6 ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-map) จากช่องทางใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) 3.6.1 เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน

(.....) 3.6.2 หมอดินอาสา

(.....) 3.6.3 การฝึกอบรม

(.....) 3.6.4 สื่อออนไลน์ (ระบุ).....

(.....) 3.6.5 อื่นๆ (ระบุ).....

3.7 เหตุผลที่ท่านเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-map) ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) 3.7.1 ต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

(.....) 3.7.2 ต้องการลดพื้นที่ทำนา

(.....) 3.7.3 ต้องการทำการเกษตรแบบผสมผสาน

(.....) 3.7.4 ต้องการรับปัจจัยการผลิต

(.....) 3.7.5 ต้องการองค์ความรู้ด้านการเกษตร

(.....) 3.7.6 ต้องการใช้พื้นที่การเกษตรให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด

(.....) 3.7.7 อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางตามความคิดเห็นของท่าน

ประเด็น	ระดับแรงจูงใจ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
1. การพัฒนาการผลิต					
1.1 มีปัจจัยสนับสนุนการผลิต					
1.2 ลดต้นทุนการผลิต					
1.3 มีรายได้เพิ่มขึ้น					
1.4 เป็นวิธีการแก้ปัญหาเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำในระยะยาว					
1.5 สร้างทางเลือกทางการตลาดให้แก่เกษตรกร					
2. การได้รับการส่งเสริม					
2.1 มีขั้นตอนการดำเนินงานไม่ยุ่งยาก					
2.2 มีงบประมาณสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมในพื้นที่จากภาครัฐ โดยที่เกษตรกรไม่มีค่าใช้จ่าย					
2.3 มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนองค์ความรู้ต่างๆ					

ประเด็น	ระดับแรงจูงใจ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
2.4 มีการบันทึกข้อมูลเกษตรกรในระบบ เพื่อต่อยอดกับโครงการอื่นๆ ของกรมพัฒนาที่ดิน					
2.5 เจ้าหน้าที่ติดตามให้คำแนะนำ					

ตอนที่ 3 ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางตามความคิดเห็นของท่าน

ประเด็น	ระดับความต้องการ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
1. ด้านการผลิต					
1.1 ต้องการลดพื้นที่การปลูกข้าว					
1.2 ต้องการทำการเกษตรแบบผสมผสาน					
1.3 ต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเต็มศักยภาพ					
1.4 ต้องการแหล่งน้ำทางการเกษตร					
1.5 ต้องการกิจกรรมการจัดอนุรักษ์ดินและน้ำ					
2. ด้านการตลาด					
2.1 ต้องการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย					
2.2 ต้องการมีรายได้จากการทำการเกษตรเพิ่มขึ้น					

ประเด็น	ระดับความต้องการ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
2.3 ต้องการลดความเสี่ยงในการปลูกข้าวชนิดเดียว					
2.4 ต้องการปลูกพืชตามความต้องการของตลาด					
2.5 ต้องการการปรับเปลี่ยนพื้นที่การผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่					
3. ด้านปัจจัยการผลิต					
3.1 ต้องการให้เจ้าหน้าที่ติดตามและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง					
3.2 ต้องการรับปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ					
3.3 ต้องการให้หน่วยงานเข้าร่วมบูรณาการในพื้นที่					
3.4 ต้องการองค์ความรู้ด้านการลดต้นทุนการผลิต					
3.5 ต้องการศึกษาดูงานแปลงตัวอย่าง เพื่อนำมาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง					

ตอนที่ 4 การยอมรับโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตาราง ตามระดับการยอมรับของท่านที่มีต่อวิธีการเหล่านี้

โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-map)	การยอมรับของเกษตรกร	
	เชิงเนื้อหา	เชิงปฏิบัติ
1. ปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม ไปเป็นพืชที่เหมาะสมตามเขตความเหมาะสมการปลูกพืช (โซนนิ่ง)		
2. ใช้สารปรับปรุงดิน (ปุ๋ยโดโลไมท์) เพื่อปรับปรุงสภาพดินกรด		
3. ใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด. 1 เพื่อผลิตปุ๋ยหมัก		
4. ใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด. 2 เพื่อผลิตน้ำหมักหมักชีวภาพ		
5. ใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด. 3 เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช		
6. ใช้สารเร่งซูปเปอร์ พด. 7 เพื่อผลิตสารควบคุมแมลงศัตรูพืช		
7. ปลูกพืชปุ๋ยสด (ปอเทือง) เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน		
8. ปลูกพืชปุ๋ยสด (ถั่วพรี) เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน		
9. ปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายและอนุรักษ์ดินและน้ำ		
10. ปลูกไม้ผล หรือไม้เศรษฐกิจ ตามคันทนาในพื้นที่ปรับเปลี่ยน		
11. ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ		
12. ปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่		
13. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ		
14. มีการแลกเปลี่ยนข้อสงสัย		
15. นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากหน่วยงานต่างๆ มาปรับใช้ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม		
16. มีการสร้างเครือข่ายการผลิตสินค้าเกษตร		
17. มีการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์		
18. มีการประชาสัมพันธ์ ชักชวนเกษตรกรข้างเคียงให้เข้าร่วมโครงการ		
19. สร้างแปลงเกษตรกรต้นแบบเพื่อศึกษาดูงาน		
20. ใช้สารอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร		

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหาร
จัดการเชิงรุกของเกษตรกร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางตามความคิดเห็นของท่าน

5.1 ประเด็นปัญหา

ประเด็น	ระดับปัญหา				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
1. ด้านการผลิต					
1.1 ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ					
1.2 ขาดแคลนแหล่งน้ำทางการเกษตรและการจัดระบบการให้น้ำ					
1.3 ขาดแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน					
1.4 ขาดแคลนเครื่องมือและเครื่องจักรกลที่ช่วยทุ่นแรงในการผลิต					
1.5 ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน					
2. ด้านความรู้					
2.1 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานก่อนการเข้าร่วมโครงการฯ					
2.2 ขาดความรู้และประสบการณ์ในการผลิตพืชชนิดใหม่					
2.3 ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน					

ประเด็น	ระดับปัญหา				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
2.4 สามารถเข้าถึงข้อมูล โครงการฯ ผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ					
3. ด้านการได้รับการส่งเสริม/ สนับสนุน					
3.1 การให้คำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่					
3.2 การสนับสนุนของหน่วยงาน ต่างๆ					
3.3 การเข้าถึงแหล่งเงินทุน สินเชื่อต่างๆ					
3.4 ได้รับปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยโดไมท์ พืชปุ๋ยสด					

ประเด็นปัญหา (เพิ่มเติม)

1.
2.
3.
4.
5.

5.2 ประเด็นข้อเสนอแนะ

1.
2.
3.
4.
5.

ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาให้ข้อมูล

ภาคผนวก ข
ผลการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2
 แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

Scale: ALL VARIABLES

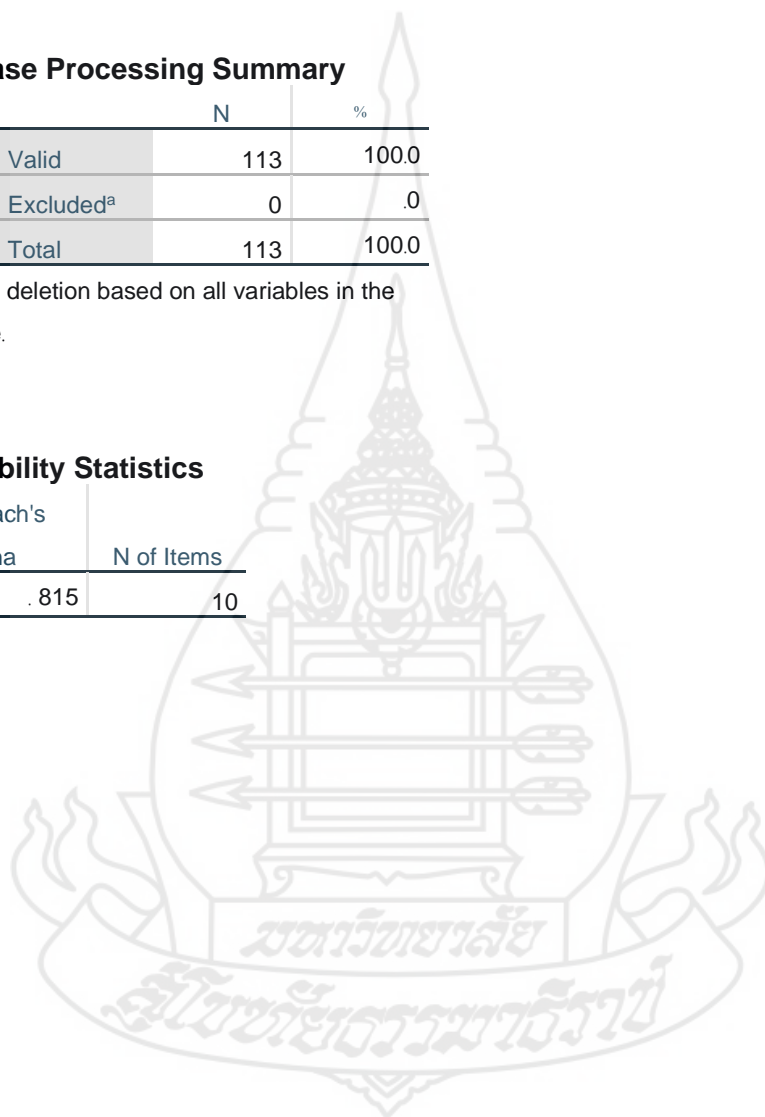
Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	113	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	113	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.815	10

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 3

ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

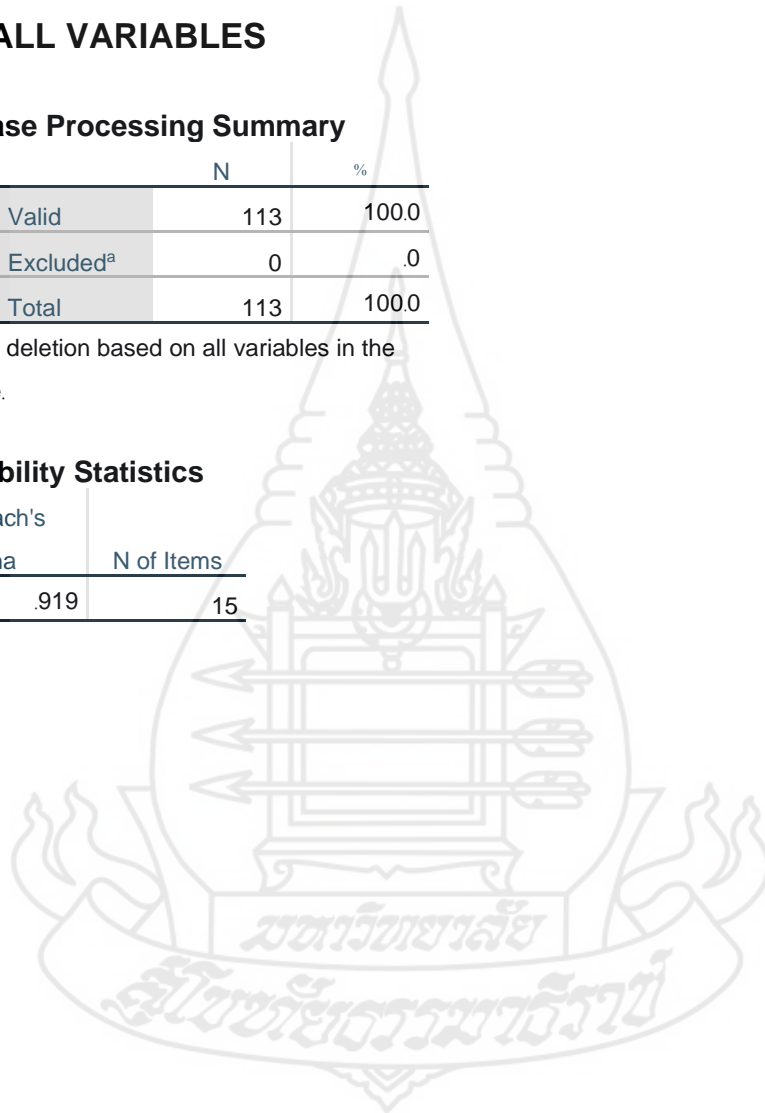
Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	113	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	113	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.919	15

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 5
ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต
เพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกของเกษตรกร

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

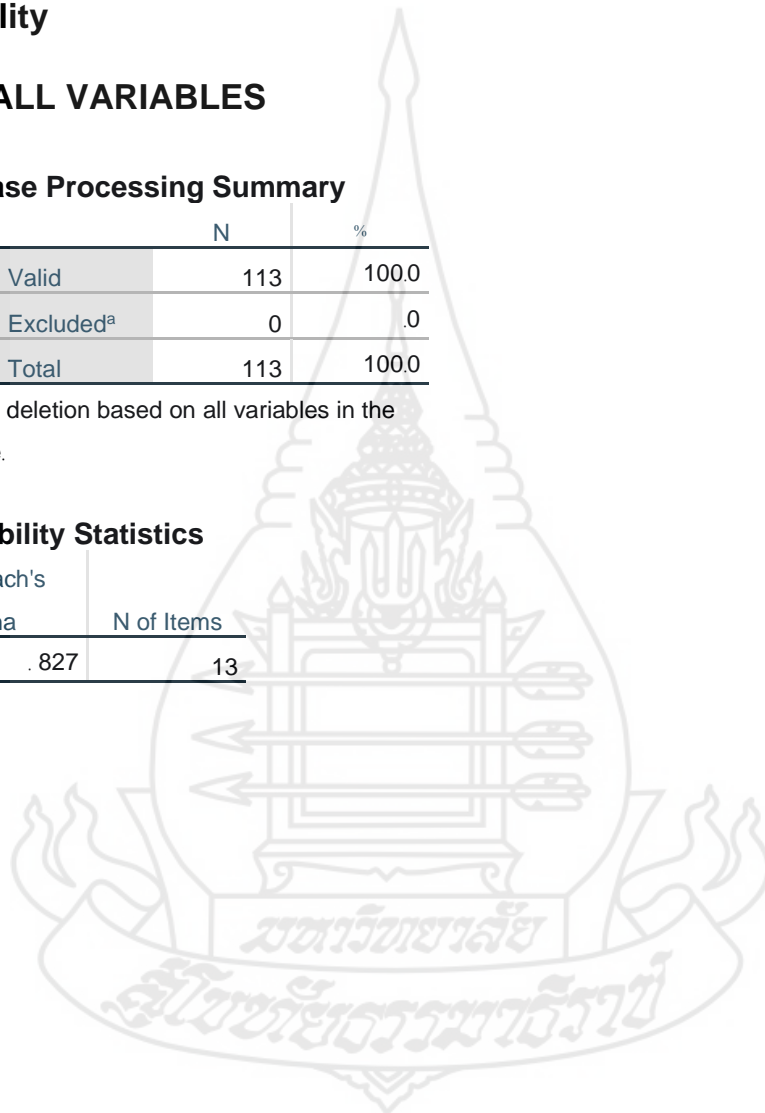
Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	113	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	113	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.827	13

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางคนิสริน เย็นไทย
วัน เดือน ปีเกิด	18 กรกฎาคม 2526
สถานที่เกิด	จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขาวิชาพืชสวน
สถานที่ทำงาน	สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่ง	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ

